

KAP 7 PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR

7.1 BEFOLKNING

Ydre, Östergötlands minsta och mest glesbefolkade kommun, ligger i landets fjärde största län med 429 642 invånare 2010¹. Universitetsstäderna Linköping och Norrköping har ökat sin befolkning medan landsbygdsbefolkningen i länet minskat. Ydre har haft en negativ befolkningsutveckling sedan 1950-talet. Drygt 60 procent av Östergötlands invånare bor idag i Linköping och Norrköping. Tillsammans utgör de ett stadsområde och ett centrum i regionen som har mycket av det som förknippas med storstäder – en bred arbetsmarknad, universitets och högskoleutbildningar, ett stort kulturutbud och en kommersiell bredd

Ydre är en av de 200 kommuner i landet där befolkningsminskning och skev åldersfördelning är de viktigaste planeringsförutsättningarna. Unga flyttar från landsbygden till utbildning och arbete i storstaden. Samtidigt kommer Ydre högt i rankingar av bästa kommun att bo i vilket visar att Ydre har en attraktivitet. Ydre kan utveckla den mindre ortens fördelar om tillräckligt många ydrebor, permanent-, deltids- och fritidsboende drar åt samma håll.

En historisk tillbakablick visar hur förändringar i omvärlden medfört stora demografiska förändringar även i Ydre. Övergången till informationssamhället kan skapa nya förutsättningar för boende på landsbygden.

Befolkningshistorik

Under 1700-talets hungersnöd blev myndigheterna alltmer intresserade av landets befolkningsutveckling för att stärka ekonomin och den militära statusen. En ny jordbrukspolitik resulterade 1773 i en jorddelningsreform (storskiftet) och bildandet av skattefria torp. Skattefriheten lade grunden för en kraftig expansion av torpbebyggelse och uppodling av

den minst produktiva jorden och därmed en växande befolkning. Befolknings- tillväxten fortsatte fram till nödåren 1867 till 1869. Därefter började den industriella revolutionen att mer påtagligt dra till sig arbetskraft från landsbygden och utvandringen till Nordamerika tillta. Många utvandrade också av lust att starta något nytt. En av dåtidens utvandrande entreprenörer var Anders Pettersson (Andrew Peterson), bondson från Västra Ryds socken.²

Den stora andelen utflyttare gick till andra delar av Sverige. Moderniseringen av jordbruket gjorde att färre människor behövdes för att bruka jorden. Det gamla systemet med gårdarnas underlydande torp och backstugor kollapsade. Ydres befolkning var som störst runt år 1865. Från 1860-talet fram till 1970-talet halverades befolkningen. År 1970 hade Ydre 4358 invånare. Därefter minskade befolkningen i långsammare takt och en omfördelning skedde inom kommunen. Invånarna koncentrerades till två socknar, centralorten Österbymo och tätorten Hestra. Mellan åren 1995 och 2007 var befolkningsminskningen störst i tätorterna Rydsnäs och Österbymo medan landsbygden klarade sig bättre.

Tabell 1: Befolkningsutveckling i tätorter, småorter och landsbygd 1995-2007

	1995	2000	2005	2007	Förändr	%
Asby	200	197	189	188	-12	-6%
Hestra	497	488	490	478	-19	-4%
Rydsnäs	368	343	304	291	-77	-21%
Österbymo	1028	968	873	845	-183	-18%
Landsbygd	2183	2115	2010	1968	-225	-10%

Tabell 2: Befolkningsförändringar 2005-2009 (SCB)

	2005	2006	2007	2008	2009
Födda	33	31	41	24	33
Döda	50	45	58	50	52
Inflyttade	203	203	156	182	162
Utflyttade	215	233	200	189	200
Ökning/minskning	-28	-44	-62	-34	-52
Antal invånare	3866	3822	3760	3726	3672

¹ SCB, 2010-12-31

² Se Andrew Peterson Sällskapet

Nuläge

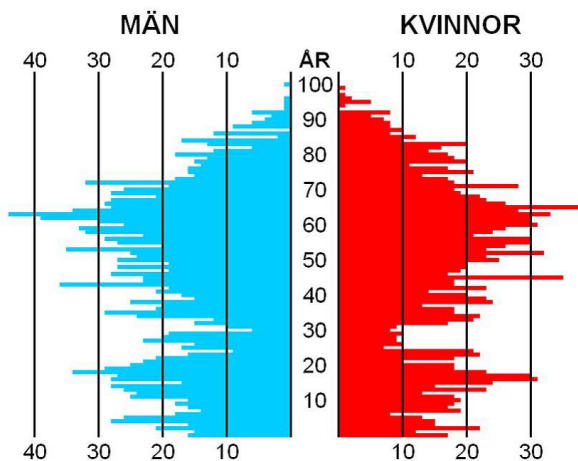
Det senaste decenniet har födelsetalet varit mindre än dödstalet och utflyttningen större än inflyttningen med undantag för år 2010, då Ydre hade något fler inflyttade än utflyttade. Ydreborna har främst flyttat till och från kommunerna Tranås och Eksjö. Färre har flyttat inom länet.

I Ydre finns ungefär 1200 fritidsbostäder vilket motsvarar ungefär lika många deltids- och fritidsboende som permanentboende.³

Befolkningsstruktur och prognos

Ydre har procentuellt färre förskolebarn och fler över 65 år än riksgenomsnittet.^{4,5} År 2008 var 23.6 procent av Ydres befolkning över 65 år. Motsvarande andel för riket var 17.8 procent.

Fig. Befolkningspyramid 2009-12-31

Enligt SCB:s prognoser kommer andelen äldre att fortsätta öka fram till och med 2040 och andelen invånare över 65 år förväntas då uppgå till 27 procent samtidigt som den totala befolkningen, enligt SCB, minskar fram till 2020.⁶ De närmaste åren är det åldersgrupperna 50+ och 60+ den sk 40-talistgenerationen som ökar medan de riktigt gamla 80+ blir färre.

³ 794 hushåll har sommartömning av sopor. Av dem kommer drygt 10 procent från andra länder i Europa främst Tyskland och Danmark.

⁴ Fakta för Ydre kommun, 2010

⁵ Kommunbeskrivning för Ydre kommun, Östsam, mars 2010

⁶ Bo bra hela livet – Om framtidens boende för äldre i Ydre kommun, Äldreboendedelegationen SOU 2008:113

Ydre har en liten andel invånare med icke svensk bakgrund. De utgjorde 2008 cirka 6 procent av befolkningen varav endast 1 procent var utomeuropeiska invånare. Kommunen har genom åren mottagit flyktinggrupper från olika länder men få har rotat sig i kommunen.

Arbetslösheten har i modern tid legat på en låg nivå jämfört med länet och riket. Den har varit något högre bland ungdomar men betydligt lägre än genomsnittet i länet. År 2009 var 3 procent av åldersgruppen 20-64 år öppet arbetslösa och 1 procent i program med aktivitetsstöd. Andelen hushåll med ekonomiskt bistånd har också varit jämförelsevis lågt liksom andelen förtids- pensionerade. År 2008 hade 11 procent av Ydres familjer sjuk- och/eller aktivitetsersättning.⁷

Bostadsbyggnation

Mellan åren 1955 och 1977 byggde Stiftelsen Ydrehus nio flerbostadshus i Österbymo. Det har byggts marklägenheter med hyresrätt i parhus i Rydsnäs, Hestra, Asby och Österbymo fram till 1990-talet. År 2011 byggdes fyra hyreslägenheter i Österbymo centrum. Under de senaste tjugo åren har mycket få villor byggts.

Under 2010 beviljades bygglov för 4 bostadshus för permanentboende varav 1 i Rydsnäs och 3 på landsbygden samt 5 fritidshus. Samma år ansöktes om 6 strandskyddsdispenser varav en avlogs och en överprövades och upphävdes av länsstyrelsen.

Största delen av Ydrebostäders hyresgäster är 50 år och äldre. Marklägenheterna är den boendeform de flesta föredrar. De bebos idag främst av personer över 80 år.⁸

Antalet outhyrda lägenheter har ökat i takt med utflyttningen från kommunen. Vid slutet av 2007 fanns det cirka 60 outhyrda lägenheter i det kommunala bostadsbeståndet. Det motsvarar 20 procent av det totala antalet lägenheter i beståndet. Merparten av de outhyrda lägenheterna finns i Österbymo, Rydsnäs och Hestra. Två av Ydrebostäders flerbostadshus i Österbymo har 2011 byggts om till senior/trygghetsboende och därmed har antalet outhyrda lägenheter minskat.

⁷ Faktabla 2010 höst, Befolkning Ydre 2009.bdf

⁸ Bo bra hela livet – Om framtidens boende för äldre i Ydre kommun

Ydrebostäder AB hyr ut 312 lägenheter och 15 lokaler och kommunen ytterligare 12 lägenheter.

Ydrebostäders plan för hyresbeståndet innehåller rivning av Ydre hus 2 och försäljning av lägenheter i Rydsnäs

Strategiska utvecklingsfrågor

Kommunen har trots befolkningsminskning och en skev åldersstruktur förutsättningar att få fler barnfamiljer att flytta till Ydre. Tidningen Fokus ranking visar att kommunen är attraktiv som bostadsort för barnfamiljer.

Kommunen har en stor befolkningsresurs i de deltid- och fritidsboende. Ett ökande antal unga pensionärer har både hälsa och ekonomi som tillåter att de utnyttjar sitt fritidsboende i högre utsträckning. Internet och mobiltelefoni betyder att personer i arbetsför ålder i ökad grad har möjlighet att ta med sig arbete till fritidshuset eller disponera sin tid så att fritidsboendet kan användas oftare.

En enkät till fritidshusägare 2009⁹ visar att fritidshuset är en långsiktig investering som ofta sträcker sig över flera generationer. För många är fritidshuset en frihetens och kontinuitetens tillflykt i en i övrigt turbulent omvärld. Fritidshusägarna har jämförelsevis hög ålder och ofta familj med ett eller två barn. Många fritidsboende har utvecklat långvariga och stabila relationer med människor i fritidsbostadens närområde och organiserar sig i t.ex. föreningar. De utnyttjar lokal service och anlitar lokala hantverkare. Men svaren från enkäten tyder på att dagens fritidsboende inte i någon större utsträckning har för avsikt att bosätta sig permanent i fritidsbostaden. Däremot kommer förmodligen nyttjandet av bostäderna förändras och gränserna mellan fritidsbostäder och permanentbostäder suddas ut. Även den europeiska integrationen och i synnerhet Sveriges medlemskap i EU har underlättat för utländska medborgare att förvärva fritidsfastigheter i Sverige.

Den norske geografen Björn Kaltenborn¹⁰ menar att intresset för landsbygdens fritidshus beror på behovet att uppleva lugnet och ägna sig åt kreativt ar-

bete är viktiga motpoler till det snabbt föränderliga arbetslivet i städerna. Globaliseringen hävdas ibland ha ökat intresset för det lokala och plats specifika och i synnerhet i de fall där fritidshus utgör länkar till barndomsmiljöer eller familjens rötter. Många fritidshusägare uppger också att deras barn ska ta över fritidshuset. Kaltenhorn ställer frågan om inte fritidshus egentligen är våra permanenta hem eftersom de sällan byts under livet.

Forskning visar att fritidsboende inte utgör något hot mot fast boende.¹¹ Fritidsboende utnyttjar snarare fastigheter som inte efterfrågas av fastboende. Fritidsboende utgör kostnader för kommunen genom att fritidsboende utnyttjar kommunfinansierade verksamheter men bidrar också till att behålla serviceutbudet. Fastboende kan också beredas arbete genom att tillhandahålla tjänster till fritidshusägarna.

Ydre har haft svårt att behålla och locka utomeuropeiska flyktingar/invandrare men lockar tyskar, danskar och andra nordeuropéer. De ser den svenska landsbygdens kvaliteter. De ser det de saknar hemma - tystnad och natur, gott om plats för att förverkliga sina idéer, billiga hus och företag, som de kan förvärva och utveckla.

⁹ Fritidsboendes relationer till den svenska landsbygden, Resultat av en enkät till svenska fritidshusägare 2009, Dieter K. Müller m.fl, GERUM Kulturgeografisk arbetsrapport 2010-04-15

¹⁰ Landsbygdens "osynliga" befolkning, Dieter Müller, Miljöforskning december 2008

¹¹ Landsbygdens "osynliga" befolkning, Dieter Müller, Miljöforskning december 2008

7.2 DELAKTIGHET OCH FOLKHÄLSA

Ydre kommun är Sveriges tredje bästa kommun att bo i och den bästa att vara äldre i enligt tidningen Fokus rankning 2011.¹² I Ydre känner de flesta till varandra och lever i ett socialt sammanhang där även kommunens politiker ingår. Det skapar både trygghet och förutsättningar för många att delta i samhällslivet och vara med och påverka utvecklingen i kommunen.¹³

Delaktighet och inflytande i samhället är, enligt de Nationella Folkhälsomålen,¹⁴ en av de mest grundläggande samhälleliga förutsättningarna för en god hälsa. Särskild vikt ska, enligt folkhälsomålen, läggas vid att stärka förmågan och möjligheterna till social och kulturell delaktighet och möjligheter till inflytande i samhället. Folkhälsomålen framhåller särskilt barns, ungdomars och äldres möjligheter till delaktighet.

Människors hälsa påverkas också positivt av kultur- och naturupplevelser. (Se kapitlen 10 och 11). Ydres kultur- och naturvärden är en stor tillgång inte bara för kommunens och regionens invånare utan även för mer långväga besökare. Vistelse och aktiviteter i naturen och tillgången till tysta miljöer är allt viktigare för storstads-människan. Turism med anknytning till friluftslivet har stor utvecklingspotential.¹⁵

Kultur- och fritidsutbud

Det lokala engagemanget i Ydre är stort. Ydreborna organiserar sig utifrån intressen och övertygelser i föreningar och organisationer. Det finns cirka 120 ideella organisationer. Ett stort antal föreningar har samhällsnyttiga verksamheter. Förenings- engagemanget sker till mycket stor del på sockennivå t.ex. omsorgen om den egna bygden, om barnen, de äldre och andra vardagsfrågor.

Föreningar anordnar många aktiviteter såsom marknader, valborgsmässofirande och nationaldagsfirande på flera platser. Under sommar- månaderna ordnar föreningar "sommarkvällar" med tips-

promenader, föredrag och underhållning. Under vintermånaderna är Asbybacken en träffpunkt med snowboard- och skidskola, tävlingar och kvälls- aktiviteter. Varje år arrangeras "Sommaveckan" med roddtävlingar med lag från de olika socknarna runt Sommen. Orienterings- klubben OK 64 i Hestra deltar i och arrangerar tävlingar på nationell nivå. I kommunen finns också Ydre dragkampsklubb som tävlar med stor framgång på internationell nivå.

Kulturlivet erbjuder bio kulturverkstad, föreläsningar, teater, konserter, festivaler och marknader. Teater och musikalverksamhet bedrivs av Riskteatern. Teaterabonnemang erbjuds på Östgötateatern i Linköping med gemensam resa i buss från Ydre. Ydre Countryfestival är ett årligen återkommande evenemang i Hestra. Körverk- samheten är stor i kommunens församlingar. Musikskolans elever ger flera konserter under året. Biblioteket anordnar konstutställningar och författarbesök. I biblioteket ligger också Hultgrensmuseet med ett urval av August Christian Hultgrens (1869-1961) fotografiska dokument från en nu svunnen tid i Ydrebygden.

Ydres muséer omfattar kulturhistoria från bygden och de flesta drivs med ett stort inslag av frivilliga krafter. Smedstorp, ett levande museum och ett av landets första kulturresevat, brukas fortfarande på gammalt sätt av sjätte generationen på gården. Råås kvarn, en skvaltkvarn, har sedan 1979 restaurerats av Råås kvarns vänner så framgångsrikt att byggnaden utsetts till byggnadsminne. Sunds bruk är en masugnsruin där man under några år tog tillvara sjö- och myrmalm från bygden. I Österbymo ligger Österfors smedja. På Ydregården i Österbymo finns ett skomakar- museum och hus från bygden som representerar olika byggnadstyper och stilar. I Asby ligger Andrew Petersonsällskapets museum tillsammans med Skolmuseet i Asbys gamla kyrkskola. I Asby finns också en aktiv föreläsningförening.

Föreningsengagemanget på sockennivå har, enligt forskare vid Linköpings Universitet¹⁶ skapat en ny politisk nivå. I socknarna finns flera aktiva byalag, samhälls- och hembygdsföreningar. De erhåller bidrag från kommunen, landstinget och läns- styrelsen. Föreningarna anordnar aktiviteter och evenemang av olika slag för bygdens invånare och som-

¹² Fokus 27 maj – 2 juni 2011 . Här är det bäst att bo. Tidningen Fokus rankar Sveriges 290 kommuner.

¹³ Östgötaregionen 2020, Regionalt utvecklingsprogram, Östsam 2006

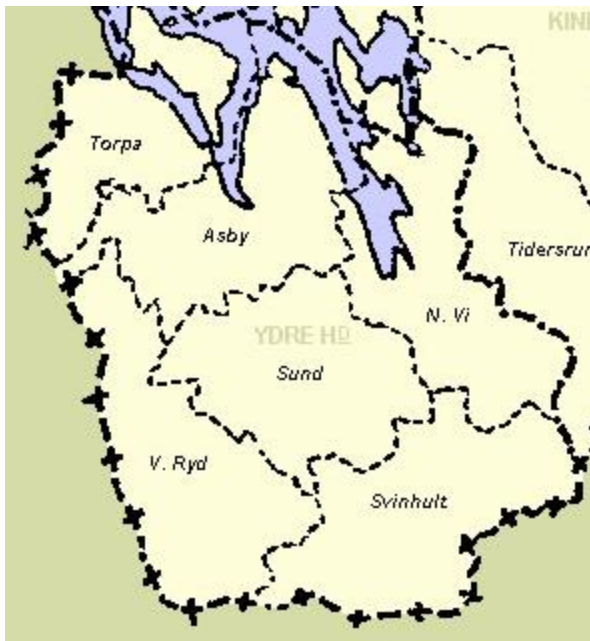
¹⁴ Sveriges elva folkhälsomål, Statens Folkhälsoinstitut, 2003

¹⁵ Östgötaregionen 2020 Regionalt utvecklingsprogram, Regionförbundet Östsam 2006

¹⁶ Berry Martin, Lokala utvecklingsplaner i Ydre – en väg till ökat deltagande, inflytande och ansvarsutkrävande? Linköpings Universitet 2010

margäster. Ett av byalagen har hand om skötseln av en badplats. 2010 fick byalag och föreningar en större möjlighet till inflytande på kommunens framtida utveckling genom framtagandet av tre lokala utvecklingsplaner (LUP).

LUP-arbetet initierades och följdes av kommunpolitiker vilket gav goda insikter i framtagandet av planerna samtidigt som medborgarna hade kontroll över innehåll, mål och åtgärder som man gemensamt beslutade om. Det var en öppen process. Arbetet med LUP erbjöd både möjligheter till deltagande och konkret inflytande. Ansvarsutkrävande möjliggörs genom att varje LUP efter framtagandet ska godkännas av kommunfullmäktige, vilket gör de lokala utvecklingsplanerna till kommunala planeringsdokument och åtaganden vars genomförande och utfall kan kontrolleras av medborgarna. LUP är ett viktigt underlag för översiktsplanen och det kontinuerliga engagemanget och dialogen mellan medborgare, kommunpolitiker och tjänstemän.

Karta över Ydre Härad med nuvarande Ydre kommungräns och dess sex socknar. Bildkälla: <http://www.aforum.genealogi.se>

Mötesplatser och lokaler

Riskeaterns kulturverkstad med Folksalen, bygdegårdar, Österbymo Wårdshus och Ydreskolan i Österbymo tillhandahåller lokaler för olika evenemang som teater, revy och musik. Kulturverkstaden används också som biograflokal. Flera föreningar har tillgång till och kan hyra ut lokaler för olika ändamål. I Rydsnäs finns både bygdegården och Rydsnäs loge. Lokaler i föreningsregi finns också i anslutning till fotbollsplaner och andra anläggningar. I Asby Alpinas regi drivs en cafeteria. Utöver detta tillhandahåller kyrkor församlingshem och olika trossamfund ett antal lokaler runt om i kommunen.

Gymnastiksalarna i Ydreskolan och i Hestraskolan hyrs ut av kommunen, Asbyhallen av Asby sockenförening och Rydsnäs gymnastiksal av Rydsnäs IF.

Tennisbanor finns i Hestra, Rydsnäs och Österbymo. Fotbollsplaner finns i Hestra, Asby och Österbymo. I kommunen finns också bandy- och skateboardbanor samt elljusspår. En ridskoleanläggning finns i Bulsjö.

Friluftsliv och rekreation

I Ydre kommun finns mycket goda förutsättningar för friluftsliv. Det finns naturområden där besökaren kan uppleva den vilda naturen, områden som förutom sina naturvärden är kulturhistoriskt eller geologiskt intressanta. Allemansrätten innebär dessutom en stor frihet att på ett ansvarsfullt sätt utnyttja naturen. Det är tillåtet att plocka bär, svamp och blommor som inte är fridlysta samt campa en natt utan att fråga markägare.

Sjön Sommen är ett Riksintresse för friluftslivet. Sommen hyser över 300 öar och holmar uppdelade på ett flertal fjärdar och vikar. Största uppmätta djup är drygt 50 m. Sommen är en näringsfattig sjö med stort siktdjup och bra pH-värde. I sjön har 20 fiskarter påträffats. Mest intressant bland dessa är de storvuxna formerna av röding och insjööring. Sommens karaktäristiska fåglar är fiskgjuse och storlom. Sjön inramas till stor del av barrskog. På Asby Udde och en del andra ställen ersätts dessa av öppna och lövrika landskap. Från flera platser runt sjön har man en storslagen utsikt över landskapet. Sommen erbjuder friluftaktiviteter såsom båtliv, bad, paddling, fiske och långfärdsskridskoåkning. Flera vandrings- och cykelleder går runt sjön.

Ångbåten Boxholm II trafikerar sjön sommartid. På Torpön finns Sømmens Naturum.

En regional kartläggning av friluftslivet i Öster- göt- land¹⁷ pekar utöver Sømmen ut andra viktiga områden för friluftslivet i Ydre kommun. Det är strövområden i naturen, sjöar med fiske, bad och båt- liv, områden med vacker utsikt. I kategorin ingår bl.a. fyra naturreservat. Följande 13 områden ingår i kartläggningen och klassas som viktiga områden för friluftslivet:

Södra Bråta. Naturreservat med en vandringsled genom ett ålderdomligt kulturlandskap.

Herbergshult. Naturreservat med vandringsled genom en ekhage med rik hagmarks- och lundflora till en utsiktspunkt.

Vassviksberget. Ett naturreservat med utsiktsplats och flera stigar, del av Östgötaleden går genom området.

Torpöns naturreservat. Två anlagda naturstigar i skogsområde, badplats.

Torpön. Område för det rörliga friluftslivet med båt- liv, paddling, fiske, bad samt cykel- och vandringsleder.

Asby ekdunge. friluftsområde i lövskog med stigar.

Brantefall. Friluftsområde med bäck.

Klevaberget. Friluftsområde 290 möh, stig till utsiktspunkt.

Skirshammar. Friluftsområde, igenvuxet odlings- landskap med rik flora, stig i området.

Korvrabo tallskogar. friluftsområde i gammal tall- skog vid Sømmens strand.

Silverån. Friluftsområde genom dalgång med isälvs- grus i form av åsar och plataer.

Västra Lägern. Sjön med omgivande stränder fri- luftsområde.

Östra Lägern. Sjön med omgivande stränder fri- luftsområde.

I kommunen finns flera badplatser, både med och utan badbryggor. De badplatser som Ydre kommun ansvarar för är; Asbysand och Norra Vi badplats vid sjön Sømmen, Nääs badplats vid Raklången, Ryd- snäs badplats vid Östra Lägern, Råås badplats vid

Rååssjön, Sunds badplats vid Stora Sundsjön, samt Österby badplats vid Bulsjöån i Österbymo. Runtom i kommunen finns även badplatser som sköts av föreningar och enskilda.

Utöver de nämnda friluftsområdena finns många fler aktiviteter med tillhörande områden som är värda att beakta i planeringen. Det gäller t.ex. fri- luftssintressen som fritidsfiske, långfärdsskridsko- åkning, längdskidåkning, utförsåkning (Asbybacken), elljusspår (Torpa och Österbymo) paddling, och ridning.¹⁸

Östgötaleden, en 140 mil vandringsled genom hela Östergötland, går genom Ydre kommun.

Vättern Sømmen leden, är en cykelled som kommer från Tranås och går över Torpön.

Gästhamn finns vid Torpöns färjeläge.

Boken "Guide till Ydres natur" beskriver 42 ut- flyktsmål till Ydres naturområden fördelat på olika miljöer spridda över kommunens yta.¹⁹

Strategiska utvecklingsfrågor

Ydre har ett aktivt föreningsliv som gör stora insat- ser i samhällslivet. För att kunna behålla engage- manget och locka fler och en yngre generation till föreningslivet behöver nya former diskuteras både vad gäller de tekniska möjligheter IT har medfört och andra samarbetsformer mellan föreningsliv, kommun och näringsliv.

Ydre står inför stora utmaningar att utveckla och marknadsföra sina natur- och kulturtillgångar till gagn för t.ex. turismen och folkhälsan. Inom ramen för översiktsplanarbetet har det varken funnits resurser för detta eller för att ta ställning till vad som krävs för att behålla de viktiga friluftss- områdenas värden eller skapa nya friluftssområden.

Tillsammans med nationella kulturmyndigheter utvecklar Regionförbundet ÖSTSAM former för en större samordning av de statliga respektive region- ala uppdragen. I det arbetet ingår bl.a. att tillsam- mans med kommunerna synliggöra och förbättra förutsättningarna för det icke-professionella kultur- livet. Ydre bör delta i det arbetet.

¹⁷ Friluftsliv i Östergötland, En regional kartläggning, Länsstyrelsen Östergötland 2010

¹⁸ Friluftsliv i Östergötland, En regional kartläggning, Länsstyrelsen Östergötland 2010

¹⁹ Guide till Ydres natur, Åke Bruhn, Ydre kommun 2008

7.3 SERVICE

Det svenska välfärdssystemet har en avgörande betydelse för att utjämna skillnaderna mellan stad och landsbygd. Småkommuner får allt svårare att upprätthålla samhällsservicen. Statliga myndigheter ställer allt högre krav på kommunala verksamheter och kraven är desamma för små som stora kommuner. Samtidigt minskar skatteunderlaget när befolkningen minskar. Utbildningsnivån i Ydre har fram till nu höjts och fler har gått vidare till efter- gymnasial utbildning. Äldreomsorgen håller en hög kvalitet. I tidningen Fokus ranking 2011 blev Ydre bästa kommun för äldre. Framöver kan det bli svårare för Ydre att bibehålla en hög kvalitet på skola och äldreomsorg

När samhällsservice läggs ned eller flyttar till större orter blir också arbetstillfällena färre. Jobb i den offentliga sektorn är ett viktigt komplement till den privata arbetsmarknaden.

Samtidigt som statliga myndigheter flyttar sin samhällsservice till större städer läggs allt mer av servicen över på Internet. Tillgängligheten till internetbaserade servicetjänster är ofta ett dåligt alternativ där bredband inte är tillgängligt överallt.

Ydres samhällsservice står inför stora utmaningar med bl.a. pensionsavgångar de kommande åren. Hemsjukvården kommer att kommunaliseras. Många tjänster behöver tillsättas och utbildningsnivån höjas på dessa tjänster. Nya lösningar behövs för att klara de ökade kraven.

Lag som har betydelse för samhällsservicens långsiktiga utveckling är socialtjänstlagen (SOL). I SOL:s portalparagraf står: "Samhällets socialtjänst skall på demokratins grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktivt deltagande i samhällslivet." Målen för socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen är att skapa goda levnadsvillkor för att förebygga uppkomsten av individuella hjälpbehov, att medverka till sådana strukturförändringar att skillnader i levnadsvillkor utjämnas, att den sociala tryggheten

omfattar alla, att gemenskap och solidaritet mellan människor stärks och att medborgarnas engagemang i gemensamma angelägenheter främjas (SOU 1977:40). Kopplingen till folkhälsomålen är starka; jämställdhet, social trygghet, gemenskap och engagemang. Det finns också mål att tillföra planeringen sociala aspekter, att ge kunskapsunderlag för planeringen, att vidga medborgarinflytandet i planeringen och att uppmärksamma eftersatta gruppers problem (prop 1979/80:1 sid 156).

SKOLA, FÖRSKOLE- OCH FRITIDSHEMSVERKSAMHET

Skolhistorik

Kyrkan hade sedan 1686 års kyrkolag haft undervisningsskyldighet och undervisning bedrevs överallt i socknarna av folkbildningspionjärer. Införandet av 1842 års folkskolestadga med obligatorisk och allmän skolundervisning ifrågasattes därför i Ydre. Till desom ansåg skolreformen överflödigt hörde "Ydredrotten" Leonard Fredrik Rääf, som ansåg att reformen lade ytterligare börda på socknarna utan att läskunnigheten nämnvärt förbättrades. Genomförandet av skolstadgan tog olika tid och form i de olika socknarna. Mellan åren 1843 och 1929 byggdes 26 byskolor och i 13 av dem pågick undervisningen fram till 1960-talet.

1960-talet var en banbrytande tid då den nioåriga grundskolan genomfördes i Ydre. Byskolorna lades ned och nya moderna skolor byggdes i Asby, Österbymo, Rydsnäs och Hestra mellan åren 1967 och 1976. 1985 ersattes den gamla skolan i Österbymo med en ny lågstadieskola. 2009 lade Asbys och Rydsnäs skolor ned.

Den kommunala barnavården präglades efter kommunsammanslagningen av en omfattande sommar- och fosterhemsverksamhet. 1966 påbörjades barnstugeverksamhet först genom enskilda organisationers insatser och sedan i kommunal regi. Utvecklingen under slutet av

Skola, vård och omsorg

- Förskola
- Skola
- Särskilt boende

1970-talet och hela 1980-talet medförde en ständigt ökad efterfrågan på barnomsorg. 1975 blev förskolan i Ydre obligatorisk. Barnomsorgsformen bestod länge enbart av familjedaghem. Öppen förskola infördes 1985. Den organiserades först som en ambulerande verksamhet med olika veckodagar i Österbymo, Rydsnäs och Hestra. En föräldraopinion till förmån för daghem fanns i början av 1980-talet och det första daghemmet öppnade 1988.

Nuläge

Barnomsorg erbjuds idag barn till föräldrar som arbetar/studerar eller om barnet behöver särskilt stöd i sin utveckling. Allmän förskola erbjuds från läsåret 2010/2011 alla barn från och med höstterminen det år de fyller tre år. Kommunens förskolor och fritidshem ligger i Asby, Hestra, Rydsnäs och Österbymo. I Hestra och Österbymo finns också dagbarnvårdare.

Den allmänna förskolan omfattar 525 timmar om året och är avgiftsfri. Verksamheten organiseras 5 timmar per dag 3 dagar i veckan.

Ydre kommun hade läsåret 2010/2011 två grundskolor. Båda är i kommunal regi. Skolorna är belägna i Hestra (årskurs 1-4) och Österbymo (årskurs 1-9). Ydre kommun har ingen egen gymnasieskola. Totalt gick 172 elever från Ydre i gymnasier utanför kommunen, de flesta eleverna på gymnasierna i Eksjö och Tranås.

I kommunen finns fyra fritidshem med skolbarnomsorg belägna i Asby, Österbymo, Hestra och Rydsnäs. Därtill finns 6 familjedaghem med skolbarnomsorg.

Ydre musikskola bedriver verksamhet på grundskolorna. Totalt deltar cirka 150 elever (40 %) av grundskolans elever i årskurs 2-9 i musikskolans instrument- och ämnesundervisning. Musikskolan är en aktiv del av kommunens kulturliv med målsättningen att framöver bli en musik- och kulturskola.

I Ydre bedrivs ingen vuxenutbildning i egen regi. De som är folkbokförda i Ydre kan efter godkänd ansökan delta i utbildningar i Eksjö eller Tranås.

Verksamhetsform	Antal
Förskoleverksamhet	165
Skolbarnomsorg	125
Förskoleklass	41
Grundskola	338
Obligatorisk särskola	5
Svenskundervisning för invandrare	14

Tabell: Antal barn, elever och studerande i kommunens verksamheter²⁰

Utbildningsresultat

Utbildningsresultaten för elever från Ydre kommun har varit goda. Andelen elever som går ut grundskolan med godkända betyg har varit större i Ydre än i länet och riket. År 2007 var 96 procent av Ydres elever behöriga till gymnasieskolan. Ydre har satsat mer pengar per elev och haft bättre studieresultat i grund- och gymnasieskolan än övriga kommuner i länet. Samtidigt har andelen elever som påbörjat högskolestudier varit lägre än läns- och riksgenomsnittet. Befolkningens utbildningsnivå är fortfarande låg. År 2010 har 26 procent av befolkningen i ålder 25-64 år eftergymnasial utbildning jämfört med rikets 39 procent.

En försämring av utbildningsresultaten kan skönjas de senaste åren. Nationell statistik²¹ för årskurs 9 visar att cirka 15 procent av eleverna inte nådde målen i alla ämnen 2010. Måluppfyllelsen varierar över en tioårsperiod och var 2010 högre än 2009, men lägre än åren 2007-2008. Andelen behöriga att söka nationellt program har minskat de senaste två åren och låg 2010 under värdet för riket. Det betyder att nästan var sjunde elev som lämnade grundskolan årskurs 9 år 2010 inte var behörig att söka nationellt program till gymnasiet. Pojkarnas resultat har sjunkit mest.

²⁰ Ydre kommun, maj 2011

²¹ Kommunbeslut efter tillsyn i Ydre kommun, skolinspektionen 2011-05-25 Dnr 43-2010:5029

DE ÄLDRE I YDRE

Ydre har en stor andel äldre; ungefär 900 (24%) personer var i november 2010 65 år eller äldre. De riktigt gamla är få, ca 125 personer är 85 år eller äldre. De flesta äldre är gifta (66%). Många har levt hela sitt liv på en plats. 56 procent av männen i åldersgruppen 55-75 år, och 35 procent av kvinnorna är födda i Ydre. De ensamlevande männen har en mycket stark koppling till Ydre. Nära 70 procent av dem som är 75 år eller äldre är uppvuxna i Ydre. Det betyder också att man har ett socialt kontaktnät av vänner och granar samt kunskap om hur både den fysiska och sociala miljön fungerar.²²

Vårdhistorik

Den första allmänna fattigvårdslagen kom 1847. Enligt lagen ankom det kommunerna att utöva lagen och se till att fattighus, senare ålderdomshem, byggdes. Norra vi ålderdomshem Vidala byggdes 1865 och byggdes om 1922, Asby ålderdomshem Solbacken byggdes 1922 och tillbyggdes 1948, Sunds ålderdomshem Furunäs uppfördes 1898 och byggdes om 1929 och 1948, Västra Ryd ålderdomshem Rydsborg uppfördes 1930, ålderdomshemmet Skogstuna i Svinhult är från 1930, Torpas första fattighus byggdes om och till flera gånger fram till 1934 då det nya ålderdomshemmet Björkäng byggdes. De gamla hemmen hade många brister men också vad vi idag skulle se som kvaliteter. De gamla hjälpte till med vissa sysslor. De skötte höns, högg ved, utförde trädgårdsarbete och hushållsgöromål.

När den äldre generationen inte längre kunde förlita sig på den yngre ställdes större krav på kommunens sociala hjälpinsatser. Det stora antalet pensionärer i Ydre krävde också andra boendernalternativ. Under 1950-talet byggde kommunen 4 pensionärshem i Österbymo, Asby och Rydsnäs för mindre bemedlade över 60 år. Ett nytt ålderdomshem i Österbymo stod klart 1966. Ytterligare ett pensionärshem byggdes 1971 i Hestra. Elva friliggande pensionärsbostäder om två rum och kök med en gemensam samlingssal och möjlighet att er-

hålla service från Solängen togs i bruk 1975 och blev lite av en förebild för andra kommuner i Sverige. I början av 1980-talet etablerade landstinget ett sjukhem med ett 30-tal vårdplatser i anslutning till Solängen. Solängen fungerade som ett ålderdomshem med nära samarbete med sjukhemmet fram till 1991 då Solängen återinvigdes som servicehus efter en ombyggnad.

Nuläge

Ädelreformen, som genomfördes 1992 innebar att kommunerna övertog ansvaret för service, vård och omsorg för äldre och handikappade från landstinget. Kommunen fick då ansvar för särskilda boendeformer bl.a. för åldersdementa. Ansvaret för Solängens sjukhem övergick då i kommunal regi. 1993 byggdes ett nytt gruppboende samtidigt som Solängens servicehus och sjukhem byggdes om. Ydre blev då en av de första kommunerna som genomförde "eget boende" inom äldrevården.

Inom äldreomsorgen i Ydre finns särskilt boende, korttidsboende, dagverksamhet och demensboende på Solängen.

Inom kommunens handikappomsorg finns boendestöd, dagverksamhet psykiatri och stöd och service till funktionshindrade (enligt LSS, Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade).

I kommunen finns tillgång till anhörigstöd och väntjänst.

I äldreomsorgsplanen 2007-2015 finns flera mål som strävar mot större valfrihet vad gäller boendeformer för äldre t.ex. "att de boende får leva och bo självständigt och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra." 4 seniorlägenheter och 24 lägenheter som trygghetsboende färdigställs under 2011 i Österbymo. Sedan 2011 finns även 12 lägenheter för trygghetsboende i anslutning till Solängen (Se även kapitel 6 Befolkning).

²² Hagberg Jan-Erik, Åldrande på landsbygden. Att leva som äldre i Ydre. 2011

SOCIALA FÖRHÅLLANDEN I YDRE

Ydres sociala problem skiljer sig inte nämnvärt från andra kommuners – det låga antalet invånare gör bara att vissa problem dyker upp mer sällan.

Ydre är på många sätt en socialt väl fungerande kommun. I olika jämförelser med andra kommuner ligger Ydre bra till och har generellt låg förekomst av olika sociala problem

I en landsbygdskommun som Ydre med få invånare finns en social gemenskap som har mycket gott med sig. Invånarna i Ydre bryr sig om varandra och det civila samhället är starkt. Det finns ett föreningsliv som inte minst många äldre tar del av. För de invånare som har behov av professionellt stöd finns kommunens socialtjänst som ger stöd och service till invånare i alla åldrar.

En viss förändring kan ses inom många områden av sociala problem. Det är främst antalet invånare i behov av ekonomiskt bistånd som har ökat på senare år. Viss ökning kan även ses av antalet familjer, barn och unga med olika former av social problematik och som söker stöd hos kommunens socialtjänst. När det gäller droger är det framförallt alkoholanvändandet i unga år som ses som en risk av företrädare för socialtjänst, skola och polis. Med gemensamma insatser försöker man hitta vägar för att minska alkohol-användandet bland ungdomar under 18 år.

När det gäller äldre i behov av stöd och service från äldreomsorgen så har behovet inte ökat.

Flyktingmottagning

Ydre kommun har avtal med Arbetsförmedlingen och Migrationsverket om att ta emot flyktingar. Flyktingmottagningen, som ligger i Österbymo, samarbetar med Tranås och Eksjö när det gäller SFI och grundläggande samhällsinformation. I Tranås och Eksjö finns också tillgång till en hälsokommunikatör från Flyktingmedicinskt Centrum (FMC) i Norrköping. Flyktingmottagningen i Österbymo arbetar med yrkes-bedömning/validering, praktik, personlig vägledning och andra insatser som bedöms underlätta etableringen. Introdukt-

ions-programmet omfattar maximalt 24 månader.

SJUK- OCH TANDVÅRD

På 1950-talet var Ydre indelat i två stora glest befolkade sjukvårdsdistrikt med var sin lands- tingsanställd distriktssköterska som ansvarade för skolhälsovård, barnavård, sjukvård och dispensärvård. Kommunens läkare var statligt anställd med egen mottagning fram till 1963 då även provinsialläkarna övergick i landstingets regi. Läkarmottagningen flyttade då ihop med distrikts- sköterskemottagningen i det nybyggda kommun- huset i Österbymo. 1975 fick Ydre en egen skol- sköterska. 1978 byggdes vårdlokalerna om till vård- central med sjuksköterska, läkare, barnmorska och distriktssköterska i nära samarbete. Hestra hade fram till 1994 egen distriktssköterskemottagning. 1981 inrättades en sjuksköterske- och ytterligare en läkartjänst på Solängens sjukhem. Ädel- reformens genomförande 1992 innebar att allt sjukvårdsansvar fördes över från landstinget till kommunen.

Sjukvården har tidigare administrativt legat först under Linköping och sedan Kisa. Sedan 1987 ligger den i Ydre. Ydreborna tillhör universitetssjukhuset i Linköping men väljer ofta sjukhus på närmare håll, främst Eksjö. Regionavtalet 1991 gör det möjligt för ydreborna att välja sjukhus inom regionen Kalmar, Jönköping och Linköping. Mödravården i Ydre köper sedan 1993 specialistläkartjänster i Eksjö.²³

Röda Korset gjorde ett pionjärbete när det gäller tandvård på landsbygden bl. a i Ydre. Det bidrog förmodligen till att Österbymo 1939 fick en av landstingets första distriktstandvårdskliniker. Utbyggnaden av folktandvården gick långsamt i landet bl.a. beroende på bristen på tandläkare. En betydande del av tandläkarkåren bestod av utländska tandläkare. En av dem blev klinik- föreståndare i Österbymo.

²³ Ydre Boken 1952-1996, 1998

KOMMERSIELL SERVICE

Den snabba utvecklingen av detaljhandeln och särskilt lågprishandeln inom livsmedelssektorn påverkar förutsättningarna för kommunerna att kunna behålla en kvalitetsinriktad närservice på landsbygden och även de små kommunernas centralorter är utsatta för en påtaglig serviceuttunning inom flera handelssektorer – både dagligvaruhandel och sällanköps-handel. Sedan lång tid tillbaka har speciellt livsmedelshandeln haft en mycket tuff utveckling med ett stort antal nedläggningar av landsbygdsbutiker.

Vid kommunsammanslagningen 1952 fanns det gott om livsmedelsaffärer och annan detaljhandel ute i socknarna i Ydre. Idag finns enligt företagsregistret ett 20-tal detaljhandelsföretag varav 3 livsmedelsbutiker i kommunen. Större delen av detaljhandeln finns i Österbymo.

Dagligvaruhandelshistorik

Österbymo kooperativa handelsförening grundades 1922 av järnvägsanställda som förde med sig idéerna utifrån. En viktig orsak till bildandet var att det behövdes konkurrens gentemot ortens handlare, som ansågs ta för mycket betalt. Föreningens förste ordförande var godsägare Axel Rääf. Föreningen täckte också stora delar av Ydre mellan åren 1951 och 1968 med sina varubussar. De drogs in i hela landet i slutet av 1960-talet p.g.a. dålig lönsamhet. Idag är COOP enda dagligvarubutik i Österbymo. År 2010 lade konkurrenten (ICA-butik) ned.

I Asby socken fanns åtminstone fem lant-handlare varav två i Asby kyrkby. Idag finns en lanthandel i Asby kyrkby. Den drivs sedan 1996 av ett aktiebolag som ägs av flera lantbrukarfamiljer. Verksamheten består av fyra olika delar varav lanthandeln utgör den största delen. Därutöver bedriver bolaget fastighetsförvaltning samt café- och catering-verksamhet. Odlade produkter från de egna gårdarna säljs i butiken och utgör råvaror i café- och cateringverksamheterna.

I Västra Ryds socken fanns flera lanthandlare. De flesta låg i Rydsnäs som dessutom hade speceri- och diverseaffärer. Där fanns också en charkuteri-butik med tillhörande varubuss. 2007 öppnades Ryzätra lunch och catering i nybyggda lokaler. Verksamheten rymmer lanthandel, restaurang med catering och frisörsalong.

I Torpa socken fanns fyra lanthandlare. Den sista livsmedelsbutiken i Hestra lades ned på 2000-talet. I Ramfall fanns två butiker. Den sista lades ned 1979 och bensinmacken i Ramfall övertog då viss livsmedelförsäljning. Idag har Ramfall en service-butik i anslutning till en obemannad drivmedelsstation. Vid färjeläget på Torpön överlevde affären från 1920-talet fram till 1977. Sedan 1990-talet har Torpön projekten AB drivit en affär med servering och en drivmedelsstation sommartid.

I Norra Vi socken fanns fem lanthandlare. Den sista i Ådala upphörde 2003.

I Svinhult socken fanns två lanthandlare. Den sista butiken lades ned 1971.

Serviceutbud i Ydre kommun 2010

Livsmedelsbutiker

COOP Konsum i Österbymo
Asby Lanthandel
Rydsnäs Handel
Ramfalls servicebutik
Torpöns sommarbutik

Restauranger och caféer

Wårdshuset i Österbymo
Pizzeria Capri Österbymo
Café Ömo, Österbymo
Ydregården
Torpöns restaurang, café och glassbar, sommaröppet
Stebbarps gårdsbutik och café på Torpön, sommaröppet
Äppelmyntan i Hestra, sommaröppet café
Brostorps gårdsbutik & ostkakscafé, sommaröppet
Kalvefalls Krog, Norra Vi socken
Ryzättras Lunch & Catering
Ydrefors sommarcafé

Detaljhandel

Järn & bygghandel
Blomsterbutik
Cykelaffär & cykelreparatör

Bilförsäljning
 Däckverkstad
 Bilverkstad
 Second handbutik
 Bank
 Apotek
 Fotvård
 Frisör
 Systembolag, Österbymo
 Vårdcentral, Österbymo
 Bibliotek, Österbymo

Obemannade drivmedelstationer:

Österbymo, Rydsnäs, Ramfall och Hestra

Strategiska utvecklingsfrågor

Den pågående befolkningsminskningen gör att kommunen får allt större utmaningar att upprätthålla samhällsservicen med ett minskat skatteunderlag. Allt högre kompetens ställs på medarbetare. Vid pensionsavgångarna de kommande åren kommer många tjänster att behöva tillsättas, kanske med högre utbildning än dagens innehavare har. Inom äldre- och handikappomsorgen kommer hälften av alla anställda ha gått i pension (med nuvarande pensionsålder) 2025 Det blir allt svårare att hitta kompetenta medarbetare i kommunen. Förskolelärare är t.ex. redan idag ett bristyrke i kommunen.

Bilberoendet och den bristande kollektivtrafiken påverkar viljan och möjligheterna till bosättning. Köptroheten mot den lokala detaljhandeln minskar och glesas ut när billigare och större utbud erbjuds i grannkommunernas stormarknadsetableringar. Utan bil och med utglesad service får många äldre problem att bo kvar.

Den strategiska frågan är hur det som är den lilla kommunens fördelar med den geografiska närheten till samhälls- och kommersiell service ska kunna behållas med hög kvalitet, och till oförändrade eller lägre kostnader. Ydre har ett aktivt föreningsliv som har en historisk tradition att bygga vidare på inom verksamheter som skola, vård och omsorg. Nya lösningar för att upprätthålla en god samhälls- och kommersiell service behöver diskuteras. Det kan handla om både olika former av sam-

arbete med både grannkommuner, näringsliv och föreningsliv och alternativa företagarformer till privata och offentliga verksamheter t.ex. socialt företagande.

Ydre pilotkommun för serviceutveckling

Sommaren 2012 beslutade Tillväxtverket att utse Ydre till pilotkommun för serviceutveckling. Det innebär att kommunen får statligt stöd för att jobba konkret och långsiktigt med frågor kring kommersiell och offentlig service. Myndigheten menar att det krävs lokala lösningar för att uppnå hållbarhet i kommuner med glesa strukturer och vikande befolkningsunderlag och att tillgång till kommersiell och offentlig service är grundläggande för en kommuns attraktivitet och för näringslivets utveckling. Genom satsningen vill man bidra till nytänkande, nyföretagande, otraditionella arbetsätt och samverkanslösningar. Som en del i arbetet kommer den varuförsörjningsplan som antogs 1979 att uppdateras. Vidare kommer man att arbeta med att ta fram en strategi för utvecklingsarbetet i kommunen och genomföra pilotverksamheter i linje med strategin. Ett tydligt mål är att handelsindex i kommunen ska öka. Tillväxtverkets stöd sträcker sig till och med 31/12 2014, och därefter har kommunen förbundit sig att fortsatt lägga resurser på arbetet.

7.4 BEBYGGELSE OCH KULTURARV

Kulturarvets betydelse för kommunen

Kulturmiljön är en viktig resurs för Ydres framtida utveckling. Den ger människor livskvalitet och bidrar till människors identitet och trygghet.

Kulturmiljön består av den fysiska omgivningen med spår och lämningar av mänsklig aktivitet i form av byggnader, vägar, bryggor, kvarnar men också av de helhetsmiljöer som speglar bygdens historia.

Idag används gärna begreppet kulturarv för att visa att minnen och berättelser också är viktiga att uppmärksamma. Kulturmiljön ingår i kulturarvet eftersom byggnader, industrier, dansbanor osv också berättar historier. Det är viktigt att reflektera över vilka perspektiv som får utrymme och vilka historier vi ska berätta. Det handlar ju om vad vi vill föra vidare till nästa generation.²⁴

Kulturarvet har stor betydelse för framtidens miljö och för social sammanhållning, välfärd och trygghet. Det fyller två viktiga funktioner:

- som livsmiljöskapare
- som identitetsbyggare

Översiktsplanen pekar ut vissa viktiga kulturmiljöer. Meningen är inte att tiden ska stå still i de utpekade miljöerna. När förändringar genomförs ska de utföras så att spår av tidigare generationers liv och verksamhet fortsatt kan avläsas. De kulturhistoriska kvaliteterna ska vara utgångspunkt vid utveckling av utpekade miljöer. Därför behövs mål för kulturmiljön i en översiktsplan.

Av riksdagen fastställt nationellt mål: God bebyggd miljö

Uppföljt och förtydligat av länsstyrelsen i delmål för Östergötland:^{25 26}

- Länsstyrelsen, Regionförbundet Östsm och kommunerna behöver utarbeta strategier

²⁴ Ydre Kulturarvsplan 2012-05-07

²⁵ Reviderade regionala miljömål 2007.

²⁶ Mål i sikte, Miljömål för Östergötland 2003

för hur mark- användningen och bebyggelse- utvecklingen ska ske för att medverka till att minska bilanvändningen och förbättra förutsättningarna för gång-, cykel och kollektivtrafik. Kommunerna behöver planera bebyggelsen så att det ges förutsättningar för god kollektivtrafikförsörjning.

- Kommunen ska utarbeta strategier och program för att ta tillvara den byggda miljöns kultur- historiska och estetiska värden. Kommunen behöver ett program för hur kyrkbyar med kulturhistoriska värden ska tas tillvara. Kommunen ska ha program och planer för hur den kulturhistoriska bebyggelsen, kulturmiljöers värden ska skyddas och inarbeta det i översiktsplanen.
- Kommuner, länsstyrelsen och länsmuseet behöver informera allmänhet, fastighetsägare och byggföretag om kulturvärden och estetiska värden i den byggda miljön.

KULTURMILJÖVÅRD I YDRE

Ydre kommun inventerade i samarbete med Läns- museet byggnader och samlade miljöer av kulturhistoriskt intresse under åren 1988-92²⁷ Många byggnader äldre än 1940 är därför dokumenterade och klassificerade.

Länsstyrelsens Kulturminnesprogram²⁸ från 1983 innehåller ett 60-tal skyddsvärda objekt och miljöer i Ydre kommun. Där är kulturminnesvårdens miljöer redovisade gemensamt med naturvårdens eftersom de samspelar till en helhet i Ydres kulturlandskap. Inventeringen gjordes för 30 år sedan.

I Ydre finns fyra miljöer som är av Riksintresse för kulturmiljövård (se kapitel 3):

1. Sunds kyrkby- Broby med odlingslandskapet
2. Graby-Norrby gårdsmiljöer med tillhörande gravfält
3. Smedstorps by med odlingslandskapet
4. Grindsbo- Sprängsbo bymiljöer med hagmark.

I Ydre finns tre miljöer som är av sådant värde för kulturarvet att de utsetts till Byggnads- minnen. Det är Smedstorps by, Råås kvarn och Tunarps gård. (Se kapitel 3)

²⁷ Materialet finns tillgängligt i pärmar på biblioteket och hos kommunens byggnadsinspektör

²⁸ Natur Kultur Miljöer i Östergötland, Naturvårdsplan och kulturminnesprogram, Länsstyrelsen i Östergötland 1983 m karta

BEBYGGELSE - HUSEN I LANDSKAPET

Äldre bebyggelsemönster

Landsbygdens kulturhistoriska byggnader i Ydre kommun är unika i länet. Ydre var redan vid slutet av 1600-talet det säteritätaste häradet i Östergötland och många säterier fanns ännu kvar vid läns museets inventering 1983. Oskiftade byar, som är ovanliga i Östergötland, förekommer i Ydre och har en egen "Ydre-prägel". Kommunens äldsta bebyggelsehistoria är knuten till jordbrukets utveckling med Sommen som viktig transportled.

Byar före skiftet

Byarna i Ydre bestod före skiftet av ett par gårdar med gemensam bygata och fägata. Gårdarna lades beroende på byns storlek i en eller två rader utmed bygatan, sk radby. I Ydre är dubbelgårdar, med två hus rygg i rygg vanliga.

Typiskt för Ydre var att bebyggelsen låg på krönet av en ås i ett odlingslandskap ofta med inslag av äldre hamlade träd, t ex askar. I skogsbygden i övriga Östergötland var förutsättningarna annorlunda än i Ydre. Där låg byarna vanligen vid småslätterna kring sockenkyrkan.

Gårdstomten var ofta långsmal och det har skapat den typiska "götiska gårdsformen" med en kringbygd mangård respektive fägård, skilda åt med ett staket eller ett portluder. Varje funktion på gården hade sin byggnad. Förutom bostadshuset fanns stall, ladugård, lövlada, hölada, snickarbod, brygghus, visthusbod. Vid fägården låg ladugård och lador.

Under senare delen av 1500-talet anlades många nya gårdar. På 1600-talet blev det vanligt med hemmansklyvning eller bildande av dubbelgårdar, p.g.a. osäkerhet om gården kunde försörja två familjer.²⁹ Ett tydligt exempel är Smedstorp's dubbelgård.

Laga skiftet, stadfäst 1827, upplöste byn som gemenskap och bebyggelseform. Huvudsyftet med skiftet var att få ett effektivare jordbruk.

I samband med skiftet omfördelades marken. Bondens bostadshus och ekonomibyggnader kom att ligga centralt på de nya ägora och många gårdar fick lämna bytomten. Eftersom alla hus var uppförda i timmerkonstruktion var de lätta att plocka isär och flytta.

Skiftet genomfördes successivt. I Ydre genomfördes det förhållandevis sent. Skiftena vid mitten av 1800-talet medförde en omfattande byggverksamhet.

Oskiftade byar

Vid läns museets inventering 1983 fanns nio oskiftade byar i kommunen:

Smedstorp, Norra Vi socken. K34, N33³⁰

Både bebyggelsen och det omgivande odlingslandskapet visar hur en självhushållandets miljö var uppbyggd.

Österås – Västerås, Svinhult sn K1, N11
Två byar i en svag sluttning vid Byasjön. Österås by skiftades delvis 1886. Den består av två gårdar längs en bygata.

Kullarp. V Ryd sn K2
Radby på krönet av en moränrygg. Samtliga gårdar är från 1700-1800-talets början.

Gällerstena Sund sn K3
Koncentrerad bybildning bestående av tre traditionellt byggda gårdar. Två gårdar har götisk gårdsform. Omgivande kulturlandskap har typisk Ydre-prägel med rösade åkrar och hagmarker.

Grindsbo – Sprängsbo Svinhult sn K4, N13
Grindsbo är en bybildning med fem gårdar på rad utefter vägen, omgivet av ett kulturlandskap med hagmark. Sprängsbo har två gårdar.
Fundsoda Svinhult sn K11 N19

²⁹ Utblick från en gård i Norra Vi : T:Hagström 2004

³⁰ Natur Kultur Miljöer i Östergötland, Länsstyrelsen i Östergötlandslän 1983

Byn ligger intill Bodasjön i ett för Ydre typiskt läge på krönet av en hög moränrygg. Tre gårdar har götisk gårdsform med ekonomi- längornas gavlar ut mot vägen. Mangårds- byggnader med typiskt 1800-tals utseende. Ekonomibyggnader från cirka 1900. Om- givande kulturlandskap består av rödade åkrar och hagmarker, ofta hägnade med sten- eller trä- gårdsgårdar, vilket ger ett ålder- domligt intryck och är en skyddsvärd naturmiljö.

Oppreda Sunds sn K17

By om tre gårdar. Ett ålderdomligt bebyggelse- mönster är bevarat med gårdarna oregel- bundet placerade längs bygatan. Mangårds- byggnaderna är tre envåniga parstugor, trolig- en från 1700-talet. By- och fägata med häg- nade trädgårdsgårdar.

Stubbarp Sunds sn K18

Fyra på rad liggande gårdar koncentrerade till en kulle i det kuperade landskapet.

Lövåsa Torpa sn K57, N60

Två tvillingstugor båda i två våningar från om- kring 1800. De ligger på rad utmed bygatan. På andra sidan gatan ligger ekonomilängorna.

Säterier

Före 1600 fanns fem säterier i Ydre varav fyra låg i Sund: Ed, Forsnäs, Graby, Sundsö och ett säteri i Asby: Sånna. Under 1600-talet bildade adeln många säterier i Ydre, framför allt i Torpa (11st), i Asby (11st) och i Norra Vi (tre st). Säterierna ägdes av frälse, adel, som slapp skatt då de stod för soldater till kungen.

Säteriprivilegier innebar vid mitten av 1600- talet skattefördelar, men också att innehava- ren skulle bo på säteriet och ha en stånd- mässig byggnad. I Ydre var andelen frälsejord hög. År 1701 var andelen 53% jämfört med 30% i hela riket.

Säterierna i Ydre var inte större än flertalet kringliggande gårdar. Med säteribildningen följde en torpbebyggelse inom säteriets om- råde, "herrgårds- torp". Efter 1686 bildades inga fler säterier. Säteriet levde gott då de arrenderade ut underlydande gårdar.

Med sina säterier var Ydre 1679 det säteri- tätaste häradet i hela Östergötland med sina 35 säterier. Fortfarande finns många kvar. Vid läns museets inventering år 1983 beskrevs följande 20 säterier:

Spakarp Svinhult sn K9, N22
Tillsammans med Hamra hade gården säteriprivile- gier under 1600-talet. Götisk gårdsform.

Hamra Svinhult sn K10, N23
Sent laga skiftad bytomt. Stora förändringar har dock skett.

Bulsjö säteri Sund sn K12, N30
Huvudbyggnad från 1700-talet. Ett magasin, lust- hus och ryggåsstuga.

Eds säteri Sund sn K16
Från 1726, påbyggd under 1850-talet. Loftbod från 1751, smedja, fyrlängad fägård.

Tunarp säteri Västra Ryd sn K21, N3
Huvudbyggnad. Ekonomibyggnader. Flyglar från 1600-tal. Allé.

Olstorp säteri Västra Ryd sn K23, N50
Säterimiljö med huvudbyggnad 1789, flygelbygg- nad, arbetarbostäder, ekonomibyggnader, kvarn- byggnad.

Leddamaåla säteri Torpa sn K26

Norrby säteri Asby sn K31, N43
Huvudbyggnad, arbetarbostad, ekonomi- byggnader.

Graby säteri Sund sn K31, N43
En flygel

Ribblingshov säteri Norra Vi sn K32, N32
Från 1638. Undervåningen från 1690-talet. Andra våningen byggdes på 1806.

Svana säteri Norra Vi sn K35
Från 1650. Manbyggnad från 1868. Parstuga. Bod- långa.

Sjövik säteri Norra Vi sn K37, N35
Från 1647. Manbyggnad från 1870.

Ekäng säteri Asby sn K39, N40
Manbyggnad, flygel, sjöbod, bodar, alé.

Sånna säteri ASby sn K41, N38

Falla säteri Torpa sn	K48, N56
Manbyggnad från 1815. Två bodar, ekonomi- byggander.	
Holma säteri torpa sn	K50, N56
Dalby säteri Torpa sn	K50, N56
Näs säteri Torpa sn	K51, N54
Tranberga säteri Torpa sn	K51, N54
Hovetorp säteri Torpa sn	K54, N56
Parstuga 1600-t. Bostadshus från 1700-talet. Bod, hägnad fägata.	

Säteriernas huvudbyggnader är av varierande ålder. Ofta är det helheten i miljön som är bevarandevärd.

I kommunen finns flera välbevarade herrgårdsanläggningar. Forsnäs ligger på en udde i Östra Lägern. Huvudbyggnaden med två flyglar bildar en symmetrisk gårdsplan. Allén som leder fram till gården avslutas med två stallar. Arbetarbostad och trädgårdsmästeri ingår i helheten. Ett annat exempel på herrgårdsanläggning är Aggarp i Rydsnäs.

Annan bebyggelse på landsbygden

Under 1600-talet var säteritorp och bondetorp vanliga. Under senare hälften av 1700-talet skedde en stor nyodlingsverksamhet med torpbebyggelse på byarnas utmarker. Främst växte torp- bebyggelsen fram under 1800-talet, orsakad av den stora befolkningsökningen. På slutet av 1800-talet låg många torpkontrakt under Boxholms Bruk. Åtskilliga av dessa torp brändes eller revs emellertid under 1950- och 60-talen.

Under 1800-talet växte en ny samhällsgrupp fram, de sk backstugusittarna, och mark uppläts till obesuttna på byns gemensamma backe, sk backstugor.

Ploggen började användas mer allmänt på 1860 och -70-talen vilket innebar förändringar i landskapet. Ploggen krävde stenfria ytor och de gamla stembundna jordarna fick börja röjas från sten. De talrika stenrösen och

stengårdsgårdarna i södra Östergötland är i regel inte äldre.

Efter det att Karl XI infört indelningsverket 1681 uppfördes ett stort antal militära boställen, både löjtnantsboställen och soldattorp.

På gårdarna var vid sidan av bostadshuset, visthusboden den ekonomibygnad som omhuldades mest. Det var den första byggnad som gjordes i två våningar, ofta överkragad. Vid slutet av 1800-talet blev det vanligt att uppföra stora ekonomibygnader där alla funktioner samlades. Tidigare kunde det vara mellan 15 och 17 bodar med olika innehåll på en gård.

Ekonomibygnaderna fick stor betydelse i landskapsbilden och har det än idag. Vid sidan av bostadshuset bestod bondgårdarna endast av ett mindre antal ekonomibygnader.

Från omkring mitten av 1800-talet uppfördes på landsbygden skolor och handelsbodur. Ofta liknade dessa byggnader lite större bostadshus. Ett exempel är Asby skola från 1872 som numera är skolmuseum. Dämshults skola är från 1880. Väckelserörelsen i kommunen byggde många lokaler vid slutet av 1800- och början av 1900-talet. Ett tidstypiskt och välbevarat missionshus är Ebeneser i Hult på Asby udde från 1915. Ett fram- trädande exempel är Alarps missionshus från 1907, högt belägen på en bergkulle. Ett annat exempel är Salem i Rakstorp från 1908. 1852 var Ramfalls sjukhus med läkarbostad färdigt. Kollador byggdes för förvaring av träkol åt Boxholms Bruk, eftersom det behövdes mycket träkol för ståltillverkningen. Kolladorna placerades intill Sommens strand bl a i Tullerum, Visskvarn och Sikhult.

I kommunen finns några gamla broar. Bland de äldsta bevarade är stenvalvsbroarna i Broby och Olstorp från 1800-talets första hälft.

KYRKBYAR

Kyrkor

De äldsta kyrkorna byggdes av trä och härrör från mitten av 1000-talet. Exempel på detta är Torpa som hade en träbyggnad uppförd under 1200-talet och Norra Vi en träbyggnad från 1300-talet. Romanska stenkyrkor uppfördes under 1150-1250. Ett exempel är Asby. De medeltida kyrkorna blev på

1700-talet för trånga. I Asby byggdes kyrkan till medan den som fanns i Sund ersattes av en ny byggnad. I Ydre låg som regel kyrktomten vid byns utkant, exempelvis i Sund. Kring kyrkorna har samhällen vuxit upp. Sockentillhörigheten lever aktivt kvar.

TORPA

Torpa kyrkby är vackert belägen vid sjön Sommen och Linna ås utlopp. Där har länge funnits en boplatz vilket fornlämningar som domarringar och gravrösen vittnar om liksom fågatan vid Torpa prästgård. Här var en marknadsplats under 1600- och 1700-talen. Åren kring 1800 var Torpa marknad knuten till Skänninge. Den ersattes av Österbymo marknad 1802.

Torpa kyrkas äldsta delar är daterade till 1200-talet. I kyrkbyn finns en f.d. prästgård, f.d. skola och f.d. ålderdomshem. En vacker ålderdomlig timmerbyggnad är församlingshem. Vid Linna å låg tidigare sågar och kvarnar. Kring 1900 uppgick befolkningen till 200 personer men idag finns bara ett 30-tal bofasta och ett flertal fritidsboende. I Torpa finns den gamla ångbåtsbryggan kvar, små- båtshamnar och badplats. Här finns skydds- värda ekhagar och en hembygdspark. Bebyggelsen ligger glest, men är samlad i flera mindre grupper intill det vackra öppna odlingslandskapet, som har inslag av hagar och dungar. I närheten ligger två säterier, Dalby och Holma. I Ramfall finns en mindre livsmedelsbutik och en automatstation för drivmedel.

Plansituation: Fördjupad översiktsplan FÖP finns antagen 2004.

ASBY

Asby kyrkby ligger vackert beläget på ett krön högt ovan sjön Sommen och med öppet odlingslandskap mot söder och väster. Ett 30-tal stensättningar från järnåldern tyder på att det är en gammal boplatz. Kyrkan uppfördes under 1200-talet i romansk stil och har senare byggts till; 1687 och 1733. Klockstapeln i trä från 1721 ger tillsammans med kyrkan och prästgården karaktär åt miljön. Prästgården, en välbevarad karolinsk byggnad från början av 1700-talet, ligger mitt emot kyrkan. Prästgården representerar en lantlig byggnadskonst och en livsform med kombinationen natur och kultur, park, trädgård och jordbruk som är unik i svensk historia. Den var under en tidsperiod mötesplats för lärdom om vetenskap, litteratur, historia och trädgård

Kyrkskolan, numera skolmuseum, kyrkstillarna, prästgården och kyrkan utgör kärnan i den gamla vackra kyrkbyn som möter resande. Omkring torget finns affärshus, cafébyggnad och gamla rödfärgade förrådsbodnar. Byn har vuxit under 1900-talet med villor. Här finns också en nyligen nedlagd skola, som nu används av barnomsorgen och av sockenföreningen, en skidbacke, en frikyrka mm.

2010 bodde 175 personer i Asby.

Plansituation och utvecklingsfrågor se kap. 4.

SUND

Sunds kyrka uppfördes på den medeltida kyrkans plats år 1794. Kyrkan kallas i tidiga dokument för häradskyrka och ting hölls här fram till 1947.

Tingshuset från 1888 står kvar i byn. Det har tidvis använts som gästgiveri och som kommunhus. Numera är det bostad. Bebyggelsen i kyrkbyn utgörs av faluröda hus i tidstypisk utformning från 1800-

tal och 1900-talets början. Kyrkan ligger en bit från byn där flera vägar strålar samman vid sundet mellan Sundsjöarna. Runstensfragment visar att sundet under förhistorisk tid var en viktig överfart. Sund är en representativ kyrkomiljö med tiondebod, kyrkstallar, bostad för klockaren, skola och ålderdomshem. Skolbyggnaden är byggd 1843, ett år efter folkskolestadgan om obligatorisk skolgång.

Plansituation: Områdesbestämmelser bör tas fram för byn.

NORRA VI

Norra Vi kyrka är belägen på en gammal kultplats i södra änden av Norra Vi fjärden i Sommen. Nuvarande kyrka är från 1774 men redan på 1300-talet fanns en träkyrka på platsen. Den ersattes på 1440-talet av en kyrka i sten och delar av den återfinns i dagens kyrka.

1880 består Norra Vi kyrkby av kyrkan med sina kyrkstallar nedåt Sommen, en nybyggd prästgård, det gamla prästbostället, säteriet Ribbingshov, den nybyggda kombinerade sockenstugan/ skolhuset/ fattighuset från 1866

Bryggan i Tullerum var huvudhamn för ångfartyget Carl Johan. Det fanns då planer på³¹ att göra Norra Vi/Tullerum till Ydres nya centralort istället för området kring gäst- givriet i Österby, d.v.s. Österbymo.

Idag finns i Norra Vi ett 40-tal villor, de flesta för permanentboende. I Tullerum finns 138 fastigheter, övervägande fritidsboende med en successiv övergång till permanentboende. Tullerum/Norra Vi har ett väl utbyggt vatten- och avloppsnät.

Plansituation: Fördjupad översiktsplan FÖP finns antagen 2007.

Detaljplaner täcker ca 90 % av befintlig bebyggelse

RYDSNÄS

Mitt i samhället ligger Västra Ryd kyrka från 1880, på en plats där det redan tidigare låg en medeltidskyrka. I Västra Ryds kyrkomiljö ingår prästgård från mitten av 1800-talet och två flygelbyggnader.

Rydsnäs ligger vackert beläget vid kanten av Östra Lägern. 1915 drogs järnväg mellan Eksjö och Österbymo genom orten och då växte samhället. Idag bor här knappt 300 personer. Ett nytt centrum med butik, restaurang och frisör har på senare tid vuxit fram. Arbetsplatser ligger samlad i södra delen av samhället. Där ligger även Aggarp, en större gård med herrgårdskaraktär. Den gamla järnvägsstationen är flyttad till Aggarp

Plansituation och utvecklingsfrågor se kap 4.

SVINHULT

På nuvarande kyrkogård fanns tidigare en medeltida träkyrka. Svinhults nuvarande kyrka byggdes på 1870-talet. Vid den tiden bodde 2000 personer i församlingen. Till kyrkomiljön hör kyrkstallar, en f d sockenstuga, en parstuga, och en skola från 1910. I byn finns också tre lärarbostäder från 1940-talet.

³¹ Utblick från en gård i Norra Vi : T:Hagström 2004

TÄTORTER - NYARE BEBYGGELSEMÖNSTER

En ort som har mer än 200 invånare betecknas som tätort i statistiken.

Antalet permanentboende var år 2009 i Ydres tätorter:

Österbymo	859 personer
Rydsnäs	295 personer
Hestra	481 personer
Asby	175 personer

45 % av kommunens invånare bor i tätorterna. I Ydre finns 1800 (60%) permanentbostäder och 1200 (40%) fritidsbostäder eller delårsbostäder.

ÖSTERBYMO

Österbymo marknad ersatte Torpa marknad från 1802.³² Marknaden hölls två gånger om året i juni och oktober och varade i tre dagar.³³ Först när marknaden i Torpa flyttades till utkanten av Österbys ägor, till den plats där torget ligger idag, började Österbymo växa upp. Skogsavverkningen hade satt fart och ledde till utbyggnaden av vägar i kommunen. Tidigare var sjön Sommen transportväg. 1915 drogs järnväg mellan Eksjö och Österbymo och i samband med det växte orten ytterligare. Järnvägen kom främst till för timmertransporterna.

Dagens torg är beläget där marknadsplatsen låg. Ursprunget till orten finns en bit därifrån i Österby gästgiveri som varit ett stopp för resande sedan 1670-talet, med ett uppehåll mellan 1750-1850. Bebyggelsen växte först upp längs Kisavägen österut. Ydre sparbank grundades 1867.

Ända sedan början av 1900-talet har orten haft en industriell prägel. Öster om väg 131, Tranåsvägen byggs villor på 1930- och 40-talen. 1952 bildades storkommunen Ydre och Österbymo blev centralorten. 1963 stod nya

³² Torpa marknad var en enskild marknad, knuten till Skänninge, reserverad för en viss stads försörjning. Österbymo marknad var en "fri marknad" öppen för alla från 1802.

³³ Utblick från en gård i Norra Vi : T:Hagström 2004

kommunhuset klart och administrationen flyttade hit från Sund. Under 1950- och 60-talen expanderade sågverksindustrin och orten växte, särskilt under 1960- och 70-talet. Järnvägen lades ner 1968.

Österbymo ligger på sydslutningen ner mot Österbysjön och Bulsjöån. Idag bor här drygt 850 personer. Här finns förskola och skola. Österbymo är Sveriges minsta centralort men har ett förhållandevis stort serviceutbud. Se kap 2.3.

Plansituation och utvecklingsfrågor se kap 4.

HESTRA

Hestra är ett villasamhälle som växte upp på 1950- och 60-talet söder om väg 131 mellan Österbymo och Tranås och vid korsningen med vägen mot Rydsnäs. En större utbyggnad skedde i början på 1970-talet. Längs väg 131 ligger flera arbetsplatser. Livsmedelsbutiken är nedlagd sedan ett par år. Hestra är idag relativt stabilt med knappt 500 invånare. Här finns förskola och skola med årskurserna 1-4.

Plansituation och utvecklingsfrågor se kap 4.

INDUSTRIMILJÖER

I kommunen finns intressanta gamla industri- miljöer. Ett exempel är miljön vid Olstorp där det tidigare fanns många småindustrier. Där fanns kvarnar redan på 1600- och 1700-talet, liksom det funnits vid andra platser där det finns vattenfall, t.ex. Råås kvarn.

Forsnäs är ett exempel på de platser där det tidigt fanns industri och där det fortfarande finns aktiva industrier. Se kapitel 12

FRITIDSHUSOMRÅDEN

Under olika perioder på 1900-talet har det vuxit upp fritidshusområden i kommunen. Det finns några större fritidshusområden: Rönnäs, Tullerum, Liden, och Sunnanå. Mindre områden med 5-15 fritidshus finns på flera platser bl.a. Lund vid Östra Lägern, Marek på Asbyudde och Mellstorp på Torpön. På Torpön har under årens lopp mer spridd fritidshusbebyggelse vuxit upp. Under de senaste åren har en grupp fritidshus byggts vid Torpöns norra del, i närheten av campingplatsen.

Strategiska utvecklingsfrågor

För att utveckla Ydre som en attraktiv bostads- och etableringsmiljö bör kulturhistoriska kvaliteter bevaras och utvecklas. Mycket har förändrats sedan Länsstyrelsens kulturmiljöinventering 1983 och många av 1900-talets värdefulla miljöer finns inte med.

En ny inventering behöver göras för att bevara och utveckla kulturmiljöer såsom kyrkmiljöer, oskiftade byar, byggnader och värdefulla landskap, Sommenbygdens bryggmiljöer, alléer, odlingsrösen och stenmurar.

Exempel på kriterier för urval av särskilt värdefulla miljöer:

- Välbevarade miljöer som kräver extra hänsyn. Exempel är kyrkomiljöerna vid Asby kyrka, Torpa kyrka, Sunds kyrka. Tunarp säteri med flyglar, ekonomibyggnader och allé
- Speglar ett framträdande skede i Ydres historia. Exempel bryggmiljöerna vid Sommen, Olstorps gamla industrimiljö, östra delen av Österbymo
- Representerar fenomen eller skeenden som fanns på många håll i Ydre. Exempel är kvarn- och såglämningar som fanns utmed kommunens många vattendrag (Råås kvarn, Hestra såg)
- Tillför kunskap och är samlingsplats kring kulturarvet. Exempel är hembygdsgårdar och muséer
- Har tydliga pedagogiska kvaliteter. Exempel Smedstorps dubbelgård och Råås kvarn
- Innehåller ett kontinuerligt format landskap med många spår av olika tidsperioder. Exempel är riksintresset Grindsbo – Sprängsbo hagmarksmiljöer med hamlade träd.

7.5 KULTURLANDSKAPET

Slåtter och betesmarker med en nästan 2000-årig historia präglar Ydres landskap och är en viktig del av kommunens kulturarv. Dessa miljöer hjälper till att förstå både tidigare generationers liv och verksamhet och det forna landskapets utseende och vegetation. Se kapitel 7.4 om kulturarvets betydelse för kommunen.

Östergötlands miljövårdsprogram³⁴ utgör ett underlag för kommunernas miljöarbete i tillämpningen av miljöbalken samt plan- och bygglagen. De regionala miljömålen omfattar bl.a. skyddandet av odlingslandskapet och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion, skyddande och bevarande av biologisk mångfald och kulturmiljövärden. I en reviderad version av de regionala miljömålen preciseras målet för ängs- och betesmarker med goda naturvärden. Vålövad ängsmark och arealen vålövad betesmark, både naturbetesmark med höga natur- och kulturvärden och skogsbeten ska skötas på ett sätt som bevarar deras värden.³⁵

Odlingslandskapets historia³⁶

Odlingslandskapets historia börjar för ca 3500-4000 år fKr. Ydres första bönder var röjgödslingsjordbrukare. De röjde vegetationen på en plats för att utnyttja den bundna näringen i marken och vegetationen. Efter några års odling, när näringen var förbrukad, röjdes ett nytt ställe. På så sätt flyttade åkrarna omkring tills ny vegetation vuxit upp och byggt upp ny näring. I de magrare moränjordarna högg man ner och brände vegetationen för att plantera i askan, så kallat svedjebbruk. Denna form av röjgödslingsjordbruk, var speciellt utbredd i Ydre och levde kvar ända in på 1900-talet.

Ett viktigt steg i jordbruksutvecklingen skedde på järnåldern med införandet av fasta gödslade åkrar. Detta medgav en större livsmedelsproduktion per hektar och möjligheter till ett mer bofast liv. Det var ett enkelriktat flöde av näringsämnen som togs från slåtterängen genom höet och löven och gavs

³⁴ Mål i sikte, Östergötlands miljövårdsprogram. Regionala miljömålen i programmet antagna 2003-05-09

³⁵ Reviderade regionala miljömål, beslut 2007-05-04

³⁶ Ängs- och hagmarker i Östergötland, Länsstyrelsen i Östergötlands län 1991

till åkern genom gödseln. Härav kommer det gamla talesättet som fått ge namn åt odlings-systemet "äng är åkers moder". Tack vare järnet fick man möjlighet att tillverka skärar och liar och därmed på ett rationellt sätt skörda gräs som vinterfoder. Odlingslandskap med gräsbärande marker bestod både till sin utbredning och sitt innehåll fram till laga skiftet och den agrara revolutionen på 1800-talet och präglar bitvis fortfarande landskapet.

Från slutet av 1700-talet till en bit in på 1900-talet ökade befolkningen kraftigt vilket ledde till en alltmer omfattande uppodling av slåtterängarna. Under den här tiden stenröjdes blivande åkermark. Övergången från årder till plog krävde bättre stenröjning av de gamla åkrarna. Odlingsrösen och stenmurar från den tiden präglar fortfarande kulturlandskapet.

I mitten av 1800-talet infördes växelföljdsjordbruket. De skiftesreformer som genomfördes, speciellt laga skifte under 1800-talet hade stor betydelse för moderniseringen av jordbruket. Genom att varje gård fick sina marker samlade blev jordbrukandet individuellt och moderna metoder slog lättare igenom. Växeljordbruket innebar att foder- växter började odlas på åkern och bidra till vinterfoderbehovet. Under övergångs- perioden mellan det traditionella "äng är åkers moder" jordbruket blev ängarna också föremål för produktionshöjande åtgärder. De harvades upp och såddes med önskade gräs- sorter och på kärrängar påfördes mineraljord. Skillnaden mellan äng och flerårsvall blev alltmer diffus. De ängar som inte plöjdes upp blev ofta hagmarker eller skog.

Det moderna jordbruket

Åkerarealen nådde sin kulmen på 1920-talet. Efter andra världskriget tog rationaliseringen

och moderniseringen inom jordbruket fart med hjälp av statlig jordbrukspolitik. Skördarna ökade med färre människor sysselsatta i jordbruket. Mycket åker- mark lades ned och många mindre gårdar slogs ihop till större.

Från 1960-talet fram till 1980-talet har småbönder fått stöd för att lägga ned små jordbruk, upphöra med mjölkproduktion, lägga jord i träda etc. för att minska jordbruksproduktionen. 1990 kom avregleringen av jordbruket med genomgripande åtgärder för att ytterligare minska ned på produktionen. De lantbrukare som använde sina åkrar till alternativa grödor främst energigrödor fick omställningsbidrag under åren 1991-1995. Även rätten att köpa och sälja jordbruksfastigheter inkluderades i avregleringen. Från 1950-talet framåt har antalet jordbruksföretag i Ydre minskat. Mellan 1961 och 1971 försvann närmare 200 småjordbruk på mellan två och tio hektar. Den genomsnittliga åkerarealen per lantbruksföretag har ökat från knappt 10 hektar på 1950-talet till närmare 30 hektar år 2009.

Naturtyper

Slåtterängen var det dominerande markslaget på inägorna före skiftet. När vallodlingen tog över ängens foderproducerande roll försvann behovet av slåtterängen vilket gör att de få kvarvarande ängarna har ett mycket stort bevarandevärde. För att klassificeras som äng krävs att den dominerande hävdformen fortfarande är eller till helt nyligen varit slätter.

Ydres slåtterängar har ofta legat uppsplittrade på små ytor kring åker, rösen och gårdsgårdar. Att slå dessa steniga ängar krävde en särskild teknik och man använde ofta en kortbladig lie för att hacka sig fram mellan stenarna. Sådana kvarvarande hackslåttsängar utgör mycket värdefulla natur- och kulturmiljöer då de utgör en kontinuitet in i vår tid av det gamla slätter- bruket. Högt belägen vid smålandsgränsen ligger naturreservatet Södra Bråtas odlingslandskap³⁷, en av de få kvarvarande genuina gårdarna där hävden av ängs- och hagmarker aldrig upphört.

³⁷ Guide till Ydres natur 42 utflyktsmål, Åke Bruhn 2008

Odlingslandskapet

Äng- och hagmarksinventering

Lövängen är en annan karaktäristisk och allmänt förekommande äng i Ydre. Den utmärks av omväxlande öppna ytor och dungar av, eller enstaka lövträd och buskar. Ofta har hasselbuskar en framträdande roll. Träden utgörs ofta av ädla lövträd som ask och lind, vilka hamlas för lövfoeder samt ekar. Till skillnad från hackslätterängarna är de trädbärande ängarna större. Få av lövängarna i Ydre är fortfarande slätterhävdade men utgör värdefulla öppna odlingslandskap.

Nationella bevarandeområden för odlingslandskapet

I den nationella bevarandeplan för odlingslandskapet ingår att garantera de områden som har högsta värde för kunskapen om odlingslandskapets kulturhistoriska, markhistoriska och biologiska utveckling. I Ydre kommun gäller det områdena: Brevik, Nockabo, Boda, Södra Bråta, Smedstorp, Österås, Svinhults hembygdspark, Rockarp och Ängaryd. (Se även kap 3.2).

Länsmuseet inventerade och beskrev några av områdena 1983 under rubriken Värdefulla naturmiljöer:³⁸

Brevik Torpa socken N59

Breviks gård på sydostsidan av Torpön omges av ett kulturlandskap dominerat av ängs- och hagmarker. Odlingslandskapet utgör en värdefull och skyddsvärd naturmiljö.

Lövåsa Torpa sn N60

Kring gårdarna Lövåsa och Boda utbreder sig det största odlingslandskapet på Torpön. Betesmarker i form av ängar och ekhagar med rik flora och björkhagar med ett hedartat fältskikt med bl.a. ljungräna dominerar i området.

Kulturlandskapet kring Lövåsa och Boda med det stora inslaget av ängs- och hagmarker samt kalkfloran vid Bodaviken bildar tillsammans en mycket värdefull och skyddsvärd naturmiljö.

Smedstorps by Norra Vi sn N33

Vid östra kommungränsen ligger Smedstorps by omgiven av betesmarker. Åkrarna och en stor del av beteshagarna är röjningar i block- och stenrik morän. Odlingsrösen och stengårds- går-

dar är vanliga. Lövvegetationen bär talrika spår efter hamling. Kulturlandskapet tillsammans med grusformationer är en värdefull och skyddsvärd naturmiljö.

Österås /Västerås byar Svinhult sn N11

Byarna är belägna i en svag sluttning ned mot Byasjön. Kring gårdarna utbreder sig ängs- och hagmarker. Åkrarna innehåller talrika odlingsrösen. Spår av hamling påträffas.

Svinhults kyrkby Svinhult sn N12

Svinhult ligger högt (290 m.ö.h.) och omges av i sen tid röjd mark. Röjningen är den största i Svinhults socken vilken i övrigt nästan enbart består av skogsmark. Landskapet kring byn domineras av ängs- och hagmarker bl.a. med ek och en. Från Flodlycke har man en vidsträckt utsikt mot söder över Silveråns skogsklädda dalgång.

Rockarp Asby sn N39

På Asby uddes östra strand ligger Rockarp ca 50 m över Sommens vattenyta. Från gården sträcker sig en vidsträckt hagmark med björk, ek, en och hassel ned mot sjön. I södra delen av området finns ett lövområde med framförallt de ädla lövträden alm, ek, ask, lind samt hassel. Här påträffas en landsnäcka fauna omfattande 22 arter.

³⁸ Natur Kultur – Miljöer i Östergötland, Länsstyrelsen i Östergötland 1983

Odlingslandskapets flora och fauna

De magra slåtter- och betesmarkerna i det äldre odlingslandskapet fick oftast en mycket artrik flora. Eftersom dessa hävdberoende växtsamhällen inte existerar naturligt har många gräs- och markarter gått starkt tillbaka när de naturliga fodermarkerna minskat. Även förhållandevis vanliga arter som kattfot, nattviol, smörboll och ängsviol minskar när hagmarkerna försvinner. Mångfalden av växtarter ger upphov till en rik insektsfauna.

Exempelvis hör två tredjedelar av våra cirka 110 dagfjärilar hemma i kulturlandskapets gräsmarker. Gamla grova lövträd i soliga hagmarker är en miljö dit många hotade insekter är knutna. Vålhävdade strandängar har också stor betydelse för fågellivet.

Strategiska utvecklingsfrågor

Det senaste seklets rationaliseringar och förändrade metoder inom jordbruket, i kombination med ökande vatten- och luftföroreningar, har medfört att kulturlandskapet har förändrats. En naturtyp som särskilt missgynnats är de ogödslade riktigt magra ängs- och hagmarkerna. Småbiotoper har försvunnit. Växter och djur har minskat i omfattning och hotas i många fall av utrotning. Bevarandet av det öppna och variationsrika odlingslandskapet kräver strategier för att stärka det småskaliga och ekologiska jordbruket med djurhållning och skötsel av ängs- och betesmarker.

7.6 NATURLANDSKAPET

Ydre har en dramatisk topografi. Landskapet är högt beläget och har gott om svårtillgängliga branter där skogen inte har nyttjats så hårt. Dessa miljöer är nu värdefulla refuger för hotade arter. Ydre har rikligt med sjöar och opåverkade vattendrag. Sommen är en av de många sprickdalsjöarna med klart och rent vatten. Områden med ishavsgrus och olika myrmarker är andra inslag i naturlandskapet.

NATURLANDSKAPETS VÄRDEFULLA BIOTOPER

Ydres naturlandskap formades vid inlandsisens avsmältning för cirka 11 000 år sedan. Vattenmängden förde med sig jordmassor som avsattes i ishavsdeltan och rullstensåsar. När trycket från isen försvunnit började landet höja sig. Ydre stack upp ur havet när övriga delar av Östergötland var dränkt under vatten.

Större delen av kommunen ligger över högsta kustlinjen cirka 135 meter över dagens havsyta. Med sitt höga läge är inte Ydres jordar bortspolade av vatten. Därför ligger gårdar och odlingar ofta på höjderna i Ydre. Långt innan denna fas i Ydrelandskapets uppbyggnad fanns stora spänningar i berggrunden som fick till följd att förkastningar uppstod här och där. Detta skeende gav landskapet dess dramatiska topografi och många långsmala sjöar.

Med Ydres höga läge och dramatiska topografi följer gott om svårtillgängliga branter där skogen inte nyttjas så hårt. Dessa miljöer är värdefulla för hotade arter. Branter orienterade mot norr och öster är särskilt värdefulla för svampar, mossor och lavar medan väst- och sydvända branter utgör lämpliga häckningslokaler för fåglar. Uppe på bergen kan man hitta många platser där träden är mycket gamla. Ydre har rikligt med sjöar och flera opåverkade vattendrag som ger fristad åt intressanta arter. Sommen hyser en hel del intressanta arter som en egen rödingstam och två öringstammar samt ett värdefullt fågelliv med bland annat fiskgjuse och storlom. I kommunen finns flera relativt opåverkade vattendrag som ger fristad åt arter som röding, utter och flodpärlmussla. Längs vattendragen står ofta

naturskogsliknande blandskogar med höga biologiska värden.

I Ydre finns flera områden med sammanhängande ekbestånd, främst i hävdade hagmarker men även i igenväxta odlingslandskap och som rester i kulturskogar. Gamla ekar hyser biologiska värden. Många av dessa arter är hotade. Utöver ekhagar finns i Ydres kuperade landskap artrika hagmarker och slätterängar, mer eller mindre bevuxna med allehanda trädslag.

På några platser kan man finna sluttande näringsrika våtmarker med en rik flora av kärlväxter och mossor. En annan typ av myr är den näringsfattiga tallmossen. Det finns också fina exempel på områden med avlagringar av isälvsgrus.

Skogens biologiska kulturarv

Människors nyttjande av skogen har förändrat skogen i tusentals år och skapat ett biologiskt kulturarv. Tillvaratagandet av detta biologiska kulturarv i Ydre är en del i värnandet av kulturmiljöer. Ett exempel är den skog som betas av boskap. Trädslagssammansättning och skogsstruktur påverkas av skogsbetet och skiljer sig ofta markant från en skog som inte betas – betes skogen är ett biologiskt kulturarv. Det kan också vara en direkt avsiktlig eller oavsiktlig påverkan av människan t.ex. när ett lövträd hamlas för att få lövfoder. Ett hamlat träd lever ofta längre än ett ohamlat och är värd för andra arter såsom fladdermöss och insekter. Ett annat exempel är då en kolbotten växer igen med ett tätt granbestånd.

Den avgörande skillnaden mellan det biologiska kulturarvet och den biologiska mångfalden är att kulturarvet definitionsmässigt knyts till människans nyttjande av skogslandskapet. Resursutnyttjande och markanvändning har format det biologiska kulturarvet i skogen. Det är ett levande kulturarv i ständig förändring.

MÅL FÖR NATURVÅRDEN I YDRE KOMMUN

Naturvården är den del av miljövården som bevarar t.ex. geologiska, biologiska, landskapsbildmässiga naturvärden eller värden för friluftslivet. Bevarandet kan ske genom skydd, hänsynstagande, skötsel och restaurering.

Ydres kommunala naturvårdsmål omfattar internationella, nationella, regionala och kommunala mål. Ydre kommunfullmäktige har antagit ett naturvårdsprogram 2003.³⁹ Programmet är en samlad dokumentation av naturvårdens intressen och kommunens långsiktiga policydokument vad gäller bevarandet av de naturvärden som finns inom kommunen. Till naturvårdsprogrammet hör ett åtgärdsprogram. Vid bedömningar rörande mark- och vattenanvändning är naturvårdsprogrammet ett beslutsunderlag.

För sjön Sommen med närområde finns ett särskilt utarbetat program för bevarande av natur- och kulturvärden.⁴⁰

År 1999 antog Riksdagen 16 miljö kvalitetsmål för hur miljöpolitiken på olika områden ska föras vidare för att kunna nå det övergripande målet att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. (se även kap 1.4 Nationella Miljömål). De viktigaste åtgärderna ska vara genomförda år 2025.

Länsstyrelserna och kommunerna har det övergripande ansvaret för regional anpassning av målen. De regionala miljömålen utgår från de nationella miljö kvalitetsmålen. De har anpassats till förhållandena i Östergötland och tillägg har gjorts för områden som inte omfattas av de nationella delmålen men ansetts som viktiga för länet (se även kap 1.4 Regionala miljömål).

³⁹ Naturvårdprogram för Ydre kommun 2003. Antaget av Kommunfullmäktige i Ydre 2003-02-24

⁴⁰ Samlat program för ett uthålligt nyttjande av sjön Sommen (SpunS). Stiftelsen Sommen 2000.

De kommunala naturvårdsmålen:⁴¹

- Hushållningen med naturresurser ska vara långsiktigt hållbar.
- Den biologiska mångfalden ska bevaras, d.v.s. att en rik variation av naturtyper, arter och gener bibehålls samt att i kommunen förekommande arter ges förutsättningar att fortleva under naturliga betingelser i livskraftiga bestånd.
- Värdefulla geologiska bildningar ska bevaras.
- Ydre kommuns invånare ska ha tillgång till en god livsmiljö med rika naturupplevelser.
- Ydre kommuns vattendrag och sjöar ska ha en hög vattenkvalitet och stoppa läckage av näringsämnen och föroreningar från jordbruksmark, skogsmark och från samhällsbyggnation.

Naturvårdsprogrammets åtgärdsdel är en operativ verksamhetsplan för kommunens naturvårdsarbete och omfattar inventeringar, bevarande och vård samt information. Föreslagna inventeringar har delvis utförts. Flertalet åtgärder för bevarande och skydd handhas av länsstyrelsen. I åtgärdsprogrammet återstår att bevara och skydda av en del våtmarker. Föreslagna informationsåtgärder är i stort sätt genomförda.

Naturvårdsprogrammet innehåller klassificerade objektsbeskrivningar omfattande bl.a. skyddsmotiv dvs. vilka värden som i första hand gör området bevarandevärt, 4 naturvärdesklasser (nationellt, regionalt, kommunalt och lokalt intresse), naturvärdesbedömningar med en kortfattad beskrivning av områdets särskilda värden och förutsättningar, beskrivning av objektets läge och beskaffenhet, bibehållande av värden dvs vad som bör göras för att objektets naturvärden ska bestå, juriskt skydd för området, ytterligare kunskap och artlista (se karta Ydre kommuns naturvårdsprogram).

SKYDDAD NATUR I YDRE

Områden som på olika sätt har pekats ut som särskilt värdefulla eller skyddsvärda är Natura 2000, Riksintresse för natur- och kulturvård respektive friluftsliv, Myrskyddsplan och Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.

Dessa särskilt utpekade områden och deras regelverk samt hur kommunen avser att beakta skyddet vid framtida planering och byggande beskrivs i planförslaget i kapitel 3.

STRATEGISKA UTVECKLINGSFRÅGOR

Skogens biologiska kulturarv berättar något väsentligt om sin tid och dess människor. Kännedom om det biologiska kulturarvet och delaktighet i dess brukande har betydelse för upplevelsen av skogen och ger en ökad förståelse för samhället och människors liv i det förflutna.

Tillgänglighet är avgörande om det biologiska kulturarvet ska utgöra en viktig del i upplevelsen av skogslandskapets många värden. Förutom att vara fysiskt tillgängligt är det betydelsefullt att förstå och ta till sig dess kulturhistoriska värden. Naturreservatens betydelse för friluftsliv, rekreation och turism är särskilt viktigt att tillvarata på detta sätt.

Sjön Sommen som riksintresse kräver åtgärder för att behålla kvaliteter såsom rent vatten och en värdefull flora och fauna. Det handlar bl.a. om att minska båtlivets och de areella näringarnas påverkan på vattenkvaliteten och natur- och kulturvärdena.

⁴¹ Naturvårdsprogram för Ydre kommun 2003

7.7 NÄRINGSLIV OCH SYSSELSÄTTNING

Ydre har en historisk anknytning till jord- och skogsbruket. Jord- och skogsbruket med verksamheter knutna till näringen har alltid funnits och utvecklats efter de behov och förutsättningar som har funnits under olika historiska epoker. På segelfartygens tid blev tjäran en världsprodukt. Järnhanteringen krävde kol. Ångmaskinen möjliggjorde att skogen kunde utnyttjas som råvara i en betydligt större omfattning än tidigare både genom ångdrivna sågverk och transporter av timmer och sågade trävaror på Sommen. Idag tillverkas t.ex. kvalitetsmöbler till möbelindustrin samt inredningar till ladugårdar. Kultur- och natur- landskapet är en ännu nästan outnyttjad resurs för turistnäringen.

Historik

Före näringsfrihetens införande 1864 var allt handelsutbyte på landsbygden knutet till marknader. Privilegier utfärdades för orter att på bestämda dagar ofta i anslutning till kyrkliga högtider hålla marknad. Ydres första marknadsprivilegium utfärdades till Torpa kyrka i början av 1600-talet. Torpa marknad upphörde 1801 och efterträddes av en sk frimarknad i Österbymo. Marknaden hade tidigare varit knuten till en stads borgare men med frimarknadens införande fick alla städers borgare rätt att bedriva handel. Två gånger om året hölls marknad på Österbymo torg. De viktigaste produkterna på marknaden var kreatur och animaliska produkter.

Vid Ydres talrika åar och strömmar uppstod kvarnar och sågar, som malde säd och sågade timmer för ortens egna behov. Nästan varje gård, där det rann en bäck, hade en skvaltkvarn som gick vår och höst. Mjölet som maldes användes till husbehov och timret som sågades användes huvudsakligen till gårdarnas byggnader och till redskap. Tjära och beck producerades för försäljning. Under segelfartygens tid användes tjäran som smörj- medel och blev en av Sveriges viktigaste export- varor. Kring Sommen, och framförallt på Torpön, fanns tegelbruk kända för sitt förstklassiga tegel. Ydre hade också ett oljeslageri, en vadmalsstamp, garverier, färgerier och flera större brännerier.

”Enhultsbrännvinet” var berömt och eftersökt långt utanför Ydres gränser.

På 1700-talet uppstod ett fåtal ”manufakturverk” i Ydre. Olstorps järnmanufaktur, som erhöll sina privilegier 1798, tillverkade knipjärn, spik mm både för godsets behov och till försäljning. Sunds järnmanufaktur använde Ydres egen myrmalm från kärr och sjöar för tackjärns- produktion. Konsten att utvinna järn ur myr- malmen var av ydreborna känd redan under järnåldern. Små stenrundlar, som var en slags miniatyrmasugnar för myrmalmens smältning och rening, har påträffats i markerna.

Av hantverkarna fanns Ydres smeder nämnda redan i landskapslagarna. Smide behövdes för jordbruket och till vapen. Många smeder valde att specialisera sig och tillverkade exempelvis liar, saxar, eldtänger, bösspipor mm till försäljning i liten skala. Ofta gick den förvärvade hantverksskickligheten i arv under flera generationer. Förutom specialsmederna hade nästan varje större gård och by sin egen smed och sin egen smedja. Bland hantverkarna intog sockenskomakaren och sockenskräddaren en särställning. De flyttade mellan gårdarna och tillverkade kläder och skor till hela familjen. De blev väl mottagna och hade mycket att berätta från socken. Förutom dessa sockenhantverkare antogs murare, glasmästare, färgare, garvare och målare som visat yrkesskicklighet av socken- stämman. Dessa sockenhantverkare fick ej utföra arbete åt andra än sockenbor. I skogs- bygderna fanns dessutom ett flertal kunniga snickare, taktäckare, takspånläggare som anlätades vid behov. De hade ofta andra yrken. Ydre hade också skickliga båtbyggare. Hem- slöjden i Ydre hade ingen omfattande ställning som bidrag till befolkningens försörjning. En del hantverksmässiga sysselsättningar hade mer hemslöjdskaraktär såsom spånad, vävnad, korg- flätning m.m.

I och med hushållningssällskapens bildande i början av 1800-talet väcktes också intresset för binäringar till lantbruket. En sådan binäring var odlingen och beredningen av lin. Under 1800-talet hade nästan varje gård sin ”basta” för att torka och bereda linet.

Nuläge

Ydre är en företagsvänlig kommun. I Svenskt Näringslivs ranking 2012 av företagsklimatet i landets kommuner hamnade Ydre på 39 plats. Det är en något bättre placering än 2011 då kommunen låg på 49 plats i rankingen. Generellt har företagsklimatet utvecklats positivt de senaste åren men en fortsatt positiv utveckling är inte självklar. Statistik från SCB visar att nyföretagsamheten i Ydre har minskat. Kommunens åldrande befolkning ökar skattetrycket och det offentliga andelen av kommunens försörjningsbörda växer. Uppgifterna baserade på Svenskt Näringslivs företagarenkät 2011 visar på behovet av satsningar på kommunikationer och IT och kompetensutveckling. Enkäten visar också att skolan är dålig på att utbilda nästa generations företagare.⁴²

Idag har Ydre cirka 300 företag med knappt 1260 sysselsatta varav offentlig verksamhet sysselsätter 30% av befolkningen, tillverknings- industri 22%, handel och kommunikation 12 %, jord- och skogsbruk 15% samt övriga näringsgrenar 21 %.⁴³ Andelen förvärvsarbetsande kvinnor 2008 var 83 procent och andelen förvärvsarbetsande män 89 procent. Totalt är andelen förvärvsarbetsande (86 %) större i kommunen än i länet (75 %).

Antalet privata företag har under perioden 1998 – 2007 ökat från 210 till 305. Samma förhållande gäller antalet sysselsatta som ökat från cirka 1100 1998 till cirka 1260 2007 d.v.s. en ökning med 13%. Ökningen har skett inom alla branscher. Ökningen av sysselsatta har varit störst i små företag med 1-4 anställda. Mängden nystartade och nedlagda företag har mellan åren 2005 och 2007 legat på cirka 40 företag i vardera kategorin och det har varit små företag med 1-4 anställda som både startats och lagts ned. Den stora gruppen nystartade och nedlagda företag är varuproducerande.⁴⁴ Det privata näringslivet i Ydre kommun består i huvudsak av små och medelstora företag. Några Ydre-företag är ledande inom sina nischer, t.ex. inom träförädling, pelletsproduktion och verkstadsindustri.

⁴² www.foretagsklimat.se/ydre

⁴³ Ydre energiplan 2011-2014

⁴⁴ Kommunbeskrivning för Ydre kommun, Ydre kommun och regionförbundet Östsam, mars 2010

Lantbrukarnas Riksförbund ger de gröna näringarna en betydelsefull roll för sysselsättningen. Utöver de som arbetar i jord- och skogsbruket arbetar många som underleverantörer och med förädling av jord- och skogsprodukter. De som direkt eller indirekt arbetar med produktion av livsmedel och skogsprodukter beräknas dessutom indirekt skapa ytterligare sysselsättning för olika lokala servicenäringar i kommunala verksamheter och privat näringsliv. Det innebär, enligt LRF, att jord- och skogsbruket får sysselsättningseffekter för närmare 40 procent av alla som arbetar i kommunen.⁴⁵

Skogsbruk

Under hela Ydres historia har skogen varit viktig för Ydres näringsliv. Idag finns ett 40-tal företag som har direkt anknytning till skogen och vidareförädling av skogsprodukter. Cirka en fjärdedel av dem är legotillverkare åt möbelindustrin.⁴⁶

Skogen var viktig redan för de första bofasta ydreborna. När åkerbruket blev huvudnäring fick svedjandet av skogarna stor betydelse. Att bränna skogen och så i askan ingick under långa tider som ett viktigt led i svenskt åkerbruk. Svedjandet hotade inte bara skogarnas bestånd utan utgjorde också en eldfara. Under den svåra missväxten i mitten av 1700-talet uppmanade man bönderna att undvika svedjande i stark torka. Vid svedjandet utvanns biprodukterna tjära och träkol. I Stockholm grundades redan på 1600-talet "tjärkompanier" där tjäran såldes över en stor del av världen. Den svenska tjäran, som i stor utsträckning kom från Ydre, blev världsberömd. Skogen försåg också gårdarna med husbehovstimmer. Löv hade stor betydelse för husdjurens utfodring vintertid innan vinterfoder började odlas. Längre var skogens vilt en viktig del av födan. Under 1600-talet blev Sverige också en av världens främsta järnproducenter och järnhanteringen krävde träkol.

Skogarna i Ydre fick ett verkligt ekonomiskt värde först när ångmaskinen uppfunnits och ångsågarna introducerades. Sommenbygden och Ydre, som varit vanlottade i kommunikationshänseende, fick i början av 1870-talet ångdrivna

⁴⁵ De gröna näringarnas betydelse, Lantbrukarnas Riksförbund, LRF 2008-12-04

⁴⁶ Företagsregister för Ydre

bogserbåtar samtidigt som Östra stambanan med Sommens station och hamn togs i bruk. Av de större trävarubolagen kom Boxholms AB att spela den största rollen. Bolaget som börjat som järnbruk förvärvade skogsgårdar i Ydre. Den största konkurrenten var Sävåns AB, som i början av 1870-talet köpt ett stort skogskomplex mellan Sommen och Lägernsjöarna och även anlade ett större sågverk. Mellan Boxholms AB och Sävåns AB träffades år 1877 en överenskommelse, att alla kontrakt rörande skogsavverkningar runt Sommen och närmast söder därom skulle delas lika mellan de båda bolagen. Under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet förekom en mängd mer eller mindre ansvarsfulla sågverksägare. Den enorma skövlingen utan tanke på återväxt, det sk ”baggböleriet”, kännetecknade Ydres skogar under denna tid. Boxholms AB fortsatte sina inköp av skogsgårdar i Ydre. Bolaget hade dock stora svårigheter att forsla timmer i det väg-fattiga och starkt kuiperade Ydre och satte igång omfattande vägbyggen. Tidigt anlades också ett flertal flottleder bl.a. Bulsjöåns fyra mil långa flottled. Körningen och kolningen vållade i början bekymmer då ydreborna saknade erfarenhet i båddera. Kolare kom från Kolmårdens skogar och värmlänningar lärde bolagens arrendatorer att köra i skogen. I Ydre blev Boxholms AB den största skogsägaren efter staten. Ända in på 1910-talet nyodlade bolaget, rensade åkrarna från sten, byggde boningshus och ladugårdar. Största delen av Ydres skogs- produkter exporterades. En del förädlades vid bygdens egna sågverk och i ett mindre antal snickerifabriker. Holmens AB i Norrköping anlade i början av 1900-talet en trämassefabrik vid Visskvarn som ganska snart lades ned. På 1950-talet fanns fortfarande en hel del sågverk i Ydre, både större sågar och mindre gårdssågar.

Industri

I slutet av 1800-talet var det lilla samhället vid Forsnäs Gård ett industricentrum tack vare vattenkraften från forsen mellan Östra Lägern och Bulsjöån. 1918 – 1920 sprängdes kanalen och ett kraftverk byggdes. Forsnäs samhälle växte fram i takt med att industriarbetarna blev fler. Vid kommunens bildande på 1950-talet, då sågverken och de små snickerifabrikerna var många,

var Forsnäs sågverk AB Ydres största industri och ett av dåtidens modernaste sågverk. Sågverket hade 50-tal anställda. 1987 lades det ned för gott. Idag går avverkningen i Ydre främst till timmer och massaved. Flera större sågverk ligger i grannkommunerna Eksjö, Kinda och Boxholm. Närheten till sågverken var en av anledningarna till att Sydved energileveranser AB 1994 etablerade en pelletsfabrik i f.d. Forsnäs sågverks lokaler. Pelletsfabriken ägs idag av Neova AB som är Skandinavians största biobränsleföretag.

Ydre har ett sågverk kvar, Österbymo trävaru AB. Företaget påbörjade på 1960-talet en inriktning mot lövträ bl.a. sågade de björk till pinnstolsfabriker i Småland. I slutet av 1980-talet gick företaget helt över till att såga lövträ med viss vidareförädling till möbelindustrin.

Under andra världskriget etablerade familjen Rääf tillverkning av tjära med den egna skogen som råvara. Efter krigets slut ersattes tjärproduktionen av träullsplattan, en österriskisk uppfinning bestående av vatten, cement och träull från gran. När plattfabriken grundades i Österbymo efter andra världskriget fanns ett 40-tal fabriker med liknande tillverkning runt om i landet. De försvann när nya, billiga isoleringsmaterial, som mineralull och cellplast, dök upp på marknaden. I början på 1980-talet återstod endast två företag Tepto i Österbymo och Träullit i Köping. Tepto köpte Träullits platt-tillverkning 1983 och blev landets enda företag i branschen. Företaget är ett traditionellt familjeföretag, som idag leds av tredje generationen Rääf. Den lokala anknytningen till bygden var också en anledning till att Träullits platt-tillverkning förlades till Ydre och inte blev kvar i Köping. Teptos träullsplattor är sedan 1994 miljömärkt med Svanen och varit föremål för flera studier vid Lunds universitet.

Forsnäs Form AB grundades redan 1886 med tillverkning av formpressade stolsitsar. Företaget tillverkar formpressade produkter i limträ och levererar bl.a. möbler och möbeldetaljer till kända möbelföretag som Gärdsnäs, Lammhult, m.fl. Fanérsitsarna tillverkas fortfarande. Företaget satsar också på export. L Bergquist Formprodukter AB i Rydsnäs är en avknoppning av Forsnäs Form med liknande tillverkning av trädetaljer till möbelindustrin.

Industrierna i Rydsnäs växte fram på 1950-talet främst med skogen som råvara. Snickerierna och sågverken var många. I början av 1900-talet anlades snickerier med sågverk där snickaren köpte skogen på rot och förvandlade den till hus och inredningar. Ursprunget till Rydsnäs möbler var Bröderna Anderssons möbelfabrik etablerad 1907. Rydsnäs Möbler tillverkar möbler i massivt lövträ varav en del levereras till IKEA.

I kommunen finns ytterligare ett antal snickerier med inriktning på möbler och möbeldetaljer till möbelindustrin. I Hestra ligger Ydrefog AB och Bysnickarna Möbel & Legotillverkning AB. Ydrefogs huvudinriktning är limfog i lövträ samt halvfabricerade möbler och Bysnickarna gör inredningar och möbler.

Den hantverksmässiga produktionen av möbler är liten och representeras främst av Träsmak Möbelsnickeri i Österbymo och HB Ydrehantverk i Forsnäs Gård.

Ett familjeföretag i Rydsnäs med anknytning till de gröna näringarna är Ydregrinden. Företaget, som bildades på 40-talet, hade sitt ursprung i smedjan i byn och en bonde som började svetsa grindar och sko hästar åt bönderna i trakten. Företaget, som idag ägs av Pellon Group OY, säljer inredning för en komplett ladugård för nötkreatur, hästar och svin med olika bås, boxar, utfodringsvagnar, gödselvårdsanläggningar, mjölkutrustningar, ventilationsutrustningar mm. En grundläggande tanke är att bonden inte ska behöva bygga om sin ladugård för att inredningen ska passa utan företaget ska anpassa sina produkter efter varje enskilds kunds önskemål. Ydregrinden med ett 40-tal anställda är en av de större företagen i branschen i Sverige idag och Ydres största företag.

Ydreskåp i Österbymo är ett annat av kommunens stora företag som utvecklats starkt under 2000-talet. Företaget bildades 1999 och blivit ett varumärke i branschen. Huvuddelen av verksamheten är påbyggnader för lätta transportfordon med egenutvecklad sandwichkonstruktion och aluminiumprofil.

Jordbruk

Jordbruket i Ydre har från 1950-talet och framåt starkt påverkats av jordbrukspolitiken. 1951 hade Ydre 589 jordbruksföretag omfattande 5628 hektar åkerareal. Under 1960-talet ansågs jordbruken inte ha någon framtid. Industrin gick bra och det var billigare att importera livsmedel. Mellan 1961 och 1971 försvann närmare 200 småjordbruk på mellan två och tio hektar. Nedläggningen av åkermark bromsades sedan upp under 1970-talet och en bit in på 1980-talet. Ungdomar återvände hem och övertog föräldragården när det inte längre var självklart att det fanns industriarbeten. Produktionen av livsmedel ökade återigen i hela landet med jordbruksöverskott som följd. Kvoter på mjölk infördes och lönsamheten på mjölkproduktionen minskade. Under 1990-talet anpassades jordbruket alltmer till EU:s regler. Jordbruksregleringen med bl.a. importavgifter för att hålla producentpriserna uppe togs bort och kompensades med bidrag.

Antalet gårdar i Ydre fortsatte att minska på 1990- och 2000-talet och var 2007 cirka 130 stycken. Jordbruket överlevde 1990-talet med sammanslagningar till större gårdar och sidorendan samt en ökad specialisering i djurhållning och växtförädling. Detta tillsammans med en ökad mekanisering, utbildning och rådgivning hjälpte lantbrukarna att klara sina företag. Mjölkproduktionen tillsammans med produktionen av nötkött dominerade lantbruket i Ydre från 1950-talet och framåt. Antalet mjölkkor minskade medan mängden producerad mjölk var konstant. Mjölkproduktionens lokalisering inom kommunen förändrades också betydligt. Bortfallet av mjölkkor var störst i socknar där stat och skogsbolag ägde marken. Totalt omfattade åkerarealen 2009 3706 hektar. Den genomsnittliga åkerarealen per lantbruksföretag har ökat från knappt 10 hektar på 1950-talet till närmare 30 hektar 2009.

Turism

Godsägaren Axel Rääf på Forsnäs tog i slutet av 1930-talet initiativ till Ydregården. Byggnader skänktes och flyttades från olika gårdar i bygden till Ukreda klint strax utanför Österbymo. År 1955 antogs Ydregården som vandrarhem inom Svenska turistföreningen. Besökarna var få och främst cykelturister. Utöver Ydregården fanns ett par sommarpensionat som drevs fram till 1960-talet. Sedan 2009 äger Hembygdsföreningen anläggningen Ydregården.

På 1970-talet blev stugbyar populärt. Ett privat initiativ med stugutbyggnad påbörjades redan i slutet av 1960-talet invid sjön Boen i Svinhult. Det första stora projektet i Ydre blev Rönns fritidsområde på Asby udde. Stiftelsen Sommen bildades för att bygga en stor turistanläggning med stugor, servicehus, restaurang och aktivitetsanläggningar. Tomterna såldes emellertid inte i den takt man tänkt sig och Stiftelsen drog sig ur projektet. Drygt 100 privata sommarhus byggdes och inspirerade till en mindre liknande stugbebyggelse i Tullerum.

År 1973 tog kommunen initiativ till en kommunal turistbyrå. Den har haft en relativt blygsam verksamhet. Försök har gjorts att samla kunskaper och erfarenheter från berörda i turistnäringsringen för att de ska dra nytta av varandra.

Frågan om en campingplats i kommunen har dykt upp med jämna mellanrum sedan 1970-talet. I samband med att kommunen köpte färjan mellan Torpön och fastlandet från Vägverket bildade 10 familjer med anknytning till ön det privata företaget Torpön projekten AB och övertog driften av färjan. De kom snabbt igång att bygga en anläggning med campingplatser, café och restaurang, sommarbutik med mera. Kommunen fick då den campingplats man hade diskuterat så länge. Kommunen fattade 2010 beslut om ytterligare en större campingplats i Rydsnäs vid Östra Lägern.

Strategiska utvecklingsfrågor

Ydre har en unik historia med anknytning till jord- och skogsbruket, grundförutsättningar som inte går att flytta till storstäderna. Men det räcker inte för att företag ska startas och folk flytta till Ydre om det inte finns människor som kan göra något av förutsättningarna och tillräckligt många drar åt samma håll.

Turistnäringsringen ökar i betydelse för näringslivet och har en stor potential i Ydre med en attraktiv kultur- och naturmiljö. (Se 7.4-7.6 ovan). Utvecklingen av turismen i Ydre är en form av landsbygdsutveckling som lämpar sig för småskaliga lösningar t.ex. för det rörliga friluftslivet och landsbygdsturismen. Den bygger på lokalt engagemang och lokala resurser. Embryon till en sådan småskalig ekoturism finns att bygga vidare på.

Ydre har också goda förutsättningar att utveckla tillverkningen av möbler och möbeldetaljer till möbelindustrin.

Viktiga förutsättningar för näringslivets utveckling är kompetenta medarbetare, en bra infrastruktur och satsningar på nästa generations företagare.

Se även kap 7.3 service om Ydre som pilotprojekt för serviceutveckling.

7.8 KOMMUNIKATIONER

HÅLLBARA TRANSPORTER

Det övergripande målet i regeringens nationella landsbygdsprogram är att verka för en både ekonomisk, ekologiskt och socialt hållbar utveckling av landsbygden. Vad innebär det för en glesbygdskommun som Ydre? Transportsektorn är vår tredje största energianvändare och den sektor som orsakar de största koldioxidutsläppen, då den till stor del är beroende av fossila bränslen. För att minska förbrukningen av fossila bränslen, ett nationellt delmål, behöver transportmönstren förändras.

Till följd av ökade drivmedelskostnader kommer efterfrågan på effektiva kollektiva transportlösningar att öka. Transportsektorn blir Ydres största utmaning i klimatarbetet. Ydrebon kör ca 900 mil/per person⁴⁷ och år vilket är mer än 250 mil mer per person och år än övriga Östergötland, och 200 mil mer än övriga svenskar. Se bild 1 nedan. I syfte att utveckla regionen Östergötland inför 2020⁴⁸ har ett insatsprogram tagits fram⁴⁹. En punkt i programmet är att kommunerna ska utforma upphandlingsunderlag och kriterier så att lokala företag/leverantörer i större utsträckning kan lämna anbud och delta i konkurrensen. En annan punkt är att stärka tårtorterna i landsbygdsområden för att göra dem till mer attraktiva orter.

Arbetspendlingen har ökat kraftigt i länet. För att nå ett mer hållbart samhälle är det en utmaning att utveckla kollektiva trafiklösningar i nya trafikformer som är anpassade till landsbygdens förutsättningar. En annan blir att utveckla den regionala busstrafiken och pendeltågen så att arbetsmarknadsområdena i regionen smälter samman. Var tredje arbetsresa i Östergötlands län korsar en kommungräns⁵⁰.

Exempel på privata lösningar är samåkning och bilpool för "andra-bilen." Andra exempel är att utveckla "distansmöten" för att minska resandet.

⁴⁷ Ydre energiplan 2011-14

⁴⁸ Östgötaregionen 2020 Regionalt utvecklingsprogram, Östsam 2006

⁴⁹ Utveckling av Östergötlands landsbygd 2007--2013

⁵⁰ Trafikverket P-O Persson

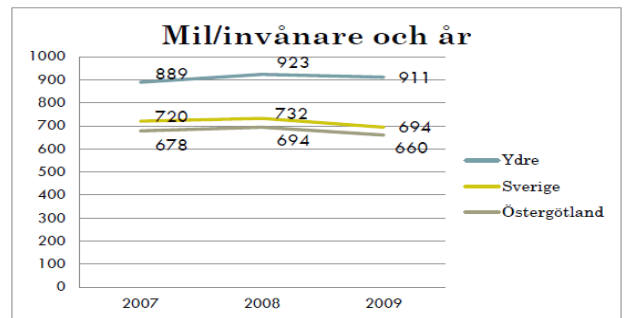

Bild 1: mil/invånare och år.

Ur "Ydre energiplan 2011-2014. Övre linjen –Ydre. Undre linjen–Östergötland. Mellanlinjen –Sverige. Kommentar se inledningen i kapitlet.

Källa www.miljomal.se

Allmänna vägar

Det finns två länsvägar i kommunen Länsväg 134 som går mot Eksjö och Kisa, samt Länsväg 131 mellan Österbymo och Tranås. Kommunen har vidare ett nät av allmänna vägar. Det finns också ett finmaskigt nät av samfälliga och privata vägar.

I "Länstransportplanen (LPT) 2010-2021"⁵¹ redovisas Vägverkets⁵², nyligen genomförda översyn av hastigheterna på det regionala vägnätet, Lv 134 och Lv131. Syftet med de nya hastigheterna har varit att trafiksäkerheten på vägarna mer ska påverka den tillåtna hastigheten. För Ydres del har översynen inneburit en sänkning av hastigheterna på båda länsvägarna från 90 till 80 km/tim. För att få vara 90-väg ska vissa kriterier vara uppfyllda enligt Trafikverket, bl.a. krävs mittenavskiljare. Kriterierna har ifrågasatts. Ydre kommun har överklagat till högsta instans. Vid en översyn ska kriterierna granskas men det arbetet har ännu inte startat (juli 2011). Vägarna är pendelstråk och viktiga för kommunen. En diskussion behövs om hur förbättringar prioriteras.

⁵¹ Länstransportplan Östergötlands län 2010-2021 Östsam fastställd april 2010

⁵² Vägverket ingår sedan mars 2010 i Trafikverket

Att vägnas standard är av stor betydelse för näringsliv och landsbygdshushåll konstaterades redan i ÖP-90. För att öka året runt bebyggelsen i Sommenområdet föreslogs högre standard på vägnätet. Sedan ÖP-90 antogs har upprustning skett av väg 529 (Ryd snäs – Axebo), 559 (Asby – Sillefall) och 561 (Asby – Tullerum). Det fanns även behov av upprustning av väg 532 (Svinhult – Bruzaholm) och 534 (Svinhult – Ydrefors) vilka ännu ej har åtgärdats.

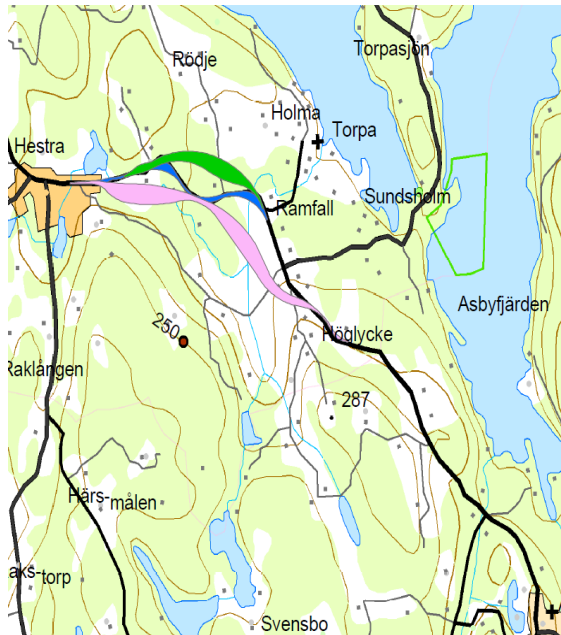

Bild 2: Trafikverkets Vägförslag Hestra- Ramfall alt 1, 2, och 3.

Beslutade förbättringar - Vägar

Länstransportplanen (LTP) innehåller prioriteringar av insatser på allmänna och enskilda vägar i länet. I den aktuella LTP:n finns en ombyggnad av väg 131 mellan Ramfall och Hestra. Den är beräknad att utföras under åren 2013-2014. Det exakta läget av vägen utreds ännu. Se bild 2. Tre alternativ har tagits fram. Se karta ovan. Ramfall har utvecklingspotential med en livsmedelsbutik med tankställe.

Några planerade standardhöjande åtgärder för övrigt saknas i LTP:n. Där finns inte någon satsning på gång- och cykelvägar i Ydre

Övriga objekt som möjligen kan bli aktuella under perioden är sikt- och sidoområdes- åtgärder på länsväg 131 mellan Tranås och Österbymo.

I LTP:n redovisas ett "Värnat stråk", med vägarna från Österbymo till Eksjö och vägen Österbymo

till Tranås. För dessa stråk är det långsiktiga målet att tillåta 90 km/tim. Se bild 3.

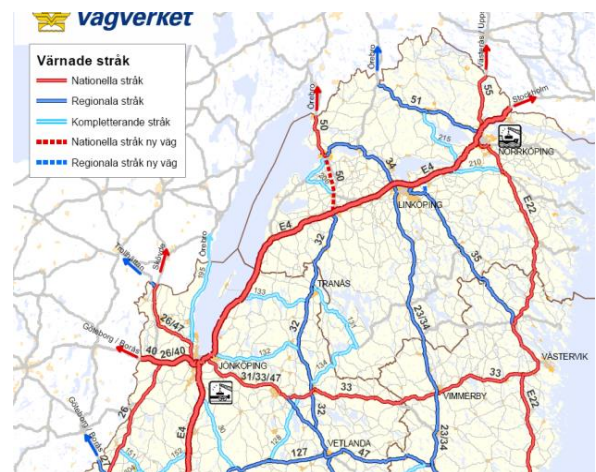

Bild 3: Värnade stråk Länstransportplanen LTP 2011-2021

Ett strategiskt område i LTP:n är besöks- och turistnäringen med cykelringor i Vättern- och Sommenområdet och i Skärgårdsområdet i Östergötland. Långa cykelringor med tydliga besöksmål är något som Ydre bör utveckla och gärna i samband med ångbåtstrafiken på Sommen. Karta med förslag till cykelringor i kommunen för invånare och turister se kap 3. På kartan är även bryggorna för ångbåten markerade.

Busstrafik

Buss går mellan Tranås till Österbymo med 12 turer per dag. I Tranås finns anslutning till Östgötapendeln och annan tågtrafik.

Buss går också på sträckan Österbymo och Eksjö, och fungerar samtidigt som gymnasieskjuts. Även i Eksjö finns anslutning till tågtrafik. Busslinjen Österbymo- Kisa lades ner 2004. Vid busshållplatserna i Österbymo, Ryd snäs, Hestra, Ramfall och Asby finns tillgång till parkeringsplatser för pendlare. För samåkning finns platser även vid Nästången. Skolbussning utförs idag med både linjebuss, skolskjuts till linjebuss och skolskjuts direkt till skola.

För områden som saknar kollektivtrafik erbjuder kommunen kompletteringstrafik till områden där det finns fast boende som har mer än 1 – 2 kilometer till väg med ordinarie linjetrafik. Trafiken skall i första hand göra det möjligt att utträta ärenden som inköps- och serviceresor i kommunens tätorter eller närmaste centralort. Kompletteringstrafiken kan sällan utnyttjas för arbets- eller skolresor. Resa med den särskilda kompletteringstrafiken måste förbeställas. Det finns en fastlagd tidtabell som är samordnad med den särskilda kollektivtrafiken.⁵³

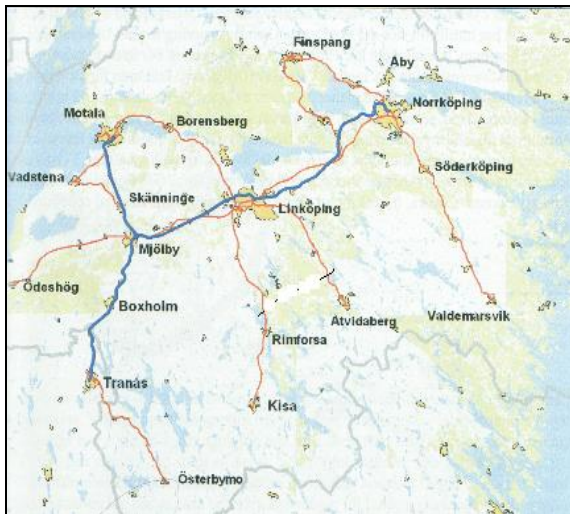

Bild 4: Landstingets beslutade stombusslinjenät. För Ydre buss Tranås-Österbymo.

Förändrad busstrafik

Enligt LTP finns en busslinje Österbymo - Tranås med i Landstingets beslutade regionala stomlinjenät för busstrafik.

En ny kollektivtrafiklag gäller från 2012-01-01. En regional kollektivtrafikmyndighet under Landstinget i Östergötland ska då ta ansvar för all kollektivtrafik i i hela länet. Meningen är att den ska skapa förutsättning för en god regional utveckling. Vad det kan innebära för Ydre är ännu oklart. Eksjö-busstrafiken ska enligt löfte vara kvar. Ydre har en stor utpendling till Eksjö (168 pendlare).

Färjetrafik – Blåvik

Färjetrafik går mellan Torpön – Blåvik sedan mycket lång tid. 1992 tog Torpön-projektet över driften från Vägverket. Trafiken drivs sedan några år med bidrag från Trafikverket.

Ångbåt

Ångbåten Boxholm II avgår på fredagar sommartid från Idebo med torgturen via ångbåtsbryggorna i Norra Vi-fjärden och Torpön till Tranås.

Strategiska utvecklingsfrågor

Ett långsiktigt hållbart Ydre ökar kommunens attraktions- och konkurrenskraft. Om kommunen ska bli långsiktigt hållbar behöver transportsystemet utvecklas. Den sannolikt viktigaste förutsättningen på landsbygden både för boende och för företag är att kommunikationerna fungerar bra. Det gäller också om landsbygden ska kunna fungera för en växande besöksnäring och för rekreation åt regionens tätbefolkade delar.

Det totala behovet av transporter behöver minska liksom ydrebarnas beroende av bil. För att minska transportbehovet för fritidshusägare är det önskvärt att öka möjligheten till behovsstyrd kollektivtrafik. För framförallt näringslivet behöver investeringar göras i det allmänna vägnätet för att förbättra vägstandarden på länsvägarna 131 och 134 och i delar av det enskilda vägnätet. Stora satsningar behöver göras inom kollektivtrafikområdet bl.a. säkerställa kollektivtrafik till/från Tranås, Kisa och Eksjö, införa nya samordnade kollektivtrafiklösningar, anlägga cykelvägar mm.

ÖSTSAMs insatsprogram för infrastruktur och kommunikation⁵⁴ tar bl.a. upp följande frågor; infartsparkeringar vid buss och tåglinjer, mötespunkter från vilka samåkning kan ske, bildelning inom ramen för en Bilpool, teknik och metoder för att organisera matchningstjänster för respartners att hitta varandra, bokning och avbokning av resor mm på internet.

7.9 IT

⁵³ www.ydre.se/omydre/...kompletteringstrafik

⁵⁴ Infrastruktur och kommunikationer 207-2013, Östsam 2008

IT-INFRASTRUKTURENS BETYDELSE FÖR KOMMUNEN

Informationstekniken spelar en allt större roll i samhället både för företag och privatpersoner. Med hjälp av IT, Internet och bredband förändras arbetsmetoder, nya tjänster och affärsmodeller utvecklas och ändrade beteenden växer fram. Människor kan delta och verka i samhället oavsett var de bor. En ökad flexibilitet har skapats när det gäller närvaro på arbetsplatser, så att en del arbetsuppgifter kan skötas på distans. IT gör det möjligt att utföra en del tjänster i hemmet. Sammantaget kan det bidra till ett mer hållbart samhälle genom mindre resande.

Bättre IT-infrastruktur skapar förutsättningar för nya näringsverksamheter och för utveckling av redan existerande i kommunen. Det ökar också möjligheten för alla grupper i samhället att ta del av samhällsinformation och av olika typer av e-baserade servicelösningar typ betaltjänster och för att sprida information om besöksnäringen i Ydre etc. För handel innebär det att kunna erbjuda bra betaltjänster osv. Det är vidare viktigt att den IT-infrastruktur som erbjuds är robust, pålitlig och framtidssäker. En undersökning från företagarna visade att företagen ser god bredbandstillgång, postdistribution och bensinmackar som de tre viktigaste serviceområdena för deras verksamhet.

Elektronisk kommunikation ses som ett allmänt intresse i nya PBL för att IT-infrastrukturfrågor ska komma in i ett tidigt skede och kunna samordnas med planering av övrig infrastruktur.

Statlig och kommunal bredbandsstrategi

Sverige har en nationell bredbandsstrategi från 2009 med målsättningen att Sverige ska ha bredband i världsklass. Det definieras som bredband om minst 100 Mbit/s till 40 % av hushållen år 2015 och till 90 % av hushållen år 2020. Ett bredbandsforum arbetar på nationell nivå sedan 2010 för att stödja utbyggnaden av bredband.

IT-infrastrukturen ingår i de regionala utvecklingsprogrammen (RUP).⁵⁵ Länsstyrelsen anser att det är viktigt att IT-infrastrukturen jämföras med övrig infrastruktur och att arbetet med denna därför är en viktig utvecklingsfråga, särskilt för landsbygden där inte en utbyggnad sker på rent kommersiella villkor.

Ydre har varit och är aktiv när det gäller utbyggnad av fiberbaserad IT-infrastruktur. Ydre ligger väl till i en nationell jämförelse. Kommunen tog fram ett Kommunalt IT-infrastrukturprogram för Ydre 2001. Målet på lång sikt är att alla som önskar och är i behov av anslutning ska erbjudas möjlighet till anslutning.

Dagsläget

Östergötlands län och Ydre har länge arbetat med olika typer av byalagsprojekt för att ansluta mindre orter till stamnätlinje. Kommunen är efter etableringen ägare till det lokala bredbandsnätet.

Byalagskonceptet innebär att hushåll och företag sluter sig samman och utför grävning själva medan kommunen står för erforderligt material, byalagen administrerar markavtal så att kommunen får anlägga kanalisation för bredband på privat mark som ägs av medlemmarna i byalaget. Byalaget kan med egna resurser till överkomliga kostnader anlägga områdesnät som sedan ansluts till stamnätet enligt kommunens anvisning.

Regional samverkan

Ydre äger tillsammans med Vadstena, Ödeshög, Kinda, Boxholm (VÖKBY-kommunerna) Vökby Bredband AB som säljer It-tjänster. Kommunerna har byggt en gemensam IT-infrastruktur av fibernät för datakommunikation. Boxholm, Ydre, Kinda, Åtvidaberg, Ödeshög och Vimmerby samarbetar i kommunalförbundet ITSAM för drift av intern It-verksamhet samt för underhåll och utbyggnad av bredbandsnätet.

I länet finns ett antal olika samarbeten mellan enskilda kommuner men inte någon regional samverkan.

Nätutbredning

⁵⁵ Östgötaregionen 2020 Regionalt utvecklingsprogram, Östsam 2006

Kartbilden på nästa sida visar omfattningen av den fiberbaserade infrastrukturen i länet feb 2011. Länsstyrelsen sammanställer årligen fiberstrukturen i länet med information från PTS, Post och Tele Styrelsen. Genom samverkan med andra kommuner är Ydres fibernät sammankopplat förutom med VÖKBY-kommunerna med Tranås och Eksjö. Under året 2011 byggs fibernät mellan Hestra och Rydsnäs med en stamnätspunkt vid kommungränsen till Aneby. Bredbandsfibernätet inom Ydre ägs av Ydre kommun. Utbredning se karta nästa sida.

ADSL finns på telestationerna i Hestra, Ramfall, Asby, Österbymo, Rydsnäs och Lägern. Därutöver har några hushåll tillgång till ADSL från telestationer i grannkommuner.

2007 var täckningsgraden 70% för uppkoppling genom ADSL, 53% hade möjlighet att ansluta sig till VÖKBY-bredbandet direkt och täckningsgraden var 64% om man inkluderar de som bodde inom 1km från VÖKBY-nätet. Kraven på överföringshastighet ökar hela tiden.

Beroende på var man bor finns tre lösningar till nätanslutning: fiber, ADSL eller trådlöst. Fiber har bäst kapacitet och tillgänglighet och är en grundläggande förutsättning för god kapacitet och tillgänglighet i framtidens mobila bredbandsnät (LTE/4g). I "bredband till hela landet" SOU 2008:40 fastslås att fiber är det mest samhälls-ekonomiskt lönsamma alternativet.

Utbyggnadsplan

Den förestående avvecklingen av det kopparbaserade telenätet (ADSL) skyndar på behovet av utbyggnad av alternativa framtidssäkra bredbandsnät i kommunen. För utbyggnad av nätet har kommunen gjort följande prioritering. Invånarnas, lantbrukens och företagens egna initiativ är avgörande för var utbyggnad sker:

Rönnäsområdet

Torpön

Torpa kyrkby och området nordväst därom

Hestra-Brostorps

Det finns stödmedel att ansöka om för fiberutbyggnad både från EU och från staten. För det krävs att kommunen har en IT-infrastrukturplan och en prioriteringsordning.

Mål för Ydres IT-infrastruktur

Målet på lång sikt är att alla som önskar och är i behov av anslutning till fibernätet för datakommunikation ska erbjudas möjlighet till anslutning.

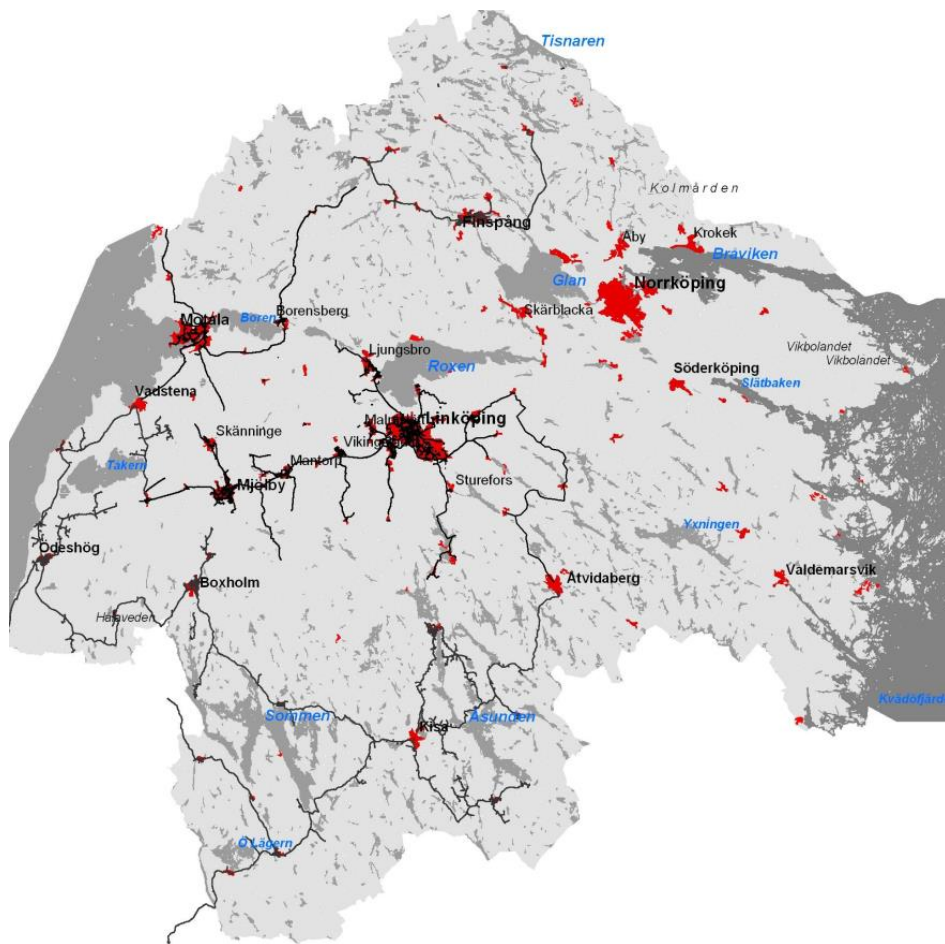
Kommunens syfte för utbyggnad är att öka attraktionskraften och konkurrenskraften för boende och företagande. Ett annat syfte är att minska segregationen på bredbandsmarknaden, det ska i princip vara möjligt att få tillgång till bredbandskapacitet och tjänster på lika villkor, oavsett var i kommunen man bor.

Mobiltelefoni

Tillgången till mobilnätet varierar i kommunen. "Mobilskuggan" beror inte bara på tillgången på master utan också på lokala avvikelser som bakom berg, i djupa dalar, inomhus mm. (Se kartan på byggda master.) Mobiltäckning saknas idag för en del permanentboende och fritidsboende.

Vad 4G innebär är något oklart men kan innebära sämre täckning, vilket innebär att ska man nå ut på samma sätt som 3G-nätet måste fler master byggas. Vad det nu ut auktionerade frekvensområdet verkligen ger för möjligheter är ännu oklart annat än att det ger möjlighet till en större yttäckning.

Telia kommer att montera ner sitt kopparnät för fast telefoni. Nedmonteringen av kopparnätet innebär att nya lösningar för trygghetslarm måste komma till.

Kartbild: Länsstyrelsens sammanställning av kommunägd fiberstruktur feb 2011

STRATEGISKA UTVECKLINGSFRÅGOR

Utbyggnaden av en väl fungerande och robust IT-infrastruktur med hög kapacitet är idag hög-prioriterat för att skapa långsiktigt hållbara förutsättningar för en positiv samhällsutveckling och produktionsutveckling och göra en kommun attraktiv och konkurrenskraftig. IT-infrastrukturen påverkar alla samhällets sektorer; företagande, barns utveckling och äldres trygghet, deltagande i samhälls- och kulturlivet mm. Ydres geografi ställer krav på att det även finns trådlöst bredband.

Boverket skriver⁵⁶ att ett IT-infrastrukturprogram är en lämplig utgångspunkt för ett tillägg till översiktsplanen. Ydre har ett IT-infrastrukturprogram som behöver uppdateras. Ydres geografi ställer höga krav på trådlöst bredband.

⁵⁶ Elektronisk kommunikation i planeringen, Regeringsuppdrag (10)M2009/4802/A

7.10 TEKNISK FÖRSÖRJNING

VATTENANVÄNDNING

Vatten är grunden till allt liv. Det har stor betydelse inom många olika områden. Tillgång till rent dricksvatten är viktigt för människors hälsa. Sjöar och vattendrag har stora natur- och kulturvärden. Sjöarna används för fritids- aktiviteter till bad, fiske och rekreation. Samtidigt utgör de recipient för utsläpp av avloppsvatten.

Ydre kommun har många öppna sjöar och vattendrag med vatten av hög kvalitet. Att hushålla med vattenresurserna innebär att eftersträva en lämplig samordning av hur vattenarealerna nyttjas och att säkerställa ett långsiktigt skydd för de vattentillgångar som är av störst betydelse från allmän synpunkt.

EUs vattendirektiv 2000 är infört i svensk lag i syfte att skapa en helhetssyn på vattenresurser och möjlighet till långsiktig hållbarhet med avseende på vattenkvalitet. För att uppnå "God ytvattenstatus" måste både ekologisk status och kemisk status hos en ytvattenförekomst vara minst "god". Målet oförändrat tillstånd är miljö-kvalitetsnorm. För Ydre innebär det att Ydre kommuns unikt goda vattenkvalitet inte får försämrats. Sveriges geologiska undersökningar (SGU) gör undersökningar av grundvatten i hela landet. De ansvarar även för uppföljning av miljömålet "Grundvatten av god kvalitet". Förvaltningsplaner tas fram för avrinningsdistrikt för att behålla/erhålla god vattenkvalitet. Ett särskilt vattenråd omfattar vatten området från Nässjö till Glan. Sektor 1 omfattar Lägersjöarna - Bulsjöån. Sektor 2 omfattar Sommen som har eget vattenråd.

Vattentäkter behöver skyddas. Därför har markområden kring vattentäkter rätt att förklaras som vattenskyddsområden enligt Miljöbalken. Sådana skyddsområden fastställs av Länsstyrelsen, men i och med införandet av Miljöbalken har nu även kommunen möjlighet att fastställa skyddsområden.

Lagar som har betydelse för Teknisk försörjning är Miljöbalken.

Utdrag ur Miljöbalken 1 kap. 2,4 §:

"Miljöbalken skall tillämpas så att .. värdefulla kulturmiljöer skyddas och vårdas .. mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas,"

Utdrag ur Miljöbalken 3 kap. 8 § :

"Mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för.... energiproduktion,... vattenförsörjning eller avfallshantering skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

Områden som är av riksintresse för anläggningar som avses i första stycket skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna."

Av riksdagen fastställda nationella mål

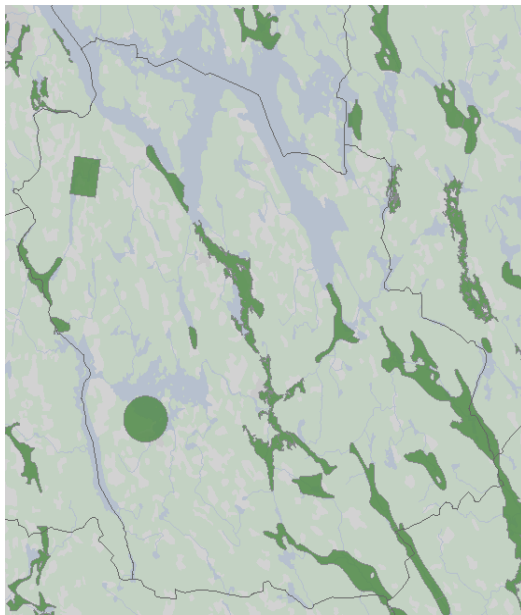
Med teknisk försörjning avses vatten, avlopp, avfall och återvinning, energi och vindkraft. Det omfattas av de nationella miljömålen "Levande sjöar och vattendrag" och "Grundvatten av god kvalitet". För avfallshanteringen har särskilt delmål under miljömålen "God bebyggd miljö" och "Giftfri miljö" betydelse. Avloppshanteringen omfattas av alla de fyra målen.

"I Ydre står människan och miljön i centrum" och "I vår kommun känner våra invånare delaktighet och ansvar" är aktuella mål ur "Visioner och mål för Ydre kommun 2008-2015."

VATTENFÖRSÖRJNING

Vattentillgång

Ydre har stora grundvattenförekomster med unik vattenkvalitet. I kommunen finns många sjöar och de tre stora sjöarna Sommen, Östra och Västra Lägern har mycket god vattenkvalitet. Sjön Sommens östra del, öster om färjan, kan betraktas som en av Sveriges finaste klarvattensjöar med beaktande av kvalitetspunkter för vattentäkt och fiskevatten för ädelfisk. Sikt- djupet uppgår till mellan 5-10 meter.

Kartan visar Ydre kommuns mycket goda grundvattenförekomster.

Mörkgrön yta= grundvattenförekomst.

Karta från Vattenmyndigheterna Vattenkartan

www.viss.lst.se

Vattenförsörjning

I kommunen finns 9 kommunala vattenverk samt en tryckstegringsstation. Kvaliteten på de kommunala vattnen är bra. Fem kommunala vattentäkter har fastställda vattenskydds- områden med tillhörande föreskrifter. De fyra kommunala vattentäkter som saknar skydds- område är Svinhult, Forsnäs, Kammarp och Norra Vi.

Tabellen nedan visar de vattenverk som finns i kommunen. Åtta av Ydres kommunala vattentäkter är grundvattentäkter och en, Rönnäs, är ytvattentäkt. Därutöver finns några små vattenverk som utifrån att de betecknas som livsmedel ska vara godkända. Större delen av bostäderna på landsbygden försörjs med vatten från enskilda brunnar.

Tabell 1 Vattenverk i kommunen

Anläggning	Typ av täkt	Aktör
Österbymo	Grundvattentäkt	Kommunal
Rydsnäs	Grundvattentäkt	Kommunal
Asby	Grundvattentäkt	Kommunal
Hestra	Ytvattenpåverkad grundvattentäkt	Kommunal
Rönnäs	Ytvatten i Sommen	Kommunal
Svinhult	Grundvattentäkt	Kommunal
Forsnäs	Grundvattentäkt	Kommunal
Kammarp	Grundvattentäkt	Kommunal
Norra Vi	Grundvattentäkt	Kommunal
Torpöns camping	Ytvatten i Sommen	Kommersiellt vattenverk
Solviken	Grundvattentäkt	Kommersiellt vattenverk
Ramfall	Grundvattentäkt	Privat/samfällt

Tillgången i de kommunala vattentäkterna är stor förutom i Hestra och Forsnäs där täkterna har begränsningar.

Det finns olika hot mot vattenförsörjningen. Ytvatten kan påverkas av utsläpp som sker i sjöar och vattendrag. Utsläpp i närheten av grundvattentäkt kan förstöra vattnet för mycket lång tid framöver. I hela kommunen finns grundvatten av hög kvalitet. Vägverket har utifrån en kartläggning av vattentäkter vid vägar gjort en prioritering över täkter där det erfordras någon typ av skyddsåtgärd. Kommunens känsligaste vattentäkt finns i Hestra.

AVLOPPSHANTERING

Avloppsvatten är ett samlingsnamn för dagvatten och spillvatten. Spillvatten indelas oftast i svartvatten, som är det som spolats ut från toaletter och gråvatten (eller BDT-vatten) som är smutsigt vatten från bad, duschar, disk och tvätt.

Spillvatten

I kommunen finns 10 kommunala avloppsreningsverk. Läge se karta Teknisk försörjning. Verken i Österbymo, Rydsnäs, Asby, Hestra, Rönnäs, Ramfall och Tullerum har mekanisk, biologisk och kemisk rening. De mindre verken i Svinhult, Forsnäs och Kammarp saknar kemisk rening. Avloppsvattnet släpps efter rening till vattendrag eller sjöar. Recipient för respektive verk anges i tabellen nedan.

Drygt 50 % av ydreborna är anslutna till det kommunala vatten- och avloppsnätet. Cirka 2000 ydrebore bor i glesbygd och har enskilt vatten och avlopp. Längden kommunala vatten- och avloppsledningar är 130 km. Ledningsnätet är gammalt. Främst gäller det ett mindre antal ca 60 år gamla järnrör för vattenförsörjning. Underhållsplaner på ledningsnätet saknas. Inga VA-nät är yngre än 35 år.

Enskilda avloppsanläggningar

Befintliga enskilda avloppsanläggningar är av skiftande kvalitet. Kommunen ansvarar för slamsugning av små avloppsanläggningar. Slammet körs till Österbymo från småverken i kommunen.

Slam från avloppsanläggningar

Slammet från reningsverket i Österbymo är av god kvalitet och innehåller mycket låga halter av föroreningar. Slammängden från avloppsreningsverket i Österbymo är per år ca 900 m³ torkat kalkstabiliserat slam. I denna mängd inkluderas även slam från enskilda avloppsanläggningar och kommunens andra avloppsreningsanläggningar. Slammet avyttras till jordbruksmark.

Tabell 2 Kommunala avloppsreningsverk och recipienter

Reningsverk	Recipient
Österbymo	Bulsjöån
Rydsnäs	Östra Lägern
Asby	Sommen
Hestra	Hestrasjön
Rönnäs	Sommen
Svinhult	Råsasjön via grundvatten
Forsnäs	Bulsjöån
Kammarp	Östra Lägern
Ramfall	Sommen via grundvatten
Tullerum	Sommen

Dagvatten

Dagvatten är det regn- och smältvatten som hamnar på hårdgjorda ytor som t ex gator, torg och takytor. Hanteringen av dagvattnet är viktig för att undvika föroreningar i miljön och för att undvika översvämningar med egendomsskador som följd. Vanligast i Ydre är att dagvatten förs ut via brunnar och ledningar till närmsta vattendrag. Nackdelarna är att dagvattnet inte renas och inte heller minskar i omfattning under sin väg till recipienten.

En mindre mängd av dagvattnet i Ydre förs bort via avloppsvattenledningar, vilket medför en onödigt hög belastning på reningsverken. Det gäller uppskattningsvis 3 % av totala antalet villor.

Dagvatten bör framöver i högre grad tas om hand lokalt, d.v.s. att det tas upp av vegetation på platsen och renas på sin väg ner genom marken innan det når recipienten s.k. lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD). I Österbymo planeras att under 2011 tillföra en damm för dagvatten, LOD.

AVFALL OCH ÅTERVINNING

Delmål 3 i Ydre kommuns Agenda 21-arbete:
"Minimera uppkomsten av avfall samt arbeta för att en större andel av hushållsavfallet omhändertas lokalt. Onödiga långa avfallstransporter skall minska. Lokalt, miljövänligt och billigt omhändertagande av avfall går till stor del att genomföra. Kompostering, återvinning och återanvändning av avfall ska gynnas. Avfallsplanen bör revideras för att styra denna utveckling."

Ydre kommun har en avfallsplan för tiden 2004-2010. Avfallsplanen innehåller en beskrivning av olika typer av avfall, hur det hanteras och behandlas samt förslag till åtgärder för att minska avfallsmängderna i kommunen.

Insamlat hushållsavfall komprimeras och körs idag till Eksjö.

Avfallsanläggning

Sorteringsstation finns i Österbymo. Allt brännbart och återvinningsbart avfall sorteras ut och transporteras vidare till olika anläggningar för återvinning. Den utsorterade deponiresten transporteras till Berghagsdeponin belägen tre km från Österbymo på vägen mot Kisa.

Återvinningsstationer

Stationer för återvinning av förpackningar finns vid reningsverken i Österbymo, Hestra och Rydsnäs. Papper och glas lämnas även i containrar uppställda vid Konsum i Österbymo och vid reningsverket i Asby. Glasinsamling finns sommartid vid Torpöns färjeläge och vid Preem i Ramfall. Se karta Återvinning Sorteringsstationer.

ENERGIFÖRSÖRJNING

2008 tog EU beslut om mål för år 2020. Länderna inom EU ska minska utsläppen av växthusgaser med 20 %, öka andelen förnybar energi till 20 % av den totala energianvändningen, öka energieffektiviteten med minst 20 % och öka andelen förnybara bränslen till transportsektorn till 10 %.

De nationella energimålen ska:

1. Minska klimatpåverkande utsläpp med 40 % för alla sektorer utom den handlande sektorn.
2. I Sverige ska andelen förnybara energikällor stå för 50 % av energianvändningen.
3. Effektivisera energianvändningen med 20 %.

I Ydre står förnyelsebara energikällor redan idag för 71 % av energianvändningen (jämför mål 2). Det beror på att fjärrvärme används idag men framförallt på att både hushåll och industri använder mycket träbränsle.

För att klara mål 3 behöver vi effektivisera dagens lösningar, åka mindre bil och mer kollektivt.

Mål 1 påverkas av förbränning av fossila bränslen och träbränslen. (Då levande träd tar upp koldioxid brukar de räknas som koldioxidneutrala). För att nå mål 1 bör fossila bränslen bytas mot förnybara energikällor.

Ökande energipriser kommer att göra det viktigt för kommunen, företag och hushåll att arbeta för att använda mindre energi, byta till alternativa energikällor eller ny teknik för att öka konkurrenskraften.

Dagsläget

Kommunens värmeverk i Österbymo togs i drift 1997. Abonnenter är kommunens och Ydre bostäders fastigheter, sex privatägda villor och sparbanken. Värmeverket är utrustat med två pellets pannor och en oljepanna. Mer än 90 % av värmeuttaget kommer från pellets pannorna. Värmeverkets årliga förbrukning av pellets motsvarar 400 kubikmeter olja.

Pellets tillverkas i kommunen av Neova.

Förutsättningarna för elproduktion från vatten är begränsade i kommunen. Idag finns mindre vattenkraftverk i Olstorp, Forsnäs och Visskvarn.

Teknisk försörjning

Atervinning Sorteringsstationer

Sorteringsstation

Atervinningsstationer

0 5 10 Kilometer

Vindkraft

Vindkraftsplan ska behandlas parallellt med Översiktsplanen. Syftet med planen är att ange lämpliga områden för vindkraftsutbyggnad, ange riktlinjer för placering av verken samt riktlinjer för hur prövning ska gå till.

Enligt Energimyndighetens vindkartering finns förutsättning för storskalig utbyggnad av vindkraft i Ydre kommun "Riksintresse för vindbruk". I "samrådshandling Ydre kommuns vindkraftsplan 2011" finns två områden angivna lämpliga för utbyggnad av vindkraft, ett område sydost om Österbymo respektive ett område sydost om Rydsnäs. För övrigt hänvisas till Vindkraftsplänen.

Energiplan

Ydre Energiplan 2011-2014⁵⁷ ska ses som ett strategiskt verktyg för att bidra till effektivare energianvändning och omställning till förnybara energikällor.

För perioden 2010-2020 gäller tre övergripande mål:

- Andelen förnyelsebar energi ska öka till 80%
- Koldioxidutsläppen ska minska med 17%
- Energianvändningen ska minskas med 20%.

Det nationella målet God bebyggd miljö har Länsstyrelsen följt upp^{58 59} och förtydligat i delmål för Östergötland. Kommunernas fysiska planering ska grundas på program och strategier för hur energianvändningen ska effektiviseras, hur förnybara energiresurser ska tas tillvara och hur utbyggnad av produktionsanläggningar för fjärrvärme, solenergi, biobränsle och vindkraft ska främjas.

Ydre kommun ska arbeta med energifrågorna utifrån följande mål:

- Energianvändningen ska styras över mot ett uthålligt samhälle.
- Användningen av fossila bränslen ska minska.
- Andelen biobränsle ska öka.
- Elanvändningen ska effektiviseras.

Bland annat skriver man om avgränsningen att i Ydre står jordbruket för stora utsläpp av klimatgaser men det står också för en stor potential när det gäller förnybar energi.

Användningen av fossila bränslen (olja, bensen, diesel) har minskat med 1/3 sedan 1990 i Ydre. Elanvändningen ökat med 1/5 och biobränslen ökat med nära 2/3. Eldningsolja har nästan helt försvunnit.

Transportsektorn blir Ydres största utmaning i klimatarbetet.

Ydre har potential för framtida uttag från förnyelsebar energi. En vindkraftsplan tas nu fram. En förstudie för biogasproduktion från gödsel, halm, sly samt energigrödor har gjorts med syfte att få till stånd ett biogassamarbete.

Lokala och kretsloppsanpassade lösningar finns för uppvärmning. Alla nya hus bör ha solfångare för varmvattenproduktion under sommarhalvåret. Energiråd bör ges till hushåll och företag.

För övrigt hänvisas till Energiplanen. Som har tagits fram i samarbete med Östsam och projektet "Energiplanering i Östergötland" (LIU-projektet).

Kraftledningar

Befintlig 40kV kraftledning har flyttats sedan förra Översiktsplanen och löper nu förbi Österbymo i ny dragning. Nya kraftledningar behöver byggas vid en eventuell utbyggnad av Vindkraftverk. Utbredning av kraftledningar på 40 kV se plankarta.

⁵⁷ Ydre Energiplan tas fram i samarbete med Östsam och LIU projektet "Energiplanering i Östergötland".

⁵⁸ Reviderade regionala miljömål 2007.

⁵⁹ Mål i sikte, Miljömål för Östergötland 2003

Strategiska utvecklingsfrågor

Teknisk försörjning – Vatten

Enligt EUs Vattendirektiv får inte Ydres goda vattenkvalitet försämrast. Alla kommunala vattentäkter samt vattentäkter med förordnanden ska ha fastställda skyddsområden senast år 2010 enligt Program för sjön Sommen. Skyddsområden för kommunala vattentäkter behöver ses över och skyddsområden för vattentäkter med förordnanden inrättas. För att säkra en god vattenförsörjning för kommande generationer bör behov av reservvattentäkter klarläggas. Andra angelägna kommunala åtgärder Program för sjön Sommen tar upp är att samordna bevakning och insatser vid händelse av olyckor med miljö- och hälsofarligt gods på väg samt att ta fram en källfördelningsmodell med avseende på närsalter för Sommens avrinningsområde.

Teknisk försörjning – avlopp

För att avlasta befintliga avloppsreningsverk och undvika utsläpp av dagvatten orenat i sjöar eller vattendrag bör dagvattnet omhändertas lokalt när så är möjligt. Tillförsel av föroreningar till dagvattensystem bör begränsas. Det är ett delmål i Program för sjön Sommen att alla enskilda avlopp inom Sommens avrinningsområde ska klara gällande riktlinjer och lag krav (senast år 2005). Vid förändringar och nyetableringar ska kretsloppsanpassade avloppssystem övervägas. Det lokala omhändertagandet av dagvatten ska öka så att inget dagvatten tillförs Sommen genom slutna ledningar. Dagens goda slamkvalitet vid avloppsreningsverket i Österbymo ska bibehållas och slammet föras in i kretsloppet. Genom information och samarbete med lantbrukare inom kommunen kan förutställningar skapas för att slammet används inom jordbruket i kommunen. Kommunen kan överväga att anlägga en lokal behandlingsanläggning för slammet för att tillverka en jordförbättringsprodukt att användas inom kommunen.

Teknisk försörjning – avfall

Kommunen kan

- verka för lokalt omhändertagande i glesbygd genom att stimulera hemkompostering och gemensam hämtning
- minska mängden avfall genom att Informera om riktlinjer och rutiner för hemkompostering
- optimera transporter av hushållsavfall inom kommunen.
- etablera stationer för återvinning i alla större orter.

Teknisk försörjning – energi

Kommunen kan

- styra över energianvändningen mot ett uthålligt samhälle.
- minska användningen av fossila bränslen och öka andelen biobränsle
- effektivisera användningen av el
- integrera energiarbetet i allt kommunalt arbete
- arbeta för en ökad självförsörjning när det gäller mat och bränsle
- samverka med universitetet och högskolor
- utveckla grön ekoturism
- öka samverkan med näringslivet i klimat- och energifrågor
- införa klimatsmart policy för resor

7.11 SÄKERHET OCH MILJÖFARLIG VERKSAMHET

Det här kapitlet redovisar miljö-, hälso- och riskfaktorer som bör beaktas vid olika beslut om mark- och vattenanvändning. Faktorerna kan direkt eller indirekt påverka såväl enskilda människors hälsa och säkerhet som miljön som helhet. Ett syfte med kapitlet är att redovisa kommunens uppfattning om hur risker och störningar kan undvikas.

Klimatförändringar

Vårt klimat förändras. Det är troligt att den globala uppvärmningen orsakas av mänskliga aktiviteter främst användningen av fossila bränslen. Temperaturen stiger och nederbörden ökar. Den genomsnittliga temperaturökningen kommer i Sverige och Skandinavien ligga över det globala genomsnittet. Enligt den statliga sårbarhetsutredningen⁶⁰ kommer klimatet på 2080-talet att likna klimatet i norra Frankrike. Nederbördsmonstren kommer att förändras. Nederbörden kommer att öka i större delen av landet under höst, vinter och vår. Sommartid får vi ett varmare klimat i södra Sverige. Antalet dagar med kraftig nederbörd och de intensivare regnen kommer att öka.

För Ydre kommun kommer klimatförändringarna främst att öka risken för översvämningar med skador på bebyggelse, infrastruktur, elförsörjning och kommunalteknik. Dricksvattenförsörjningen kan t.ex. slås ut genom föroreningar av vattentäkter eller till följd av ledningsbrott. Den statliga klimat- och sårbarhetsutredningen har påtalat att kommunerna måste ta ökad hänsyn till riskerna för översvämningar, ras och skred i den fysiska planeringen.

Det allmänt varmare klimatet, en längre vegetationssäsong och ökad koldioxidhalt i atmosfären ger en ökad tillväxt vilket leder till ökad produktion i skogsbruket. Minskad tjäle i marken och blötare förhållanden vintertid bidrar också till ökad risk för stormfällning och svårare förhållanden för avverkning. Det varmare klimatet

gör skogen mer utsatt för brand, svamp- och insektsangrepp.

Inom jordbruket förlängs vegetationsperioden och odlingsperioden väsentligt. De förbättrade odlingsförutsättningarna innebär möjligheter till ökade skördar. Samtidigt kommer problemen med skadegörare att öka i ett varmare klimat vilket kan medföra en ökad användning av bekämpningsmedel.

Klimatförändringarna ökar utlakningen av näringsämnen och humus. Högre humushalter påverkar det biologiska livet och försämrar råvattenkvaliteten. Dagens reningsteknik kommer inte att vara tillräcklig, vilket leder till ökade kostnader för VA-hanteringen.

Den ökade tillförseln av näringsämnen som kväve och fosfor leder till ökad övergödning och tillsammans med temperaturhöjning sannolikt också ökad algblooming i sötvatten. Detta kan få negativa följder för turistnäringen.

Stora förändringar av ekosystemen och fisket väntar i ett varmare klimat. Sommens laxfiskar kan komma påverkas negativt av andra fiskarter.

Spridningen av smittämnen ökar med ökad nederbörd och temperatur. Vid översvämningar kan smittämnen som förekommer i jord och mark förorena vattentäkter, betesmark, bevattningssystem och badvatten i utomhusbad. Avloppsvatten kan läcka in i dricksvattentäkter och i ledningar. Mögelproblem i byggnader och konstruktioner kan antas öka vilket i sin tur kan leda till hälsoproblem. Underhåll av byggnader ökar med ökad nederbörd och högre temperatur.

Klimatförändringarna minskar behovet av uppvärmning. Samtidigt kan kylbehovet antas öka.

Många av de konsekvenser som kan antas följa i spåren av klimatförändringarna kommer att kräva stora insatser av hela samhället och där kommunerna kommer att få en stor roll. Dessa förändringar är mer genomgripande än vad som ryms inom översiktsplanen. Kommunen kan ta ansvar för att den kommunala planeringen tar hänsyn till den pågående förändringen av klimatet både vad gäller ny bebyggelse och åtgärder i den befintliga strukturen.

Översvämningsrisk

⁶⁰ Sverige inför klimatförändringarna – Hot och möjligheter, SOU 2007:60

Risk för att vatten täcker ytor utanför normala gränser för sjöar och vattendrag kan skapa en mängd olika problem som skador på byggnader och vägar, stora skador på mark och växande gröda i jordbruket samt problem i vatten och avlopps nätet. Översvämningar kan också bidra till att miljöfarliga ämnen sprids med vattnet.

Orsaken till översvämningar kan vara kraftiga regn, häftig snösmältning och dammbrott orsakade av förändringar i vårt klimat.

Dammkonstruktioner innebär ett riskmoment. Om ett dammbrott inträffar uppkommer en flodvåg och vattenstånd och vattenföring kommer att öka mycket snabbt. Flodvågens höga hastighet orsakar omfattande erosion. Med flodvågen följer också buskar, träd och andra lösa eller svagt förankrade föremål. Ett dammbrott i Forsnäs kan t.ex. få stora konsekvenser utmed Bulsjöån och i Österbymo.

Radon

Radon är en radioaktiv gas som bildas i en ständigt pågående process när radium i beggrunden eller i byggnadsmaterial sönderfaller. Radon i byggnader där människor vistas längre tid bidrar till att risken för lungcancer ökar. Eftersom radon är en gas, kan den tränga in i byggnader från mark och från vissa byggnadsmaterial. Om att radonrisk föreligger ska huset grundläggas med sådan konstruktion att gasen inte tränger in.

Norra delen av Tullerum ligger delvis inom område som klassats som högriskområde för radon. (Fördjupad översiktsplan för Norra Vi – Tullerum.) Vid detaljplaneläggning av nya områden ska alltid undersökning avseende förekomsten av radon genomföras.

Buller

Buller är ett av de stora miljöproblemen i vårt samhälle. Det påverkar människors hälsa.

Vägtrafiken är den enskilt största bullerkällan i Sverige. Ydre kommun saknar större genomfartsvägar och har bullernivåer som ligger under riktvärdena för vägtrafik. Kommunen har genom det kommunala planmonopolet det primära ansvaret för att nya bostäder och lokaler får acceptabla ljudnivåer även i de fall då bostäder byggs nära befintliga vägar. Trafikverket utför inte bullerskyddsåtgärder där bygglov beviljas.

Naturvårdsverket har tagit fram riktvärden för externt industribuller, dels för nyetablering, dels för befintlig industri. Dessutom finns riktvärden för momentana ljud och riktvärden för skyddsavstånd. Några företag i Ydre har krav på sig att åtgärda för höga bullernivåer.

Naturvårdsverket har tagit fram riktvärden för maxbuller från civila skjutbanor som gäller för de två skjutbanor som finns i kommunen.

Tysta områden är områden som inte påverkas av ljud skapade av mänskliga aktiviteter. Dessa områden blir alltmer sällsynta och efterfrågas av allt fler i Europa. Ydre är en landsbygdskommun med gles bebyggelse och få trafikerade vägar. Här finns stora områden som inte är utsatta för buller och därmed också goda möjligheter för friluftsliv i tysta områden. De tysta områdena är värdefulla att bevara både för kommunens invånare och för turister.

Förorenade områden

Förorenad mark omfattar deponier, mark, grundvatten eller sediment som är så förorenade att halterna av något eller några ämnen påtagligt överskrider lokal/regional bakgrundshalt och utgör hot mot såväl människors hälsa som miljön. Markföroreningar kan orsakas av ett eller flera punktutsläpp från industrier och verksamheter.

Staten anslår varje år medel för att sanera förorenade områden. Dessa områden saneras efter farlighet enligt Naturvårdsverkets och Länsstyrelsens bedömning och delas in i fyra klasser med avseende på miljösituationen. Klass 1 är farligast med avseende på giftighet och spridningsrisk. Ett av de miljömål som Riksdagen antagit ska gälla senast 2020 är att "miljön ska vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa och den biologiska mångfalden."

I kommunen finns ett hundratal identifierade objekt varav 5 stycken är inventerade och klassade.

Ydrefors sågverk blånadsskyddsbehandlade virke genom dopning från 1960-talet tills sågverket lades ned 1976. Mark och grund vatten är förorenade med dioxiner och sedimenten i Brosjön har förhöjda halter. Kommunen har 2011 ansökt om åtgärdsmedel.

En studie av Ydre kemiska Industri AB i Gunnsjö vid sjön Välen har påbörjats.

En inventering har gjorts av kommunens 9 avslutade avfallsupplag. De är klassade i lägsta riskklasser.⁶¹

Miljöfarlig verksamhet

Enligt Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd indelas den hälsofarliga verksamheten i A-, B- och C-anläggningar. Tillstånd för A-anläggningar prövas av Miljödömsstolen. Tillstånd för B-anläggningar prövas av Länsstyrelsen. För C-anläggningar krävs en anmälan till kommunen innan verksamheten startar.

Tillstånd till sorteringsstation i Österbymo har getts av miljöprövningsdelegation år 2000. Anläggningen är lokaliserad till ett detalj- planlagt område för industri och handel. Avståndet till närmaste bostäder är 150 meter. Allt hushållsavfall från Ydre transporteras till Eksjö för förbränning. Berghagsdeponin i Ydre har tillstånd som möjliggör deponering av förorenade massor som klassas som icke farligt avfall.

Vidare har kommunen tillsynsansvaret för övrig verksamhet som regleras av miljöbalken sk U-

anläggningar. Denna verksamhet får bedrivas utan anmälan.

Elektromagnetiska fält

Elektromagnetiska fält bildas kring kraftledningar och transformatorstationer. Magnetfältens utbredning ökar med strömstyrkan, men minskar snabbt med avståndet från källan. Det finns misstankar om ett samband mellan starka magnetfält och cancer men idag saknas allmänna råd eller gränsvärden för allmänhetens exponering. Centrala myndigheter rekommenderar försiktighet med bebyggelse i närheten av magnetfält.

Nedgrävning av luftledning kan vara ett alternativ till luftledning med skyddsavstånd. Jordförlagd kabel har även landskapsmässiga fördelar. För större kraftledningar ska följande skyddsavstånd användas vid nyetablering av bebyggelse där människor vistas mer än tillfälligt: 10-40 kV 30 meter, 55 -130 kV 50 meter och 220 – 400 kV 150 meter. Svenska Kraftnät har gjort en förstudie inför en planerad byggnation av en 400 kV ledning, föreslagen dragning berör Ydre kommun på kortare sträckor. Sedan 1980-talet har mobiltelefonnätet byggts ut i Sverige med tillhörande radiolänkar, antenn- master och maststationer. Utbyggnaden har medfört att oron ökat bland allmänheten för hälsorisker till följd av strålning. De risker som mobiltelefonin kan medföra är ännu inte klarlagda men många känner oro inför den ökade exponeringen av elektromagnetisk strålning i samhället. Det finns anledning att ta allmänhetens oro på allvar och respektera den så långt det går inom ramarna för nuvarande lagstiftning.

⁶¹ Avfallsplan för tiden 2006-2010, Ydre kommun

Vägverket rekommenderar att master placeras på minst en masthöjds avstånd från vägen. Framförallt är det problem med isbildning som föranleder skyddsavståndet.

Farligt gods

Farligt gods innehåller ämnen och varor som kan skada människor, miljö eller egendom om det inte hanteras rätt under transporter. Exempel på sådana ämnen och varor kan vara explosiva, brandfarliga, giftiga, frätande, smittförande eller radioaktiva. Den största mängden transporter med farligt gods utgörs av petroleumtransporter. Sannolikheten är därför störst att dessa produkter kan vara inblandade i eventuella olyckor med farligt gods. Denna olyckstyp kan ge allvarliga skador på grund- eller ytvatten, men även förorsaka brand eller explosion.

Efter samråd med berörda myndigheter beslutar länsstyrelsen om vilka vägar som rekommenderas för transporter av farligt gods. Större vägar pekats ut som primära transportleder. Sekundära transportleder är främst avsedda för lokala transporter till och från det primära nätet och leverantörer eller mottagare av farligt gods.

Kommunalteknisk försörjning

Kommunens ansvar för den kommunaltekniska försörjningen behandlas i kapitel 2.10. I detta kapitel behandlas den kommunaltekniska försörjningen enbart ur ett riskperspektiv.

Det största problemet är samhällets beroende av en kontinuerlig elförsörjning. Ett kortare avbrott kan den kommunala organisationen hantera relativt väl. Vid längre och mer omfattande avbrott kan däremot konsekvenserna bli stora. Bland annat påverkas inomhustemperaturen, belysningsnätet, fläktar och ventilation, möjligheten att förse äldreboende och skolor med mat, pumpar för vatten och avlopp, kontorsmaskiner och kommunikation via datanätverk och telefoni.

För industrin betyder ett elavbrott ofta att produktionen avstannar, för lantbrukare att mjölkmaskiner m.m. inte fungerar och för en-

skilda kalla bostäder, förstörda varor i kylar och frysar samt att möjligheten att laga mat försvinner.

När träd lägger sig över kraftledningarna, ofta till följd av snö eller kraftig vind är det vanligtvis lokalnäten med smala ledningsgator och ledningar med isolerad blanktråd som påverkas. Genom att isolera eller gräva ner kablarna kan störningskänsligheten minskas. 2002 kom regeringen och elbranschen överens om att ersätta störningskänsliga ledningar. Enligt uppgörelsen skall arbetet vara klart 2012. Vid elavbrott finns reservverk på Solängens äldreboende, i kommunhuset samt i fjärrvärmeverket.

Djuranläggningar

Djuranläggningar kan ge upphov till störningar i form av lukt, allergier, buller från fläktar och maskiner.

Omstruktureringen av lantbruket innebär att många av de mindre gårdarna läggs ned, blir fritidshus eller får- och hästgårdar. På de kvarvarande mjölkgårdarna ökar antalet djur.

KONSEKVENSPANALYS

INLEDNING

Syfte

Syftet med en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) är att i ett tidigt skede införa ett miljöperspektiv i projekt som kan ha miljöpåverkan för att underlätta för allmänheten, berörda och myndigheter att bilda sig en uppfattning om miljökonsekvenserna. MKB:n ska bidra till ökad miljöhänsyn och leda fram till bättre beslut för miljön.

Processen

Miljöfrågorna ska följa och påverka projektet genom hela dess process. Efter utställning av planen görs en sammanställning av MKB:n. I sammanställningen ska framgå

1. hur miljöaspekterna har integrerats i planen,
2. hur miljökonsekvensbeskrivningen och synpunkter från samråd har beaktats och
3. de åtgärder som avses vidtas för uppföljning och övervakning av den miljöpåverkan som genomförandet av planen medför.

Innehåll

En MKB ska beskriva och värdera de föreslagna, nytillkommande projektens konsekvenser för miljön. Vanligt är att MKB:n för en översiktsplan ger en översiktsskild över miljöfrågorna i planeringsområdet.

Konsekvenser ska belysas för biologisk mångfald, befolkning, människors hälsa, djurliv, växtliv, mark, vatten, luft, klimatfaktorer, materiella tillgångar, landskap, bebyggelse, forn- och kulturlämningar och annat kulturarv (MB 6:12 pkt 6). En MKB ska om möjligt redovisa lokaliseringalternativ och nollalternativ. Ett nollalternativ är det fallet då inget nytt föreslås men där samhällsutvecklingen i övrigt rullar på som prognoserna förutsäger.

MKB:n ska ta upp de problem inom planområdet som kan finnas beträffande bevarandemråden enligt 7 kapitlet i miljöbalken. Det

handlar om naturreservat, vattenskyddsområden etc.

För att belysa miljökonsekvenserna brukar översiktsplanen värderas utifrån de nationella miljömålen.

Avgränsning

Enligt miljöbalken 6 kap. 13§ ska kommunen samråda med länsstyrelsen beträffande MKB:ns avgränsning och omfattning. Samråd om avgränsning och innehåll har hållits med länsstyrelsen 2010-11-30 och 2012-02-09. I samråden framkom att tyngdpunkten ska ligga på en miljöbedömning av översiktsplanen. Den geografiska avgränsningen är kommungränsen. Länsstyrelsen har i ovan nämnda samråd och sitt samrådsyttrande framfört önskemål om ett mer strukturerat sätt att beskriva och bedöma planens miljöpåverkan samt de åtgärder som bör vidtas för att lindra miljöpåverkan. Plangenomförandets påverkan på framförallt natur-, kultur- och friluftsvärden samt jordbruksnäringen ska beskrivas och bedömas mer ingående.

MILJÖKONSEKVENSERNA AV ÖVERSIKTSPLANEN

Utbyggnad inom riksintressen och LIS-områden

Översiktsplanen föreslår utbyggnad av bebyggelse inom riksintresseområden. Utbyggnaden av LIS-områdena i Sund och Såna brygga ligger inom riksintresset för kulturmiljövård respektive naturvård. Samtliga övriga LIS-områden vid sjön Sommen ligger inom riksintresset för det rörliga friluftslivet och gränsar till riksintresse för naturvård.

Totalt pekas 25 områden ut för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS) varav 13 områden inom riksintresset för det rörliga friluftslivet. Flertalet av dessa områden omfattar både bostäder, rekreation och turism.

Bedömning av projekt utmed Sommens stränder och på Torpön

Projekt inom nationella riksintresseområden bedöms utifrån skadans art och omfattning gentemot riksintresset enligt kapitel 3 i miljöbalken. En så kallad påtaglig skada får inte uppstå. Enligt kapitel 4 ska en tillåtlighetsprövning ske och vid en sådan prövning ska turismen och det rörliga friluftslivets intressen särskilt beaktas.

I översiktsplanen föreslås nya bostäder inom riksintresset utmed Sommens stränder och på Torpön. Endast kompletterande bostäder till redan befintlig bebyggelse får exploateras medan resten av de strandnära områdena ska lämnas oexploaterade. Sommens stränder är i stor utsträckning branta och otillgängliga. De möjligheter som finns och kan utvecklas för turismen och friluftslivet för att bevara och öka tillgängligheten till stränderna är därför viktiga att värna om och utveckla t.ex. de gamla ångbåtsbryggmiljöerna. Föreslagen ny bebyggelse är liten och ligger i anslutning till befintlig bebyggelse och utgör inget hot mot riksintressena eller upplevelsen av strandområdena. Enligt förarbetena och praxis beträffande tolkning av riksintresset för turism och det rörliga friluftslivet innebär inte riksintresset ett totalstopp för byggande i området. En planerad och begränsad komplettering av bebyggelse kan ske inom riksintresset. Översiktsplanen går inte in på detaljer för respektive område utan detta måste ske i ett fördjupat planskede.

Inom riksintresseområdet föreslår översiktsplanen bebyggelse för rekreation och turismen i 8 av de 13 områdena. En sådan bebyggelse kan bl.a. utgöra ett komplement till lokala markägare vars arbete innebär att landskapet hålls öppet och vackert. I sådana fall kan undantagsregeln i MB 4:1 tillämpas. För att kunna bo kvar och verka på landsbygden behövs ofta flera ben att stå på. De fall som är aktuella vid Sommen är Torpöns färjeläge, Torpa kyrkby, Stora Bianäset, Dalbylandet, Sunnanå, Såna Brygga, Asbysand samt Norra Vi/Tullerum.

Jordbruken vid Sommen är också en förutsättning för det öppna odlingslandskapet som är en betydelsefull del av riksintresset. Det

förutsätter att näringen kan fortsätta och kan utvecklas t.ex. genom att näringsidkarna kan skaffa sig ändamålsenliga bostäder och lokaler.

Utbyggnad inom riksintresseområden

Inom riksintresseområden får exploateringar inte ske som påtagligt skadar riksintresset.

Kultur

LIS-område Sund ligger inom riksintresset för kulturmiljövård Sunds kyrkby – Broby. I området ligger Sunds naturreservat, området Ängaryd som ingår i bevarandeplan för odlingslandskapet samt i anslutning till herrgården Norrby kommunens största gravfält från yngre järnåldern. Ny bebyggelse i enlighet med översiktsplanen bedöms vara rimlig utifrån riksintresset. Översiktsplanen går inte in på detaljer för området utan detta måste ske i ett fördjupat planskede.

Natur

LIS området Såna brygga ligger inom riksintresset för naturvård. Området avser att stärka och förbättra den befintliga bryggmiljön och bedöms inte påverka de naturvärden som avses i riksintresset negativt. Se ovan.

Översiktsplanens förslag till utbyggnad av fritids- och permanentboende utmed Sommenstranden gränsar till riksintresse för naturvård. Fem områden omfattar enbart LIS bostäder och 6 områden både LIS bostäder och LIS rekreation och turism. Omfattningen av utbyggnaden är liten och de aktuella områdena är placerade med hänsyn tagen till riksintressenas syften. Mot bakgrund av att förslaget intrång är litet till sin omfattning bör förslaget inte innebära någon påtaglig skada på riksintresset. Översiktsplanen går inte in på detaljer för områdena utan detta måste ske i ett fördjupat planskede.

Friluftsliv

Översiktsplanens förslag till bebyggelse vid Sommen kommer i konflikt med syftet med riksintresset för turism och det rörliga friluftslivet. Syftet är att bevara landets bästa turistområden fria från ingrepp och exploateringar. De aktuella utbyggnadsområdena är små och placerade så att de utifrån en helhetsbedömning innebär en begränsad påverkan på land-

skapets värde för turism och det rörliga fri-luftslivet. Bostäder och anläggningar för verksamheter kan snarare innebära förbättrade förutsättningar för rekreation och turism genom t.ex. förutsättningarna att hålla odlingslandskapet öppet ökar. Se ovan.

Utbyggnad inom strandskyddsområde

Totalt pekas 25 områden ut för landsbygdsutveckling i strandnära läge sk LIS-områden. På samtliga platser finns redan bebyggelse i någon form. Eftersom det rör sig om redan exploaterade områden bör bebyggelsen kunna utvecklas utan att det behöver leda till någon betydande påverkan på växt- och djurlivet i strandzonen. Förslagen påverkar inte allmänhetens tillgänglighet till stränderna. I många områden innebär förslaget en ökad tillgänglighet för allmänheten till stränderna. Se om Sommens stränder ovan.

Miljöfarlig verksamhet

Nya områden för verksamheter planeras i Österbymo, Rydsnäs och Asby. Områdena får en begränsad miljöpåverkan. När konkreta projekt uppstår i områdena får respektive verksamhet miljöprövas i vanlig ordning.

Förorenad mark

Inga av de områden som i planen pekas ut för ny bebyggelse är på platser med kända markföroreningar.

MILJÖKVALITETSNORMER

Miljö kvalitetsnormer är ett juridiskt bindande styrmedel som infördes med miljöbalken 1999. De beskrivs närmare i miljöbalkens 5:e kapitel. Miljö kvalitetsnormerna infördes för att komma till rätta med miljöpåverkan från diffusa utsläppskällor som till exempel trafik och jordbruk. Miljö kvalitetsnormer skiljer sig från de flesta andra miljöregler genom att de tar sikte på tillståndet i miljön och inte hur mänsklig verksamhet ska utformas. Utgångspunkten för en norm är kunskaper om vad människan och naturen tål. Miljö kvalitetsnormer är ett viktigt styrmedel för att genomföra de nationella miljö kvalitetsmålen. De flesta av miljö kvalitetsnormerna baseras på krav i olika direktiv inom EU.

I dag finns det miljö kvalitetsnormer för luftkvalitet, vattenkvalitet och omgivningsbuller. Det är en statlig och kommunal skyldighet att se till att normerna följs (vid bl.a. tillsyn, tillståndsprövning och planering).

Naturvårdsverket ansvarar för vägledning kring miljö kvalitetsnormer som rör luftkvalitet och omgivningsbuller. Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för vägledning kring miljö kvalitetsnormer som rör vattenkvalitet.

Inga förslag i översiktsplanen innebär att någon av de miljö kvalitetsnormer som gäller för **luftkvaliteten** eller för **omgivningsbuller** riskerar att överskridas.

Vattendirektivet

EU:S ramdirektiv för vatten (vattendirektivet)⁶² respektive Förordningen om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (vattenförvaltningsförordningen)⁶³ reglerar förutsättningarna för förvaltningen av alla ytvatten (sjöar, vattendrag och kustvatten) och grundvatten i Sverige.

Inriktningen på och formerna för svenskt vattenvårdsarbete sker inom definierade naturliga avrinningsområden och inte med utgångspunkt från samhällsliga administrativa gränser. Sverige är sedan 2004 indelat i fem vattendistrikt, som utgör den geografiska och hydrologiska grunden för förvaltningen av vatten. Avgränsningen av distrikten har gjorts utifrån de geografiska områdenas samband med bassängerna i omgivande hav – Bottenviken, Bottenhavet, Norra Östersjön, Södra Östersjön och Västerhavet. Sedan sommaren 2004 har Sverige fem nya vattenmyndigheter, en i varje vattendistrikt, med ansvar för vattenmiljöarbetet (förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön) i respektive distrikt. Ydre kommun hör till Södra Östersjöns vattendistrikt. Varje vattendistrikt har en vattenmyndighet med ansvar för vattenmiljöarbetet i respektive område. För varje vattenmyndighet finns det en särskild vattendelegation med uppgift att fatta beslut inom vattenmyndighetens ansvarsområde. Länsstyrelsen i Kalmar län är vattenmyndighet för Södra Östersjöns vattendistrikt.

⁶² 2000/60/EG

⁶³ 2004:660

Svensk vattenförvaltning styrs i dag av att samtliga vattenförekomster skall uppnå god vattenstatus senast år 2015, vilket slås fast i vattenförvaltningsförordningen. Inriktningen på det svenska vattenarbetet bestäms också av det övergripande arbete som pågått i Sverige sedan 1999 genom de svenska miljökvalitetsmålen – där en långsikt hållbar vattenförvaltning ingår. Också miljöbalken och annan lagstiftning är viktiga för regleringen av svensk vattenförvaltning.

Arbetet med att uppnå god vattenstatus är indelat i fem moment; inventering och analys av påverkan på och förutsättningar för vattenförekomsterna (sjöar, vattendrag, grundvatten och kustvatten), klassificering av nuvarande status på dessa vattenförekomster i förhållande till det som skall uppnås, åtgärdsprogram för att uppnå miljökvalitetsnormerna, övervakning av miljötillståndet i de olika vattenförekomsterna för att kontrollera att åtgärder har effekt samt i förvaltningsplaner sammanfatta kunskaper och uppnådda resultat.

Vattenmyndigheterna har ansvar för att genomföra den vattenplanering och de åtgärder som skall vidtas inom vatten- distriktet. Den grundläggande uppgiften är att besluta om och se till att miljökvalitets- normerna för vatten uppnås i det egna distriktet.

Vattenvårdsarbetet ska ske med ökade krav på möjligheter för allmänheten att delta. Vattenrådet är en frivillig sammanslutning av personer med olika bakgrund som bevakar förslag och beslut som berör vattendistriktet.

Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns distrikt beslutade 2009 om miljökvalitets- normer för vattenområdena i distriktet. I Ydre kommun finns 8 sjöar, 17 vattendrag och 21 grundvattenförekomster. Följande gäller för vattenförekomsterna i Ydre.

Sjöar

Tången

Tången hade god ekologisk status⁶⁴ (grön färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver⁶⁵ (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö- kvalitetsnorm ska nuvarande goda ekologiska och kemiska ytvattenstatus exklusive kvicksilver bibehållas 2015.

Narven

Narven hade god ekologisk status (grön färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö- kvalitetsnorm ska nuvarande goda ekologiska och kemiska ytvattenstatus exklusive kvicksilver bibehållas 2015. Risk föreligger att Narven inte uppnår god ekologisk status 2015.

Skirsjön

Narven hade hög ekologisk status (blå färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö- kvalitetsnorm ska nuvarande höga ekologiska och goda kemiska ytvattenstatus exklusive kvicksilver bibehållas 2015. Risk föreligger att Skirsjön inte uppnår hög ekologisk status 2015.

⁶⁴ Vattenförekomsternas status, det vill säga miljötillståndet i dessa, ska bedömmas och graderas. Ekologisk ytvattenstatus graderas i en femgradig skala. De fem statusklasserna är: hög, god, måttlig, otillfredsställande och dålig status. Kemisk ytvattenstatus klassificeras som god status eller som uppnår ej god status. För grundvattenförekomster som är i riskzonen för att inte uppnå miljömålen till 2015 skall kemisk och kvantitativ status klassificeras i klasserna god eller otillfredsställande.

⁶⁵ I Sverige idag överskrider kvicksilver gränsvärdet i alla ytvattenförekomster. Under lång tid har utsläpp av kvicksilver skett i både Sverige och utomlands. Den främsta anledningen till för höga halter är internationella luftnedfall. Trots Sveriges insatser för att minska kvicksilverutsläppen kan vi inte förvänta oss några förändringar inom en snar framtid.

Östra Lägern

Östra Lägern hade god ekologisk status (grön färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljökvalitetsnorm ska nuvarande goda ekologiska och kemiska ytvattenstatus exklusive kvicksilver bibehållas 2015. Risk föreligger att Östra Lägern inte uppnår god ekologisk status 2015.

Raklängen

Raklängen hade god ekologisk status (grön färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljökvalitetsnorm ska nuvarande goda ekologiska och kemiska ytvattenstatus exklusive kvicksilver bibehållas 2015.

Stora Sundsjön

Stora Sundsjön hade god ekologisk status (grön färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljökvalitetsnorm ska nuvarande goda ekologiska och kemiska ytvattenstatus exklusive kvicksilver bibehållas 2015.

Sommen

Sommen hade god ekologisk status (grön färg) men uppnådde ej god kemisk ytvattenstatus (röd färg) 2009. Fluorant över gränsvärdet har upptäckts i sediment och höga halter kadmium har upptäckts i fisk. Enligt beslut om miljökvalitetsnorm ska nuvarande goda ekologiska status bibehållas och god kemisk ytvattenstatus uppnås 2015. Risk föreligger att Sommen ej uppnår god ytvattenstatus 2015. Sommen är skyddat område för dricksvattenförsörjning, artikel 7⁶⁶ samt skyddas enligt förordning (2001:554) om miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten.

Sommen ingår i Svartåns vattensystem. Sommen anses vara ett framstående exempel på en näringsfattig sprickdalssjö. Den är djup, starkt flikig och har klart vatten samt ett stort antal öar och holmar. Sjön omges till största delen av barrskog, men även lövskog och od-

lingsmark förekommer. Tillrinningsområdet är stort och består mestadels av skogsmark med en mindre andel myr- och odlingsmark. Sjön bedöms ha ett högt naturvärde. Den hyser en hel del intressanta arter, som till exempel en egen rödingstam och två öringstammar samt ett värdefullt fågelliv med bland annat fiskgjuse och storlom.

Västra Lägern

Västra Lägern hade god ekologisk status (grön färg) och god kemisk ytvattenstatus (blå färg) 2009. Den kemiska ytvattenstatusen behöver ytterligare kartläggas i nästa förvaltningscykel. Enligt beslut om miljökvalitetsnorm ska nuvarande goda ekologiska och kemiska status bibehållas 2015. Risk föreligger att Västra Lägern inte uppnår hög ekologisk status 2015.

Västra Lägern ingår i Svartåns vattensystem, Bulsjöåns delnederbördsområde. Västra Lägern är en näringsfattig klarvattensjö. Stränderna är steniga, delvis sandiga med en måttlig vassutbredning. Sjön, som hyser flera öar, omges av barrskog med inslag av odlings- och myrmark. Tillrinningsområdet består mestadels av skogsmark med en mindre andel odlad mark. Västra Lägern är utpekad som nationellt värdefull (natur) och nationellt särskilt värdefull (fiske) samt bedöms ha ett högt naturvärde. Flodpärlmussla förekommer i vattensystemet. Bland häckande sjöfågel märks bl a ett flertal par av storlom. Förekommande fiskarter är bl.a. öring, sik, siklöja, nors, gädda, sutare, löja, mört, lake och abborre. Signalkräfta är utsatt i sjön.

⁶⁶ Enligt vattendirektivets artikel 7 ska vattenförekomster som används för uttag, eller reserverat för framtida uttag, av mer än 10 m³ per dag i snitt eller som förser fler än 50 personer med dricksvatten, skyddas för att garantera tillgången på vatten av god kvalitet.

Vattendrag

Linna Å (mynnar i Sommen)

Linna Å hade god ekologisk status (grön färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö-kvalitetsnorm ska god ekologiska (blå färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver bibehållas 2015. Risk att god ekologisk status inte uppnås 2015.

Linna Å är skyddat område enligt avloppsdi- rektivet, dricksvattenförsörjning artikel 7 och fiskvatten.⁶⁷

Asby S. Sommen (mynnar i Sommen)

Asby S. Sommen hade måttlig ekologisk status (gul färg) och god kemisk ytvattenstatus ex- klusive kvicksilver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö-kvalitetsnorm ska nuvarande goda ekologiska och kemiska ytvattenstatus exklu- sive kvicksilver bibehållas 2015. Risk att god ekologisk och kemisk status inte uppnås 2015.

Asby S. Sommen är skyddat område enligt avloppsdirektivet.

Stångån v. Gullringen

Stångån hade god ekologisk status (grön färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvick- silver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö- kvalitetsnorm ska nuvarande goda ekologiska och kemiska ytvattenstatus exklusive kvicksil- ver bibehållas 2015. Risk att god ekologisk och kemisk status ej uppnås 2015.

Stångån är skyddat område enligt avloppsdi- rektivet.

Häradsbäcken

Häradsbäcken hade måttlig ekologisk status (gul färg) och god kemisk ytvattenstatus ex- klusive kvicksilver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö-kvalitetsnorm ska god ekologisk sta- tus uppnås 2021 och god kemisk ytvattensta- tus exklusive kvicksilver bibehållas

2015. Risk att god ekologisk och kemisk status ej uppnås 2015.

Häradsbäcken är skyddat område enligt av- loppsdirektivet.

Bulsjöån

Bulsjöån är upp delad i tre delavsnitt.

Västra Lägern – Östra Lägern

Östra Lägern – Östersjön

Östersjön - Sommen

Samtliga delar hade god ekologisk status (grön färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö-kvalitetsnorm ska nuvarande goda ekolo- giska och kemiska ytvattenstatus exklusive kvicksilver bibehållas 2015.

Bulsjöån är skyddat område enligt avloppsdi- rektivet.

Lillån: Hjorten - källan

Lillån hade måttlig ekologisk status (gul färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvick- silver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö- kvalitetsnorm ska god ekologisk status uppnås 2021 och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver bibehållas 2015. Risk att god ekolo- gisk och kemisk status ej uppnås 2015.

Lillån är skyddat område enligt avloppsdirekti- vet.

Skärsjöbäcken

Skärsjöbäcken hade måttlig ekologisk status (gul färg) och god kemisk ytvattenstatus ex- klusive kvicksilver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö-kvalitetsnorm ska god eko- logisk status uppnås 2015 och god kemisk ytvatten- status exklusive kvicksilver bibehållas 2015. Risk att god ekologisk och kemisk status ej uppnås 2015.

Skärsjöbäcken är skyddat område enligt av- loppsdirektivet.

⁶⁷ Enligt Avloppsdirektivet 91/271/EEG skall medlems- länderna peka ut avloppsvattenkänsliga områden som kräver mer långtgående rening av avloppsvatten från tätort än vad övriga områden gör.

Stångån mellan Ösjön – Skirsjön

Stångån hade god ekologisk status (grön färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö kvalitetsnorm ska nuvarande goda ekologiska och kemiska ytvattenstatus exklusive kvicksilver bibehållas 2015. Risk föreligger att god ekologisk status ej kan bibehållas 2015.

Stångån är skyddat område enligt avloppsdi- rektivet.

Narvenbäcken

Narvenbäcken hade god ekologisk status (grön färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö kvalitetsnorm ska nuvarande goda ekolo- giska och kemiska ytvattenstatus exklusive kvicksilver bibehållas 2015. Risk föreligger att god ekologisk status ej kan bibehållas 2015.

Narven är skyddat område enligt avloppsdi- rektivet.

Biflöde Västra Lägern

Biflöde Västra Lägern hade god ekologisk sta- tus (grön färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö kvalitetsnorm ska nuvarande goda ekologiska och kemiska ytvattenstatus exklusive kvicksilver bibehållas 2015. Risk fö- religger att god ekologisk status ej kan bibe- hållas 2015.

Biflöde Västra Lägern är skyddat område en- ligt avloppsdirektivet.

Kallån

Kallån hade måttlig ekologisk status (gul färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvick- silver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö- kvalitetsnorm ska god ekologisk status uppnås 2021 och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver bibehållas 2015. Risk att god ekolo- gisk och kemisk status ej uppnås 2015.

Kallån är skyddat område enligt avloppsdirek- tivet.

Bäck från Tången till Sommen

Bäcken från Tången till Sommen hade måttlig ekologisk status (gul färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö kvalitetsnorm ska god ekologisk status uppnås 2021 och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver bibehållas 2015. Risk att god ekologisk ej upp- nås 2015.

Bäcken mellan Tången och Sommen är skydd- dat område enligt avloppsdirektivet.

Häradssjöbäcken

Häradssjöbäcken hade god ekologisk status (grön färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö kvalitetsnorm ska nuvarande goda ekologiska och kemiska ytvattenstatus exklusive kvicksilver bibehållas 2015. Risk fö- religger att god ekologisk status ej kan bibe- hållas 2015.

Härdssjöbäcken är skyddat område enligt av- loppsdirektivet.

Stångån Lilån- Stångån

Stångån hade måttlig ekologisk status (gul färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö kvalitetsnorm ska god ekologisk status uppnås 2021 och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvicksilver bibehållas 2015. Risk att god ekologisk status ej uppnås 2015.

Stångån är skyddat område enligt avloppsdi- rektivet.

Silverån: Brusaån - källan

Silverån hade god ekologisk status (grön färg) och god kemisk ytvattenstatus exklusive kvick- silver (blå färg) 2009. Enligt beslut om miljö- kvalitetsnorm ska nuvarande goda ekologiska och kemiska ytvattenstatus exklusive kvicksil- ver bibehållas 2015.

Silverån är skyddat område enligt avloppsdi- rektivet och Natura 2000, Habitatdirektivet.

Grundvatten

Alla grundvattenförekomster hade god kemisk status (grön färg) 2009 och för alla utom Österbymofältet föreligger ingen risk att en god kemisk status ska kunna bibehållas 2015. För Österbymofältet finns risk att föroreningar från tidigare industriverksamhet medför att god kemisk status inte uppnås 2015.

Förslagets konsekvenser för miljökvalitetsnormerna

Sommen nådde 2009 inte upp till god kemisk ytvattenstatus och risk föreligger att inte heller god ytvattenstatus uppnås 2015. Risk föreligger att sjöarna Östra och Västra Lägern samt Skirsjön inte kan bibehålla sin goda ekologiska status 2015. Vattendragen Asby S. Sommen, Häradsbäcken, Lillån och Skärsjöbäcken hade 2009 måttlig ekologisk status. År 2015 finns risk att 14 av de 17 vattendragen inte uppnår god ekologisk och/eller kemisk status. Häradsbäcken, Lillån, Kallån och Bäckan från Tången ska enligt miljökvalitetsnormerna uppnå god ekologisk status 2021. Översiktsplanens marginella utbyggnad av nya bostads- och verksamhetsområden kommer inte att inverka negativt på de uppsatta miljökvalitetsmålen för vatten under förutsättning att VA-frågorna får bra lösningar vid ny bostadsbebyggelse. Skogsbruk och jordbruk, som upptar större delen av kommunens yta, påverkar på olika sätt vattenkvaliteten. Det är angeläget att de verksamheterna arbetar målmedvetet med vattenkvalitetsfrågor. Kommunen föreslår inte heller några åtgärder som kan öka vägtrafiken och därmed påverka miljökvalitetsnormerna. I översiktsplanen föreslås åtgärder för att förbättra kollektivtrafiken.

Sammantaget har ÖP ingen negativ miljöpåverkan på någon av miljökvalitetsnormerna enligt 5 kapitlet miljöbalken.

DE 16 NATIONELLA MILJÖMÅLEN

1. Begränsad klimatpåverkan

"Halten av växthusgaser i atmosfären ska stabiliseras i enlighet med FN:s konvention för klimatförändringar, till en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet

inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras."

Utvecklingen är negativ för detta miljömål. Koldioxid och andra växthusgaser släpps ut i ökad utsträckning. Energianvändningen per person ökar alltjämt i länet. Transportsektorn orsakar de största koldioxidutsläppen. Ydrebönan kör ca 900 mil/per person och år vilket är betydligt mer än riksgenomsnittets 700 mil/per person och år. I Ydre står förnyelse- bara energikällor för 71 procent av energianvändningen för uppvärmning vilket är positivt för miljömålet. Både hushåll och industri använder mycket träbränsle. Översiktsplanen pekar ut mark längs väg 131 och 134 som särskilt intressant för ny bebyggelse vilket kan leda till ett ökat underlag för kollektivtrafik. För många kommer dock bilen även fortsättningsvis att utgöra det enda möjliga valet för transporter vilket kan ge en ökning av trafikarbetet och de emissioner som den orsakar.

2. Frisk luft

"Luften skall vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas."

Genomförda mätningar visar på en god luftkvalitet i kommunen. Förslagen i översiktsplanen medför inga nämnvärda förändringar av luftkvalitetsmålet.

3. Bara naturlig försurning

"De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar."

Av de faktorer som påverkar försurningen är det endast vägtrafiken som är påverkbar inom ramen för arbetet med översiktsplanen.

4. Giftfri miljö

"Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden."

Miljömålen för en giftfri miljö beräknas inte kunna uppnås på nationell eller regional nivå. Andelen ekologiskt odlad åkermark är i länet ca 17 procent. Andelen väntas stagnera eller minska. En försvinnande liten del av kommunens åkermark är ekologiskt odlad. Den fysiska planeringen och de sektorer som kommunen rör över omfattar bara i liten utsträckning de sektorer i samhället som påverkar giftbelastningen av miljön. I kommunen finns pågående verksamhet som är miljöfarlig. Kommunen eller länsstyrelsen har tillsyn över dessa. Det finns även områden med markföroreningar i kommunen. Översiktsplanen bedöms inte medföra någon negativ förändring av miljömålet.

5. Skyddande ozonskikt

Förslagen i översiktsplanen medför ingen negativ förändring av ozonskiktet.

6. Säker strålmiljö

Förslagen i översiktsplanen medför ingen negativ förändring av strålmiljön.

7. Ingen övergödning

”Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.”

Miljömålet är svårt att uppnå. Näringsämnen som kväve och fosfor tillförs mark och vatten i minskad omfattning men tillståndet i miljön har inte återhämtat sig.

Den fysiska planeringen och de sektorer i samhället som kommunen rör över omfattar inte de sektorer i samhället som påverkar övergödningen av miljön. Läckage av näringsämnen från jordbruksmark svarar för den största tillförseln av gödande ämnen till länets vatten.

De kommunala reningsverken och bristfälliga enskilda avlopp svarar för en viss påverkan. Översiktsplanen föreslår en förtätning av bebyggelse i samband med LIS områden vilket ger större möjlighet att skapa gemensamma lösningar för avlopp. I övrigt bedöms inte översiktsplanen påverka miljömålet.

Levande sjöar och vattendrag

”Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.”

Åtgärder som aktualiseras i detta mål är att göra skyddsområden, restaurering av vattendrag, hantera oönskad utsättning av djur och växter.

8. Grundvatten av god kvalitet

”Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.”

Översiktsplanen och de förslag som finns redovisade i översiktsplanen medför ingen negativ förändring beträffande miljömålet.

Vattenskyddsområden behöver inrättas för de kommunala grundvattentäkter som saknar detta, befintliga vattenskyddsområden behöver ses över.

9. Hav i balans

”Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.”

Även Ydre kommun påverkar i viss mån kusten och havet. Genom att uppfylla miljömål 3, 4, 7 & 8 kan även mål 10 uppfyllas.

11 Myllrande våtmarker

”Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.”

Det finns sedan 2005 en nationell strategi för Myllrande våtmarker. En regional myrskyddsplan är upprättad. Målet om ett långsiktigt skydd mot våtmarker är inte uppnått. Hotade

arters livsmiljöer i våtmarksområden är inte säkerställda. Kulturhistoriska lämningar i våtmarker är inte dokumenterade. En regional strävan att utöka arealen våtmarker gör framsteg. Strävan att inte bygga skogsbilvägar i våtmarker går trögt. Länet är tämligen aktivt med att skapa nya våtmarker. Läckaget av kväve och fosfor är kartlagt i länet vilket styr prioriteringarna.

ÖP och de förslag som finns redovisade i ÖP medför ingen negativ förändring beträffande miljömålet. Den fysiska planeringen och de sektorer som kommunen rör över omfattar inte de sektorer i samhället som påverkar mångfalden i våtmarksområden. Tillsyn och tillstånd i dessa frågor är statligt styrda.

12 Levande skogar

”Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.”

Åtgärder för bevarande av den biologiska mångfalden är få. ÖP och de förslag som finns redovisade i ÖP:n medför ingen negativ förändring beträffande miljömålet. Den fysiska planeringen och de sektorer som kommunen rör över omfattar inte de sektorer i samhället som påverkar skogarnas mångfald. Tillsyn och tillstånd i dessa frågor är statligt styrda. Översiktsplanens utvecklingsområden för bostäder och verksamheter ligger främst i skogsmark men bedöms inte påverka miljömålet.

13 Ett rikt odlingslandskap

”Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.”

ÖP och de förslag som finns redovisade i ÖP medför ingen negativ förändring beträffande miljömålet. Den fysiska planeringen och de sektorer som kommunen rör över omfattar inte de sektorer i samhället som påverkar mångfalden i odlingslandskapet. Tillsyn och tillstånd i dessa frågor är statligt styrda. Utvecklingsområden för bostäder och verksamheter ligger främst i skogsmark och påverkar inte odlingslandskapet. Utredningsområdet för väg 131 mellan Ramfall och Hestra berör

delvis jordbruksmark och beroende av vilket alternativ som slutgiltigt väljs kan odlingsmark tas i anspråk.

14 Stortorslagen fjällmiljö

Miljömålet är inte relevant för Ydre.

15 God bebyggd miljö

”Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.”

Översiktsplanen och de förslag som finns redovisade i ÖP:n medför ingen negativ förändring beträffande miljömålet. Planen betonar betydelsen av kommunens kultur- miljöer och vikten av att utveckla dessa miljöer samt förespråkar bebyggelse i närheten av kollektivtrafikstråk.

16 Ett rikt växt- och djurliv

”Den biologiska mångfalden skall bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystem samt deras funktioner och processer skall värnas. Arter skall kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor skall ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.”

Översiktsplanen och de förslag som finns redovisade i ÖP:n medför ingen negativ förändring beträffande miljömålet. Kommunen kämpar för en levande landsbygd med lokala brukare som håller kulturlandskapet i skick vilket också gynnar den biologiska mångfalden. Inom länet finns en svagt vikande trend beträffande antalet fåglar i odlingslandskapet. Den fysiska planeringen och de sektorer som kommunen rör över omfattar inte de sektorer i samhället som påverkar den biologiska mångfalden. Tillsyn och tillstånd i dessa frågor är statligt styrda.

SOCIALA KONSEKVENSER

En viktig utgångspunkt i den kommunala översiktsplaneringen är en tro på den egna kommunen och på att de förslag som ställs i planen är bra för kommunen och för dem som lever där.

Det är tryggt för barn att växa upp i en liten kommun som Ydre. Befolkningsunderlaget är så stort att det finns förutsättning att driva en bra grundskola och ge förutsättningar för ett rikt utbud på fritidsaktiviteter. Man kan säga att bebyggelsestrukturen i kommunen hittills gynnat trygga uppväxtförhållanden. Om befolkningen däremot fortsätter att minska och därmed underlaget för skolor och annan service försämras, riskerar utvecklingen att bli en annan. Det är därför viktigt att det i planen redovisas möjligheter för en lämplig bebyggelsestruktur och utbyggnad i kommunens alla delar.

Planens föreslagna utvecklingsområden för bostäder visar på små utökningar av befintliga tätorter. Tätorterna är små och integrationen gällande ålder, ekonomisk bakgrund, yrke, etnicitet m.m. är stor. Planens förslag ger förutsättningar för en befolkningsökning i stället för stagnation. Detta stärker serviceunderlaget och förbättrar förutsättningarna för ett gott liv i kommunen för både kvinnor och män och deras barn.

I översiktsplanen skall också framgå om de förslag som ställs är hållbara ur ett jämställdhetsperspektiv. Den fysiska miljön kan missgynna vissa gruppers möjligheter till utveckling och delaktighet. En starkt utglesad samhällsstruktur med dåligt underlag för service och kollektivtrafik kan innebära isolering för sådana grupper som inte har möjlighet till fri rörlighet. Förslagen i översiktsplanen bygger i stort sett på befintliga strukturer som förtätas och byggs på. Det innebär att de små orternas kvaliteter med närhet mellan människor och till de gemensamma nyttigheterna förstärks.

EKONOMISKA KONSEKVENSER

En utveckling enligt planförslaget medför ekonomiska konsekvenser, både som intäkter och kostnader.

Näringsliv

För att kommunens näringsliv ska kunna utvecklas är det viktigt att kommunen kan erbjuda industrimark som matchar de behov som kommunens företag har. Planens föreslagna utbyggnadsområden för verksamheter har bra lokalisering ur transportsynpunkt och ligger på bra avstånd till kommunikationsstråk.

Infrastruktur

Ny bebyggelse ska i första hand lokaliseras till befintlig bebyggelse. Genom att koncentrera bebyggelsen till strategiska platser kan befintlig infrastruktur som vägar, vatten och avlopp nyttjas fullt ut. Ny bebyggelse utanför tätorterna kan medföra ökat behov av skolskjuts vilket är kostsamt för kommunen. Även kostnad för hemtjänst kan öka om fler väljer att bo utanför tätorterna. Att fler väljer att bo i på landsbygden är dock en förutsättning för att skapa en levande landsbygd. Eldistributionen kan behöva utvecklas genom ett antal transformatorstationer för att försörja flera utbyggnadsområden.

Boende

Genom att skapa nya attraktiva boendemiljöer ökar möjligheten för kommunen att växa. Fler invånare ger mer intäkter både genom skatter och avgifter. Kommunens skolor och barnomsorg kan utnyttjas mer effektivt och annan service får bättre underlag och kan utvecklas.

NOLLALTERNATIV

En miljökonsekvensbeskrivning ska redovisa ett nollalternativ för kommunens utveckling för att belysa skillnaden mellan exploatering och icke exploatering.

Många av utvecklingsområdena i den gamla översiktsplanen förverkligades aldrig. Delar av dessa finns med i den nya planen medan andra har tagits bort. Totalt är omfattningen av utvecklingsområden både färre till antalet och mindre i storlek än i den gamla planen. När det gäller bebyggelseområdena föreslår översiktsplanen både utveckling av tätorterna och bebyggelse på landsbygden. Omfattningen av ny bebyggelse är dock så liten att den inte kommer att medföra en ökad miljöbelastning. Mot den bakgrunden är översiktspla-

nen i sig närmast att betrakta som ett nollalternativ.

Översiktsplanen förslår bebyggelse i de mindre orterna i anslutning till befintlig service och kollektivtrafik. Om samhällsservice och dagligvaruhandel finns på fler orter än i centralorten bedöms attraktiviteten att bosätta sig i dessa orter öka samt behovet av transporter minska.

Översiktsplanen pekar ut nya områden för strandnära boende och för verksamheter i anslutning till turism och styr denna bebyggelse till ett fåtal områden. Det finns idag en efterfrågan på boende utanför planlagt område. Attraktiva tomter intill redan bebyggda stränder bedöms minska denna efterfrågan och samtidigt bibehålla den opåverkade naturen som är en viktig förutsättning för turismen. Då strandområden ofta används för friluftsliv kan utvecklingen av bebyggelse utmed stränderna påverka människors friluftsliv och rekreation negativt. Ofta används även strandområdet av olika växt- och djurarter. Påverkan på friluftslivet, naturlivet och landskapsbilden bedöms bli begränsad då de utpekade områdena oftast utgör förlängningar av redan befintlig bebyggelse och inga nyetableringar görs. De utpekade områdena bedöms bidra till en positiv samhällsutveckling då underlaget för samhällsservice och handel förbättras. Om inte områden för strandnära tomter pekas ut kan utvecklingen gå mot en mer utspridd bebyggelsestruktur med alltför ensamliggande hus och/eller en fortsatt minskande befolkning i kommunen.

SAMMANFATTNING

En översiktsplan ska ha en MKB där konsekvenserna för det som föreslås i översiktsplanen redovisas. Översiktsplanen för Ydre kommun innehåller förslag till ny bebyggelse och verksamheter i kommunens fyra tätorter. Tillkommande bostadsbebyggelse föreslås även vid 25 strandnära områden s.k. LIS-områden. Konsekvenserna beskrivs i MKB:n. Sammanfattningsvis kan konstateras att det framförallt är förslag som berör bevarandebidraget vad gäller kultur, natur och turism/ rörligt friluftsliv som behöver konsekvens-

bedömas. I Ydre kommun finns stora områden med riksintressen för natur, kultur och rörligt friluftsliv/turism, särskilt runt Sommens stränder och på Torpön. Det är också i dessa områden som trycket på att bygga nytt finns. Kommunen har i sin översiktsplan redovisat områden som ligger inom riksintresseområdena.

Ny bebyggelse föreslås inom riksintresseområde för kulturmiljövården men bedöms inte skada detta. Ny bebyggelse föreslås också inom riksintesseområde för det rörliga friluftslivet. Bedömningen är att påverkan på riksintressena för det rörliga friluftslivet blir liten och i vissa fall kan påverkas positivt genom ny bebyggelse. Översiktsplanen innebär inga direkt ingrepp i områden av riksintresse för naturvården. Kommunen anser att påverkan på riksintressena är liten och avgränsad och att den torde kunna accepteras av staten och andra företrädare för dessa intressen. MKB:n beskriver konsekvenserna beträffande påverkan i riksintressena i dessa fall men konstaterar samtidigt att en avgörande prövning först kan ske när varje projekt utretts fullt ut. Det är först då som frågan om påtaglig skada gentemot riksintressena kan avgöras. Samma gäller för vindkraftsprojekt. Det är först när en ansökan kommer in som helhetsbilden klarnar och fallen kan avgöras.

Avslutningsvis görs en genomgång av de 16 nationella miljömålen med en kort lägesavstämning för vart och ett av dem. De relativt små förändringarna som föreslås i Ydre kommuns översiktsplan påverkar inget av miljömålen på ett nämnvärt sätt.

Trafikens negativa påverkan på luft, vatten och klimat är ett faktum och med tillkommande bebyggelse och verksamheter kommer trafiken att öka marginellt. Planen föreslår satsningar på kollektivt pendlande vilket kan bidra till att minska ökningen av privatbilismen och därmed den negativa påverkan på miljön. En fortsatt satsning på att minska läckage av näringsämnen i vattendragen är angelägen.

YDRE KOMMUNS ÖVERSIKTSPLAN 2012 - 2025

- Samrådsredogörelse

Översiktsplanen har varit på samrådsremiss. Samrådet som omfattade översiktsplan, plankarta, utkast till miljökonsekvensbeskrivning och tematiskt tillägg för vindkraftsplan, var under tiden 16 februari till 23 april 2012 utställd på kommunkontoret och har funnits tillgängligt på kommunens hemsida. Synpunkter på planen kunde under samrådstiden fram till den 30 april 2012 inlämnas till Ydre kommun.

Under samrådstiden har följande yttranden inkommit till kommunen och finns där registrerade.

Myndigheter, företag, föreningar mm

Länsstyrelsen Östergötland	Enligt skrivelse 2012-04-30
Trafikverket	Enligt skrivelse 2012-04-18
Försvarsmakten	Enligt skrivelse 2012-04-10
Skogsstyrelsen	Enligt skrivelse 2012-04-09
Vattenfall Eldistribution AB	Enligt skrivelse 2012-02-28
E.ON Sverige AB	Enligt skrivelse 2012-04-18
Boxholms Skogar AB	Enligt skrivelse 2012-04-04
Sveaskog	Enligt skrivelse 2012-04-24
Södra skogsägarna	Enligt skrivelse 2012-04-27
Lantbrukarnas Riksförbund	Enligt skrivelse 2012-04-27
Aneby kommun, Allmänna utskottet	Enligt skrivelse 2012-04-16
Boxholms kommun, Kommunstyrelsen	Enligt skrivelse 2012-03-13
Kinda kommun	Enligt skrivelse 2012-05-11
Tranås kommun	Enligt skrivelse 2012-03-21
Centern i Ydre (Vindkraftplanen)	Enligt skrivelse 2012-04-03
Miljöpartiet de gröna	Enligt skrivelse 2012-02-13
Norra Vi Hembygdsförening	Enligt skrivelse 2012-02-13
Torpa Hembygdsförening	Enligt skrivelse 2012-05-01

Enskilda mm

Fastighetsägare på Torpön	Enligt skrivelse 2012-04-28
Carl-Erik Anderson, fastighetsägare Förnäs	Enligt skrivelse 2012-04-26
Gert Fredriksson mfl, fastighetsägare Saxabäcken	Enligt skrivelse 2012-03-10
Gert Fredriksson mfl, fastighetsägare Saxabäcken	Enligt skrivelse 2012-04-29
Lars Sonnert, Såнна	Enligt e-post 2012-04-29
Maria och Tord Cleveson, Boda	Enligt skrivelse 2012-04-29
Lennart Östberg m fl., Björkevik	Enligt skrivelse 2012-04-27
Billy och Johnny Johansson, Attarp resp Österås	Enligt skrivelse ?
Anders Andersson, Rödje gård	Enligt skrivelse 2012-04-29
Håkan Källåker, Stora Äng	enligt skrivelse 2012-07-02

Sammanfattning av ändringar i samrådshandlingen mm

ÖP är ett strategiskt dokument utan juridisk bindning och bör därför inte vara alltför detaljerad. Kommunen gör bedömningen att mer uttömmande svar i många fall ligger utanför ramen för ÖP-arbetet. Synpunkterna noteras och kommer att vara till stor nytta i kommande planeringsarbete som exempelvis detaljplaner.

Dialogen mellan stat och kommun är en väsentlig del i processen att ta fram en översiktsplan. Länsstyrelsen företräder statens intressen i planeringen. I planprocessen ska länsstyrelsen särskilt bevaka riksintressen, miljökvalitetsnormerna, områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, mellan-kommunala frågor samt frågor om hälsa och säkerhet. Utöver länsstyrelsens skriftliga samrådsyttrande har kommunen haft informella samtal med tjänstemän på länsstyrelsen om samrådsyttrandet.

I texten nedan refereras samrådsversionen av översiktsplanehandlingarna som "samrådshandlingen" och det nya förslaget med gjorda ändringar som "utställningshandlingen".

Samrådsyttrandet

Nedanstående är ett sammandrag av inkomna skriftliga synpunkter följt av *kommentarer* till yttrandena.

Myndigheter, kommunala instanser m.fl.

Länsstyrelsen Östergötland enligt skrivelse 2012-05-25.

Länsstyrelsens allmänna och övergripande kritik handlar om förtydliganden av dels hur kommunen avser att genomföra kommunens mål i planförslaget dels om utformningen av planförslaget.

Länsstyrelsen anser att planen har en tydligt formulerad övergripande vision och strategier, vilket i förlängningen, enligt länsstyrelsen, bör kunna bidra till att underlätta genomförande av viktiga lokala samhällsbyggnadsprojekt samt att kommunen i planen redovisar de nationella, regionala och lokala mål som är relevanta för planering och frågor som rör mark- och vattenanvändning och bebyggelseutveckling. Det kvarstår, enligt länsstyrelsen, emellertid arbete för att förtydliga hur målen ska få genomslag i planförslaget samt hur man i plangenomförandet avser att arbeta för att uppnå målen.

Länsstyrelsen har synpunkter på planförslagets utformning. De finner planförslaget presenterat i samrådsförslagets kapitel 3, 4, och 5 samt till viss del utspritt i kapitel 2 samt i kartorna för respektive ort. Länsstyrelsen anser att planförslaget behöver för att bli tydligare en mer samlad och utförligare beskrivning av själva planförslaget.

Kommentar

För att uppfylla länsstyrelsens synpunkter på planens genomförandestrategi och planens tydlighet har följande ändringar gjorts.

De delar av översiktsplanen som utgör själva planförslaget har lyfts fram och samlats i kapitlen 2- 6 i översiktsplanens utställningshandling. Från kapitel 1.2 i samrådshandlingen förs avsnittet om hur kommunen ska arbeta med de strategiska utvecklingsfrågorna under rubriken "Kommunens vision och strategier" (s 10-11) över till ett nytt eget kapitel 2 Visioner och strategier i utställnings- handlingen. Det nya kapitlet kompletteras med de ställningstaganden som har gjorts under rubriken strategiska utvecklingsfrågor i samrådshandlingens kapitel 2. Det innebär ett tydligare politiskt ställningstagande hur kommunen strategiskt vill arbeta.

Kapitel 1 ligger kvar som en inledning till översiktsplanen och kompletteras med en sammanfattning och läsanvisning (1.1) till planförslaget.

Länsstyrelsen har synpunkter på Riksintressenas behandling i samrådshandlingen och vill ha en utförligare beskrivning av riksintressena samt hur kommunen avser att tillvarata riksintressena.

Kommentarer

Kapitel 3 Mark och vattenanvändning i samrådshandlingen har kompletterats med förslag till kommunens ställningstaganden vad gäller mark- och vattenanvändning. Kapitlet har utökats med tre separata delavsnitt om riksintressen, annan skyddsvärd natur och kultur samt riskfrågor hämtade ur samrådshandlingens kapitel 2. Avsnittet 3.3 om Riksintresse har kompletterats med kommunens ställningstaganden vad avser dessa frågor. Riksintressena Natura 2000 har, enligt länsstyrelsens önskemål, beskrivits utförligare än i samrådsförslaget.

Länsstyrelsen anser att samrådshandlingen behöver redovisa de konkreta åtgärder och anpassning i samband med planens genomförande som krävs för att följa gällande miljö kvalitetsnormer för utomhusluft och vatten enligt 5 kap miljöbalken. Utbyggnadsområden pekas ut på några platser i anslutning till Sommen där kommunalt VA-system saknas. För att undvika försämring av miljö tillståndet i sjöar och vattendrag vill Länsstyrelsen påtala att det är en förutsättning att tillfredställande avloppshantering kan anordnas för att utbyggnad av bostäder ska kunna ske i anslutning till sjön.

Kommentarer

Kommunen hänvisar till sitt ställningstagande i Program för Sommen, SpunS. Se kapitel 3.3 Riksintressen.

Länsstyrelsen vill ha en utförligare och tydligare beskrivning av strandskyddet. Länsstyrelsen vill att beskrivningen av reglerna för Landsbygdsutveckling, kapitel 5 i samrådshandlingen förtydligas, att texten kompletteras med de särskilda skäl för dispens som anges i miljöbalken, att LIS-kartorna numreras och ges olika beteckningar för bostäder, rekreation och turism, att begreppen ”tagits i anspråk” och ”i anslutning till” förklaras, att skillnaden mellan områden med goda förutsättningar för rekreation och friluftsliv som kan undantas från LIS och LIS-områden för rekreation och friluftsliv samt att texten kompletteras med en skrivning om den fria passagen. Länsstyrelsen har också synpunkter på enskilda LIS-områden.

Kommentarer

Länsstyrelsen anser att ett av LIS områdena i Österbymo helt ska utgå, här har området väsentlig minskats. Ydre kommun anser att den gjorda förändringen är tillräcklig för att skydda de värden som finns i området. I övrigt har planen kompletterats enligt Länsstyrelsens önskemål.

Länsstyrelsen ser positivt på att kommunen tar ett större grepp om vindkraftutbyggnaden och behandlar den i översiktsplanen. Länsstyrelsen har inget att erinra mot förslaget till vindkraftsplan men anser att planförslaget tydligare bör relateras till översiktsplanen och de generella ställningstaganden som där görs t.ex. vindkraftens påverkan på landskapets rekreativa värden. Länsstyrelsen ser att det är värdefullt om förutsättningarna på de restriktiva områdena kan beskrivas mer utförligt samt vilka hänsyn som kan komma att krävas för att en vindkraftsutbyggnad ska kunna komma till stånd inom dessa. De två områdena som är utpekade sammanfaller i sin helhet med de riksintresseområden för vindkraft, som är utpekade i kommunen. Länsstyrelsen bedömer att dessa bör kunna bebyggas med vindkraftverk men att verkens lokalisering måste studeras närmare utifrån naturvårdssynpunkt för att säkerställa att påverkan på naturvärden kopplade till natura 2000 inte sker.

Länsstyrelsen vill vidare upplysa om att det hos energimyndigheten pågår ett arbete med översyn av riksintresset för vindbruk, vilket kan innebära förändringar i antalet områden, områdenas utbredning etc.

Kommentarer

Energimyndighetens förslag till riksintresseområden för vindkraft innebär att de områden som nu är utpekade inte längre är av riksintresse för vindkraft.

Länsstyrelsen ser det angeläget att samråd om planens inriktning och utformning sker med berörda kommuner.

Kommentarer

Kommunen hänvisar till kap 1.3 och kap 2. Kommunen ser en näringslivssatsning på turism som en angelägen mellankommunal fråga. I det arbetet finns möjligheter att utveckla gemensamma projekt med grannkommunerna bl.a. en cykelled runt Sommen.

Länsstyrelsen bedömer att det finns risk för intressekonflikt mellan areell näringsverksamhet och LIS-områden där det huvudsakliga syftet är bostäder, där djurhållning och betesdrift kan komma att uppfattas som miljöstörning i boendemiljön. Länsstyrelsen anser att planbeskrivningen bör utvecklas avseende förekomst av hävdberoende höga naturvärden och pågående jordbruksdrift i anslutning till föreslagna områden. Miljöstödsersättningen för hagmarker med särskilda värden bör beaktas i den fortsatta planeringen.

Kommentarer

Kapitel 4.7 kompletteras med kommunens syn på bostäder i anslutning till djurhållning.

Länsstyrelsen anser det mycket positivt att kommunen planerar att ta fram ett nytt kulturmiljöunderlag som beskriver kulturmiljövärden i utpekade miljöer. I kapitel 2.4 i samrådshandlingen pekas ett antal miljöer ut särskilt, utifrån de inventeringar som genomfördes under 1980- och 1990-talet. Länsstyrelsen anser att kommunen bör överväga att även markera dessa miljöer som hänsynsobjekt i plankartan.

Kommentarer

Hänsynsobjekt av kulturmiljövärden i plankartan förutsätter ett nytt kulturmiljöunderlag (se kap 3.1).

Länsstyrelsen anser att det kommunala naturvårdsprogrammet utgör ett värdefullt planeringsunderlag och är positiv till att översiktsplanen hänvisar till programmet men vill ha kompletteringar i beskrivningen av programmet.

Kommentarer

Kapitel 8.6 i utställningshandlingen har kompletterats utifrån ovan.

Länsstyrelsen är positiv till beskrivningen av samhällsservicen i kapitel 2.3 i samrådshandlingen men ser det som önskvärt att avsnittet kompletteras med en beskrivning av utbudet livsmedelsbutiker, drivmedelsstationer och övrigt kommersiellt serviceutbud. Detta är enligt länsstyrelsen angelägna frågor, inte bara för att fortsatt kunna sörja för invånarnas behov utan för att lyckas med turistsatsningen.

Kommentarer

Avsnittet om handel har flyttats från kap 2.7 Näringsliv och sysselsättning i samrådsförslaget och utökats i kap 8.3. om service i utställningsförslaget.

Länsstyrelsen anser att avsnittet om förorenade områden i kap 2.11 i samrådshandlingen bör ses över vad gäller faktainnehåll och kartpresentation. Det är enligt länsstyrelsen svårt att få en uppfattning om föroreningssituationen i kommunen; dels avseende föroreningarnas geografiska läge dels vilka som undersökts och klassats. Som länsstyrelsen anser det viktigt att det av planhandlingarna framgår att nuvarande kunskap inte är heltäckande till följd av att de allra flesta objekt enbart är identifierade och varken undersökta eller klassade. Med bristande underlag är det, enligt länsstyrelsen, inte lämpligt att i översiktsplanen slå fast att sanering krävs för områden med riskklass 1 och 2. Med hänsyn till såväl hälso- som miljöaspekter är det bra om kommunen redan i översiktsplanen kan utarbeta strategier för hur föroreningar ska hanteras i fortsatt planering. För områden med sedan tidigare kända föroreningar bör en fördjupad studie av föroreningssituationen ske inför exploatering.

Länsstyrelsen anser det värdefullt om planen inte bara beskriver klimatförändringarna på en generell nivå utan att planen också klarlägger risker och sårbarheter i kommunen med hänsyn till klimatförändringar samt ger vägledning gällande åtgärder som kan vidtas i samband med kommande detaljplanering.

Kommentarer

Kapitel 8.6 och kapitel 3.4 i utställningshandlingen kompletteras utifrån ovan.

Av redovisad information i översiktsplanen framgår att fyra kommunala vattentäkter saknar fastställda vattenskyddsområden men att dessa planeras fastställas under 2012. Länsstyrelsen ser detta som positivt men vill samtidigt påpeka att de vattenskyddsområden som finns fastställda samtliga är av äldre datum. Mot bakgrund av detta är det önskvärt att kommunen planerar för hur och när dessa kommer att revideras.

Kommentarer

Kommunen gör en översyn av vattenskyddsområden för kommunens samtliga vattentäkter.

Länsstyrelsen har synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) i samrådshandlingen. Miljökonsekvensbeskrivningen behöver bearbetas för att uppfylla de krav som följer 6 kap 12 miljöbalken och för att MKB ska kunna utgöra ett verktyg att styra kommunens utveckling i den långsiktigt hållbara riktning som lagstiftningen avser. Det innebär, enligt länsstyrelsen, att på ett mer strukturerat sätt beskriva och bedöma planens miljöpåverkan samt de åtgärder som bör vidtas för att lindra planens miljöpåverkan. Planförslagets påverkan på framförallt natur-, kultur- och friluftsvärden samt jordbruksnäringen behöver beskrivas och bedömas mer utförligt enligt länsstyrelsen. Det ska även gå att utläsa vilka sociala och ekonomiska konsekvenser som följer av planförslaget.

Länsstyrelsen anser att MKB för vindkraftplanen måste bearbetas för att uppfylla lagens krav. Framförallt handlar det om att tydligare redovisa den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planförslaget eventuellt ger upphov till.

Kommentarer

Konsekvensbeskrivningen revideras.

Trafikverket enligt skrivelse 2012-04-18

Trafikverket konstaterar att samrådshandlingen ger en mycket god beskrivning av områdets nuläge och aktuella problemställningar. Trafikverket arbetar kontinuerligt med att begränsa transportsektorns klimatpåverkan. Den största potentialen när det gäller att begränsa transportsektorns miljöpåverkan finns i minskade utsläpp från personbilar. Det kan ske genom såväl energieffektivisering och ökad andel förnybar energi som samhällsplanering och överflyttning från personbil till kollektiva färdmedel samt cykel- och gångtrafik. Översiktsplanen redovisar de befintliga kollektivtrafikstråken på ett utmärkt sätt och detta är ett bra underlag för att planera nya attraktiva boendemiljöer.

Trafikverket anser att det är möjligt för Ydre kommun att genom en tydlig strategi i översiktsplanen visa en viljeinriktning att utveckla turismen som en viktig del i näringslivet samt att utarbeta en gemensam strategi med angränsande kommuner för att utveckla gemensamma projekt inom turismsektorn.

Kommentarer

Kommunen har påbörjat en studie om cykelturism i Ydre som en del av en näringslivssatsning på turism i Ydre. I det arbetet finns möjligheter att utveckla gemensamma projekt med grannkommunerna bl.a. en cykelled runt Sommen. Se karta i kapitel 2.

Trafikverket ser översiktsplanen som en del av den kontinuerligt pågående samrådsprocessen kring kommunikationsfrågor. Trafikverket anser att det i samband med exploateringar kring befintliga samhällen är viktigt att skaffa en handlingsberedskap genom att kontinuerligt uppdatera de fördjupade översiktsplanerna. En fördjupad översiktsplan ger ett utmärkt underlag för att sätta in nya exploateringar i ett större sammanhang samt ger möjlighet att värdera om den nya exploateringen är långsiktigt hållbar.

Kommentarer

Kommunen tar till sig synpunkten inför kommande fördjupade översiktsplaner. Se kap 3.1.

Trafikverket arbetar kontinuerligt med att utföra bulleråtgärder genom fönsterbyten längs Trafikverkets vägnät. I Ydre kommer under 2012 ca 20 fastigheter åtgärdas längs länsväg 134. Trafikverket ser det som önskvärt att även kommunen inventerar det kommunala vägnätet vad gäller bullernivåer och att detta redovisas i översiktsplanen.

Kommentarer

Kommunen tar till sig synpunkten inför kommande fördjupade översiktsplaner.

Trafikverket har inget att erinra angående vindkraftsplanen. Om behov uppstår av nya till- och utfartsvägar som berör allmän väg uppstår vid vindkraftutbyggnaden krävs att anslutningstillstånd söks enligt väglagen § 39. Om enskilda vägar behöver användas är det angeläget att exploatörer tar särskild kontakt med företrädare för dessa.

Försvarsmakten enligt skrivelse 2012-04-10

Vindkraftsplanen behöver justeras i texten om riksintresse vad gäller anpassning till ny luftfartslagstiftning.

Kommentarer

Vindkraftsplanen justeras enligt ovan.

Skogsstyrelsen enligt skrivelse 2012-04-09

Skogsstyrelsen anser att samrådsförslaget mycket väl beskriver skog och skogsbruk avseende historia, förädling, skogens betydelse för folkhälsa och rekreation och betydelsen av det skogliga kulturarvet. Skogsstyrelsen förordar att ledningar för anslutningar i samband med byggnation av vindkraftverk grävs ner längs med vägar. Vid eventuell etablering av vindkraftverk påpekas vikten av att skogsstyrelsen bereds tillfälle till samråd.

Skogsstyrelsen påpekar att Skogsvårdslagens § 30 främst reglerar detaljhänsyn och inte större sammanhängande områden. "Skogsvårdsstyrelsen" finns ej längre och ska i texten bytas ut mot Skogsstyrelsen.

Kommentarer

Texten i planen justeras enligt ovan. I övrigt noteras skogsstyrelsens synpunkter.

Under förutsättning att den hänsyn som normalt tas vid slutavverkning även tas i samband med bygget av vindkraftverk, så att skador inte uppstår på natur- och kulturmiljön och/eller på sociala värden, ser Skogsstyrelsen inga hinder för att använda skogsmark för vindkraftsanläggningar. Både ljudet, reflexer och skuggor som vindkraftverk kan ge upphov till, kan uppfattas som störande, och sociala värden kan även påverkas av den avverkning som genomförs i samband med anläggningen av vindkraftverk.

Vi en eventuell etablering påpekar Skogsstyrelsen vikten av att beredas tillfälle till samråd i de enskilda fallen om hänsyn till natur- och kulturvärden i anslutning till byggnationer och vägar.

Kommentarer

Kommunen noterar Skogsstyrelsens synpunkter angående utbyggnaden av vindkraft.

Vattenfall Eldistribution AB enligt skrivelse 2012-02-28

Vattenfall påpekar att vid framtida planering och byggnation skall hänsyn tas till Elsäkerhetsverkets Starkströmsföreskrifter.

Beträffande elektromagnetiska fält finns inga fastställda gränsvärden utan Vattenfall förutsätter att försiktighetsprincipen tillämpas av exploatörer och kommun vid uppförande av ny bebyggelse nära befintliga kraftledningar och hänvisar till Strålsäkerhetsmyndigheten och Boverket.

Vattenfall flygbesiktigar alla luftledningar med en spänning över 10kV. För att minimera olycksrisken vid flygning bör det horisontella avståndet från hinder till kraftledning uppgå till minst 100 meter för vindkraftverk och master högre än 50 meter samt för alla vindkraftverk och master med stag. Fall-avstånd plus 10 meter från kraftledning för vindkraftverk och master över 200 meter.

Alla detaljplaner och bygglov rörande vindkraftverk måste remitteras till Vattenfall Eldistribution AB för granskning.

Eventuell flytt/förändring av befintliga elanläggningar utförs av Vattenfall men bekostas av exploatören om ej annan överenskommelse finns.

Kommentarer

Vattenfalls synpunkter har noterats/kompletterats se nedan E.ON.

E.ON Sverige AB enligt skrivelse 2012-04-19

E.ON äger och driver elnät inom Ydre kommun genom sitt dotterbolag E.ON Elnät Sverige AB.

Regionnätet består av mellanstora ledningar som har en spänning mellan 40 och 130 kv, och varje ledning förser stora områden med el. Då regionledningarna har stor betydelse för regionen yrkar E.ON Elnät på att dessa ska finnas markerade i till översiktsplanen tillhörande kartmaterial. E.ON Elnät har en 40 kV kraftledning går från Olstorp via Rydsnäs till Visskvarn. E.ON har även flertalet regionnätstationer i kommunen. E.ON elnäts utgångspunkt är att bibehålla fördelningsstationerna och ledningarna i befintligt utförande och läge.

Kommentarer

Plankartan justeras enligt yttrande

E.ON elnät vill vidare påtala myndigheternas försiktighetsprincip, som är avsedd att vara ett underlag för beslutsfattare. Mot bakgrund av det rekommenderar E.ON Elnät Ydre kommun att beakta försiktighetsprincipen inom den fysiska planeringen. Det är viktigt att byggnader lokaliseras på ett betryggande avstånd från kraftledningar. Det är därför viktigt att en dialog mellan byggherre och ledningsägare kan komma till stånd på ett så tidigt stadium som möjligt.

De ledningar som omfattas av E.ON Elnäts nätkoncession är lokalnätet och det berörs i regel när ett område detaljplaneras. För att få en lämplig utformning i området, är det viktigt att E.ON Elnät involveras i ett tidigt skede av detaljplaneprocessen. Vad gäller ärenden utanför detaljplanelagt område önskar E.ON Elnät få möjlighet att framföra yttrande i ärenden där byggnad avses uppföras inom 50 meter från E.ON Elnäts högspänningsledningar (> 1 kV).

För att E.ON Elnät ska efterleva lagstiftarens krav på att avbrott aldrig får överstiga 24 timmar, är det nödvändigt att snabbt kunna lokalisera var ett tillbud på elnätet skett. Detta görs med helikopter, som också används för att på ett effektivt sätt kunna besiktiga ledningar. Se Vattenfall ovan om master och vindkraftverk.

Då vindkraftverk planeras i närheten av E.ON Elnäts anläggningar är det viktigt att E.ON Elnät underlättas och får möjlighet att framföra synpunkter i ärendet.

Förändringar av plan- och bygglagen och miljöbalken med syfte att undanröja dubbelprövningen vid vindkraftsetablering innebär bland annat att vindkraftsverk som provas enligt 9 eller 11 kap. miljöbalken inte omfattas av bygglovsplikt. Regeringen framför med anledning av detta i prop. 2008/09:146 att en aktuell och väl underbyggd översiktsplan eller motsvarande underlag bör ges stor betydelse vid en tillståndsprövning enligt miljöbalken om att uppföra och driva vindkraftverk. Med anledning därav yrkar E.ON Elnät att avstånd och försiktighetsmått förs in i översiktsplanen.

Kommentarer

Avstånd och försiktighetsmått enl. ovan förs in i vindkraftsplanen.

Boxholms Skogar AB enligt skrivelse 2012-04-04

Boxholms Skogar har invändningar mot att Torpön i översiktsplan benämns som ett friluftsområde. Definition på ordets innebörd saknas och ordvalet kan inte accepteras.

Kommentarer

De beskrivna friluftsområdena i kapitel 2.2 i samrådshandlingen bygger på Länsstyrelsen Östergötlands regionala kartläggning "Friluftsliv i Östergötland" från 2010. I kartläggningen används ordet "friluftsområde" för betydelsefulla områden för friluftslivet. Länsstyrelsen skriver: Det finns både stora och små friluftsområden, orörda naturområden där besökaren kan uppleva den vilda naturen, små områden nära bostaden för vardagsrekreationen, områden som förutom sina naturvärden är kulturhistoriskt eller geologiskt intressanta, samt en mängd olika leder, badplatser, hamnar med mera. Användningen av ordet friluftsområde har således ingen annan innebörd än att områdena är viktiga för friluftslivet. I beskrivningen i utställningshandlingens kap 8.2 av Torpön har "friluftsområde" ersatts med "område som är viktigt för det rörliga friluftslivet."

Strandskyddet för sjön Sommen varierar mellan Jönköpings och Östergötlands län. En samsyn måste råda enligt Boxholms Skogar.

Kommentarer

Länsstyrelsen beslutar om det utökadestrandskyddet, kommunen har i samrådsyttrande till länsstyrelsens arbete med det utökade strandskyddet påtalat behovet av samsyn mellan Östergötland och Jönköpings länsstyrelser syn på behovet av utökat strandskydd. Kommunen har även påtalat att 100m strandskydd räcker för sjön Sommen.

Beträffande vindkraftsplanen delar Boxholms skogar åsikten att etablering intill Sommen stränder och närområden ska hanteras restriktivt. Detta gäller främst de större vindkraftverk som aktualiseras i skogsbygden. Mindre kraftverk av typ "gårdsverk" har Boxholms Skogar inga synpunkter på.

Boxholms Skogar anser att samrådshandlingen är för yvig bl.a. har de historiska återblickarna getts för stort utrymme.

Kommentarer

En omdisponering görs för att öka översiktsplanens tydlighet. Se inledande kommentar till Länsstyrelsens kritik. De historiska avsnitten ligger som planeringsförutsättningar till planen.

Sveaskog Förvaltnings AB enligt skrivelse 2012-04-24

Sveaskog äger och förvaltar ett stort markinnehav i Ydre kommun. Innehavet omfattar även betydande strandområden. Därmed finns förutsättningar för att bolaget skulle kunna bidra till kommunens landsbygdsutveckling genom försäljning av tomtmark.

Sveaskog anser mot bakgrund av sambandet mellan tillgången till attraktiva boendemiljöer och befolkningsutveckling borde det vara naturligt för Ydre kommun att utnyttja de möjligheter som den nya strandskyddslagstiftningen ger och peka ut många och stora strandområden som LIS-områden i översiktsplanen. Enlig Sveaskogs har man i det aktuella förslaget inte utnyttjat de nya möjligheterna i tillräcklig omfattning. Kommunen bör vara generös när LIS-områden väljs ut, för att få flexibilitet och handlingsutrymme, då man ju inte vet var nya tomter kommer att efterfrågas i framtiden. Sveaskog yrkar därför att Ydre kommun reviderar planförslaget genom att peka ut fler LIS-områden inom bolagets markinnehav, främst vid sjöarna Östersjön, Brosjön, Häradsjön, Boen och Sävsjön.

Kommentarer

Kommunen pekar inte ut LIS område vid något av de av Sveaskog föreslagna platserna i detta skede, men även inom områden som inte utpekats som LIS områden i kommunens översiktsplan kan regeln om landsbygdsutveckling åberopas under förutsättning att de kriterier som gäller för LIS områden kan påvisas.

Södra Skogsägarna, Ydre Skogsbruksområde enligt skrivelse 2012-04-27

Södra och dess medlemmar delar regeringens och riksdagens ambition och mål att ersätta fossila bränslen och uppvärmningssätt med förnyelsebara alternativ. För att nå det målet behövs bland annat en ökad utbyggnad av vindkraft och ökade skogsuttag. Kommunens översiktsplan och vindkraftplan får inte snäva in antalet möjliga områden för utbyggnad av vindkraft så att målen inte uppnås. Motsvarande områden i angränsande kommuner är inte upptagna med restriktioner i likhet med de stora områden som föreslås i Ydre. Södra Skogsägarna anser att kommunen bör uppvisa en generös inställning till vindkraft och föreslå nya riksintresseområden i kommunen eftersom det gagnar både miljö, ekonomi (skatteintäkter), sysselsättning och landsbygdsutveckling. Vindkraftsplan/översiktsplan bör omarbetas så att vindkraftens möjligheter lyfts fram och bra vindkraftslägen pekas ut i kommunen och inte inskränker utrymmet att anlägga nya vindkraftverk. Motsvarande restriktionsområden som föreslås runt Sommen och Lägernsjöarna finns enligt Södra skogsägarna inte i angränsade kommuner som Boxholm och Tranås. Södra skogsägarna anser inte att friluftslivet berörs på ett negativt sätt av vindkraftsverk utan tvärtom så skapas möjligheter för friluftslivet att komma ut i skogen genom nya vägar mm. Södra föreslår att vindkraftplanen och översiktsplanen i den del som avser vindkraft omarbetas.

Kommentarer

Formuleringen "restriktiva områden" har tagits bort ur planen och ersatts med "särskilt känsliga områden. Detta medför att man i sig inte lägger någon restriktion på hur man kan bygga vindkraftverk. Formuleringen finns för att påtala att det finns motstående intressen i området.

Lantbrukarnas Riksförbund, Ydre kommungrupp enligt skrivelse 2012-04-11

Lantbrukarnas Riksförbund saknar beskrivningen av Ydre som en företagsvänlig kommun.

Kommentarer

Texten kompletteras med ett stycke om företagsklimatet (kap 7.7).

Kommunen måste arbeta för att minimera regelkrånget för alla småföretagare.

Kommentarer

Kommunen noterar synpunkten.

Lantbrukarnas Riksförbund vill byta ut "småskaliga jordbruk" mot "bärkraftiga jordbruk."

Kommentarer

Kommunen kompletterar texten "småskaligt" med "bärkraftigt" jordbruk där det är relevant.

Lantbrukarnas Riksförbund kräver förbättringar på det mindre och enskilda vägnätet samt fungerande busskommunikationer. När det gäller IT anser Lantbrukarnas Riksförbund att fibern måste byggas ut och fungera och att mobilnätet har för låg kapacitet samt otillfredsställande täckning.

Kommentarer

Kommunen noterar synpunkterna om kommunikationer och IT och anser att de stämmer överens med planhandlingarnas hantering av frågorna.

Skyddsområdet för vattentäkt vid Torpöns sydspets är felaktigt placerad på kartan. De elektromagnetiska fältens avståndsangivelser på s 84 och s 87 skiljer sig åt. Oklart vilka kommunen ska använda sig av.

Kommentarer

Texten i utställningshandlingen justeras enligt ovan.

Lantbrukarnas Riksförbund anser att avstånden mellan nybyggnation och befintliga djuranläggningar behöver preciseras.

Kommentarer

Boverket hade tidigare en rekommendation att avståndet mellan djurhållning och bostad skulle vara 500m. Socialstyrelsen rekommenderade 200m. Dessa rekommendationer har man tagit bort, boverkets åsikt är att avståndet skall prövas individuellt vid handläggning av bygglov och vid planläggning.

Lantbrukarnas Riksförbund anser att sammanhållen bebyggelse är en viktig fråga för framtiden och för vilka förutsättningar landsbygden ska ha att utvecklas. Kommunen bör avvakta och fortsätta använda Boverkets gällande regler tills de riktlinjerna för hur reglerna ska tillämpas träder i kraft.

Kommentarer

I planhandlingarna redovisas inga områden med sammanhållen bebyggelse. Det är idag inget krav på att ta med dessa områden i översiktsplanen då det handlar om information som snabbt blir inaktuell och kräver löpande ändringar.

Sjön Sommen är beslutad som riksintresse för det rörliga friluftslivet. Lantbrukarnas Riksförbund anser inför eventuell uppgradering till friluftsområde bör Torpön jämnställas med en udde, t.ex. Asby udde och inte ingå i detta område. Med tanke på jordbruksföretagen och det öppna kulturlandskap som detta skapar.

Kommentarer

De beskrivna friluftsområdena i samrådshandlingens kap 2.2 bygger på Länsstyrelsen Östergötlands regionala kartläggning "Friluftsliv i Östergötland" från 2010. I kartläggningen används ordet "friluftsområde" för betydelsefulla områden för friluftslivet. Länsstyrelsen skriver: Det finns både stora och små friluftsområden, orörda naturområden där besökaren kan uppleva den vilda naturen, små områden nära bostaden för vardagsrekreationen, områden som förutom sina naturvärden är kulturhistoriskt eller geologiskt intressanta, samt en mängd olika leder, badplatser, hamnar med mera. Användningen av ordet friluftsområde har ingen annan innebörd än att områdena är viktiga för friluftslivet och innebär ingen uppgradering av områdets status. I beskrivningen i utställningshandlingens kap 8.2 av Torpön har "friluftsområde" ersatts med område som är viktigt för det rörliga friluftslivet."

Lantbrukarnas Riksförbund anser att höjdbegränsningen på gårdsverk ska tas bort och att det är bättre att behålla den tidigare effektbegränsningen och att kommunen ska ställa sig positiv och verka för att vindkraftverk typ "gårdsverk" ska kunna etableras i kommunen.

Riksförbundet anser vidare att alla restriktiva områden runt berörda sjöar i kommunen skall strykas i den föreslagna vindkraftsplanen.

Kommentarer

Formuleringen "restriktiva områden" har tagits bort ur planen och ersatts med "särskilt känsliga områden". Detta medför att man i sig inte lägger någon restriktion på hur man kan bygga vindkraftverk. Formuleringen finns för att påtala att det finns motstående intressen i området.

Aneby kommun, Allmänna utskottet enligt skrivelse 2012-04-16

Aneby kommun har inget att erinra mot Ydre kommuns översiktsplan

Kommentarer

Synpunkten noteras.

Boxholms kommun, Kommunstyrelsen enligt skrivelse 2012-03-13

Boxholms kommun har inget att kommentera eller lämna synpunkter på. De anser planen omfattande och väl genomarbetad. Särskilt intressant är den analys och de strategier som arbetats fram i planen.

Kommentarer

Synpunkten noteras.

Kinda kommun, Miljö- och byggkontoret enligt skrivelse 2012-05-11

Kinda kommun kan inte utläsa Ydres inställning till ett eventuellt utökat strandskydd. Det är en fördel om det är likartade strandskyddsregler runt hela Sommen.

Kommentarer

Länsstyrelsen beslutar om det utökade strandskyddet, kommunen har i samrådsyttrande till länsstyrelsens arbete med det utökade strandskyddet påtalat behovet av samsyn mellan Östergötland och Jönköpings länsstyrelser syn på behovet av utökat strandskydd. Kommunen har även påtalat att 100m strandskydd räcker för sjön Sommen.

Kinda delar uppfattningen att det bör finnas kollektivtrafik mellan kommunernas centralorter. Kinda stödjer ett arbete som innebär öka trafiksäkerhet och högre hastighet på väg 134.

Kommentarer

Synpunkterna noteras.

På plankartan är en del natur- och kulturvärden markerade i Kinda och Boxholms kommuner. För att undvika missförstånd bör dessa markeringar tonas ner. Det är grannkommunerna som ska tolka och lämna besked hur man uppfattar värdena.

Kommentarer

En ny plankarta tas fram där endast natur och kulturvärden i Ydre kommun är markerade.

Tranås kommun enligt skrivelse 2012-03-21

Tranås kommun har inget att erinra mot förslaget till Översiktsplan för Ydre.

Kommentarer

Synpunkten noteras.

Centern i Ydre enligt skrivelse 2012-04-03

Kommunerna runt Sommen har inte en likartad bild av vindkraftsplaneringen. Tranås och Boxholm har inga restriktiva områden runt sjön Sommen. Centern anser att Ydre har de bästa förutsättningarna att placera lämplig storlek av vindkraftverk öster om vattenytan. Den generella kartan bör tas bort, enskilda bestämmelser för varje verk finns kvar.

Centerna anser att det i texten i Vindkraftsplanen ska det vara tydligt att varje verk prövas individuellt. Kartorna med buffertzonen 500 m skall antingen tas bort eller det skall framgå att meterangivelsen är ett exempel. Kartan restriktiva områden, runt Sommen och Lägernsjöarna skall utgå.

Kommentarer

Formuleringen "restriktiva områden" har tagits bort ur planen och ersatts med "särskilt känsliga områden". Detta medför att man i sig inte lägger någon restriktion på hur man kan bygga vindkraftverk. Formuleringen finns för att påtala att det finns motstående intressen i området.

Miljöpartiet de gröna enligt skrivelse 2012-02-13

Miljöpartiet de gröna saknar, vill lägga till eller har synpunkter på resultatet av SWOT-analysen.

Kommentarer

Samrådshandlingens kap 1,avsnittet SWOT-analys, återger bara resultatet av SWOT-analysen som genomfördes 2011-04-05 med politiker, tjänstemän, företagare och föreningsaktiva i kommunen.

Norra Vi Hembygdskommun enligt skrivelse 2012-02-13

Norra Vi Hembygdskommun anser att ett måste för att kommunen ska kunna erbjuda ett alternativ till förtätade storstadsområden är att infrastrukturen är väl utbyggd och att mobilnät och övriga nutida och framtida kommunikationsmöjligheter inklusive förutsättningar för dessa förbättras och byggs ut.

Hembygdskommunen vill satsa mer på föreningslivet i socknarna och anser att kommunen bör vara "moderator" för ett ökat samarbete mellan socknarna.

Hembygdskommunen vill framhålla de s.k. fritidsboendes betydelse för Ydre.

Hembygdskommunen anser att en friluftsplän vore ett utomordentligt redskap för att identifiera och värdera värdefulla miljöer och av stor betydelse för turistnäringen. Föreningslivet kan bidra med betydande frivilliga insatser. Friluftsplän, turistplän och kulturarvsplän måste kunna fångas in under "samma tak."

Hembygdskommunen delar samrådshandlingens rekommendationer för landsbygdsutveckling d.v.s. att kommunen ska värna om ängs- och hagmarker med stort värde samt intressanta natur- och kulturmiljöer, och att man för detta behöver ett särskilt kulturmiljöprogram. Detta bör enligt Norra Vi Hembygdskommun, tas fram i samverkan med hembygdskommunerna m fl.

Kommentarer

Synpunkterna noteras

Norra Vi hembygdskommun anser att höjden väster om vägen mellan kyrkbyn och Tullerum, ovanför Tystnadens dal torde vara ett område med kvaliteter för bostadsbebyggelse. En exploatering där skulle binda samman kyrkbyn och Tullerum.

Beträffande badplatsen och vägsystemet är det utmärkt om det sker en förbättring genom att utse området som ett LIS-område för Rekreation och Turism, enligt hembygdskommunen. Norra Vi badplats saknar idag en campingplats.

Kommentarer

Området är utpekade som LIS område för rekreation och turism.

Torpa Hembygdskommun enligt skrivelse 2012-05-01

Torpa Hembygdskommun anser det positivt att utveckla kollektiva trafiklösningar med t.ex. anropsstyrd kompletterande trafik. Kollektiva förbindelser med Tranås, Kisa och Eksjö bör säkerställas.

Hembygdskommunen anser att planerna på att utveckla ADSL-nätet utgör ett allvarligt hot. En utbyggnad av fibernätet är en förstarangsuppgift för kommunen. Ett väl fungerande mobilnät är ett oavvisligt krav.

Hembygdsföreningen anser att en komplettering av Östgötaledens sträckning skulle vara värdefull förstärkning.

Kommentarer

Synpunkterna noteras. En komplettering av Östgötaledens sträckning är en fråga för en kommande fördjupad översiktsplan för friluftslivet.

Enskilda m.fl.

Fastighetsägare på Torpön (Börshult, Saxabäcken, Björkevik, Stebbarp, Norräng, Förnäs, Boda, Lövåsa S:g, Lövåsa N:g, Nockabo, Rosebo) enligt skrivelse 2012-04-28

Fastighetsägare på Torpön ifrågasätter att Torpön är eller i framtiden bli ett så kallat friluftsområde.

Kommentarer

De beskrivna friluftsområdena i kapitel 2.2 i samrådshandlingen bygger på Länsstyrelsen Östergötlands regionala kartläggning "Friluftsliv i Östergötland" från 2010. I kartläggningen används ordet "friluftsområde" för betydelsefulla områden för friluftslivet. Länsstyrelsen skriver: Det finns både stora och små friluftsområden, orörda naturområden där besökaren kan uppleva den vilda naturen, små områden nära bostaden för vardagsrekreationen, områden som förutom sina naturvärden är kulturhistoriskt eller geologiskt intressanta, samt en mängd olika leder, badplatser, hamnar med mera. Användningen av ordet friluftsområde har således ingen annan innebörd än att områdena är viktiga för friluftslivet. I beskrivningen i utställningshandlingens kap 8.2 av Torpön har "friluftsområde" ersatts med "område som är viktigt för det rörliga friluftslivet."

Fastighetsägarna påpekar att på plankartan för översiktsplanen har Torpön utpekats som Riksintresse för friluftsliv.

Kommentarer

Torpön omfattas i sin helhet av riksintresse för friluftsliv men inte av riksintresse för naturvård.

Fastighetsägare på Torpön anser att LIS-begreppet ska utvidgas till att även omfatta verksamheter som rör gårdsnärings och gårdsmiljöer.

Fastighetsägare på Torpön anser att Ydre kommun vid en översyn av strandskyddet verkar för att det minskas till 100 m.

Kommentarer

Byggnader och åtgärder för den areella näringen har ett generellt undantag i lagstiftningen om strandskydd. (MB 7 kap 16§)

Länsstyrelsen beslutar om det utökade strandskyddet, kommunen har i samrådsyttrande till länsstyrelsens arbete med det utökade strandskyddet påtalat behovet av samsyn mellan Östergötland och Jönköpings länsstyrelser syn på behovet av utökat strandskydd. Kommunen har även påtalat att 100m strandskydd räcker för sjön Sommen.

Carl-Erik Anderson, Förnäs enligt skrivelse 2012-04-26

Förnäs fastighetsägare accepterar inga ytterligare inskränkningar som begränsar förfoganderätten över marken. Att klassa Torpön som friluftsområde är helt oacceptabelt.

Kommentarer

Se ovan kommentaren till fastighetsägare på Torpön angående Torpön som friluftsområde.

Förnäs fastighetsägare anser att en förtätning av befintlig bebyggelse, typ Förnäs fastighet, får ske även på de områden som inte redovisas som LIS-områden. En utökning av LIS-områden bör ske.

Förnäs fastighetsägare anser att det generella strandskyddet måste begränsas till 100 meter.

Kommentarer

Kommunen pekar inte ut LIS område vid Förnäs i detta skede, men även inom områden som inte utpekats som LIS områden i kommunens översiktsplan kan regeln om landsbygdsutveckling åberopas under förutsättning att de kriterier som gäller för LIS områden kan påvisas.

Länsstyrelsen beslutar om det utökade strandskyddet, kommunen har i samrådsyttrande till länsstyrelsens arbete med det utökade strandskyddet påtalat behovet av samsyn mellan Östergötland och Jönköpings länsstyrelser syn på behovet av utökat strandskydd. Kommunen har även påtalat att 100m strandskydd räcker för sjön Sommen.

Fastighetsägarna på Förnäs anser satsning på bättre vägnät bör vara en högt prioriterad fråga. Det gäller särskilt Tranås – Österbymo men även vägen över Torpön.

Förnäs fastighetsägare anser att då det är stor risk för nedläggning av kopparnätet är ett absolut krav att mobiltäckningen fungerar på hela Torpön.

Förnäs fastighetsägare anser att kommunen bör prioritera och medverka till en snabb utbyggnad av mobilt bredband som täcker hela Torpön.

Kommentarer

Kommunen noterar synpunkterna.

Gert Fredriksson mfl, Saxabäcken enligt skrivelse 2012-03-10 och 2012-04-03

Fastighetsägare i Saxabäcken anser att inte mer strandmark tas i anspråk än vad fastighetsägarna varit överens med kommunen om och motsätter sig utbredningen norrut (se bilagd karta). Fastighetsägarna förutsätter en löpande dialog med kommunen om detta.

Kommentarer

Den del av LIS området som är norr om vägen tas bort ur planen.

Lars Sonnert, Såanna enligt e-post 2012-04-29

Lars Sonnert efterlyser en strategi för att snabbare öka tillgången till datanät och möjligheten till distansarbete.

Lars Sonnert efterlyser en plan för att förändra mediernas bristande intresse och ser sociala medier som ett sätt att sprida information och engagemang. De fritidsboende är, enligt Lars Sonnert, en resurs som borde utnyttjas bättre.

Lars Sonnert stöder kommunens planer att återställa Sånna brygga och anser det önskvärt att ångbåten lägger till vid bryggan.

Lars Sonnert anser att sammanställningen av förorenade områden lämnar en del frågetecken.

Kommentarer

Kommunen noterar synpunkterna.

Maria och Tord Cleveson, Boda enligt skrivelse 2012-04-29

Maria och Tord Cleveson, Boda ifrågasätter historiebeskrivningens utrymme i samrådshandlingen och önskar att mer tid lagts på framtidsfrågorna. Det ekologiska jordbruket finns t.ex. inte med bland de strategiska utvecklingsfrågorna.

Maria och Tord Cleveson anser att Torpöfärjan under planperioden måste ersättas med en ny förbindelse i statens regi, avgiftsbefriad och med åretrunddrift för att möjliggöra pendling norrut i länet. Alternativt etableras en bro.

Maria och Tord Cleveson anser att planen bör vara tydligare över vägnätets betydelse.

Kommentarer

Kommunen noterar synpunkterna.

Maria och Tord Cleveson ifrågasätter uppgiften att Torpön är ett Riksintresse för friluftsliv och att kommunen fortsättningsvis ska avvisa fler riksintressen som kan begränsa den lokala bestämmanderätten.

Kommentarer

Se ovan kommentaren till fastighetsägare på Torpön.

Maria och Tord Cleveson ställer sig bakom förslaget till LIS-område för Saxabäcken och vill även ha ett LIS-område kring gårdscentrum i Boda enligt bifogat förslag.

Kommentarer

Kommunen pekar inte ut LIS område runt Boda gårdscentrum i detta skede, men även inom områden som inte utpekats som LIS områden i kommunens översiktsplan kan regeln om landsbygdsutveckling åberopas under förutsättning att de kriterier som gäller för LIS områden kan påvisas.

Lennart Östberg m fl, Björkevik enligt skrivelse 2012-04-27

Lennart Östberg m fl anser att en separation av den historiska delen från den mer målinriktade framtidsplanen hade gjort materialet mer lättläst och överskådligt samt att mer tid ägnats åt framtidsfrågorna.

Kommentarer

Utställningshandlingen har omdisponerats för att öka planens tydlighet. Se kommentarer till Länsstyrelsens synpunkter. De historiska delarna tas i planhandlingarnas kap 8 som planeringsförutsättningar.

Lennart Östberg m.fl. anser att Torpöfärjan under planperioden måste ersättas med en ny förbindelse i statens regi, avgiftsbefriad och med åretrunddrift.

Lennart Östberg m.fl. anser att planen måste vara tydligare när det gäller vägnätets betydelse och tydligare när det gäller utbyggnadsplaner för såväl telefoni som tillgång till Internet. Torpöns norra udde har otillräcklig kapacitet. Exempelvis skulle Blåvik/Hårdaholmen vara ett utmärkt ställe för en 3G alt 4G-mast.

Kommentarer

Kommunen noterar synpunkterna.

Lennart Östberg m.fl. anser strandskyddet på 150 meter förödande för fastighetens utveckling. Lennart Östberg m.fl. ställer sig positiva till LIS-området Torpöns färjeläge på karta 1 s 123 i samrådshandlingen samt föreslår ytterligare ett LIS-område för verksamheter och bostäder inom Björkeviks gård (se bifogad karta).

Kommentarer

Planen kompletteras med ett LIS område norr om Björkeviks gård, området har en något mindre utbredning än Lennart Östberg har föreslagit.

Lennart Östberg m.fl. anser inte att några restriktioner för vindkraftsetablering utöver det regelverk som gäller generellt i Sverige behöver ställas upp av Ydre kommun.

Kommentarer

Formuleringen "restriktiva områden" har tagits bort ur planen och ersatts med "särskilt känsliga områden". Detta medför att man i sig inte lägger någon restriktion på hur man kan bygga vindkraftverk. Formuleringen finns för att påtala att det finns motstående intressen i området.

Billy och Johnny Johansson, Attarp resp Österås enligt skrivelse

Billy och Johnny Johansson anser att samrådshandlingen inte tar hänsyn till den biologiska mångfalden, flyttstråk eller biotoper för våra större skyddsvärda rovfågelarter genom att avsätta områden för viss typ av verksamhet då man endast genomfört en mycket ytlig miljökonsekvensbeskrivning. En vindkraftsetablering omkring Svinhult har troligen en menlig inverkan på örnpopulationen i hela Ydre.

Kommentarer

Även om ett område har pekats ut som område för vindkraft i kommunens översiktsplan måste en eventuell vindkraftsetablering föregås av fördjupade studier om hur vindkraftverk påverkar andra värden.

Anders Andersson, Rödje gård enligt skrivelse 2012-04-29

Anders Andersson m.fl. markägare till Rödje gård vill inrätta ett LIS-område N. Getaryggen (enligt bifogad karta)

Kommentarer

Kommunen pekar inte ut LIS område N. Getaryggen i detta skede. Men även inom områden som inte utpekats som LIS områden i kommunens översiktsplan kan regeln om landsbygdsutveckling åberopas under förutsättning att de kriterier som gäller för LIS områden kan påvisas.

Håkan Källåker, Stora Äng enligt skrivelse 2012-07-02

Håkan Källåker är intresserad av avstyckning för bebyggelse vid Stora Sundsjön.

Kommentarer

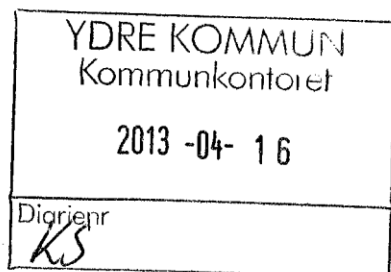
LIS området i Sund ändras, området öster om sjöarna minskas p.g.a. höga naturvärden och området väster om Stora Sundsjön ökas.

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND
Kultur- och samhällsbyggnadsenheten

Granskningsytttrande
2013-04-12

sid 1 (3)
401-3278-13

Ydre kommun
Torget 6
570 60 Österbymo

Översiktsplan för Ydre kommun samt tematiskt tillägg för vindkraft

Rubricerat förslag har insänts till Länsstyrelsen under utställning enligt 3 kap 14§ plan- och bygglagen. Handlingarna utgörs av planbeskrivning med kartor, miljökonsekvensbeskrivning samt samrådsredogörelse. Detta granskningsytttrande lämnas med stöd av 3 kap 16 § plan- och bygglagen (PBL). Yttrandet är en del av översiktsplanen och ska därför fogas till planen då denna antagits.

Planförslaget utgör en heltäckande översiktsplan för Ydre kommun och avser att ersätta den gällande översiktsplanen som antogs 1990. Därtill ingår tematiskt tillägg till översiktsplanen avseende vindkraft.

LÄNSSTYRELSENS SYNPUNKTER

Allmänt och övergripande

Länsstyrelsen ser mycket positivt på att en ny heltäckande översiktsplan tas fram för Ydre kommun. En väl förankrad och genomarbetad översiktsplan skapar goda förutsättningar för fortsatt utveckling och förvaltning av kommunens resurser samt för fortsatt planering enligt plan- och bygglagen och annan lagstiftning. Planen utgör också en viktig grund för fortsatta regionala utvecklingsinsatser.

Enligt Länsstyrelsens bedömning uppfyller planförslaget i stort de krav som ställs i 3 kap PBL om översiktsplaners innehåll och tydlighet. Konsekvensbeskrivningen behöver emellertid utvecklas, genom komplettering med sociala och ekonomiska konsekvenser, för att tillgodose PBL:s krav på översiktsplaners innehåll.

Kontroll enligt kap. 11 PBL

Riksintressen

Länsstyrelsen bedömer att planförslaget inte innebär några omedelbara konflikter med förekommande riksintressen. Inför genomförande av några delar av planförslaget återstår emellertid mer detaljerade studier för att hitta lämplig anpassning till befintliga miljöer och skyddsvärden. Länsstyrelsen syftar i detta fall särskilt på föreslagen bebyggelseutveckling i *Sunds kyrkby*, riksintresse för kulturmiljövården, samt

vindkraftutbyggnad inom område 1 *Norr Svinbult* som berör *Sandtorpskärrret* (riksintresse för naturvården), *Grindsbo – Sprängsbo* (riksintresse för kulturmiljövården) och Natura 2000-området *Korphålorna*. Tillkommande bebyggelse/byggnadsverks utformning och placering i dessa områden måste således studeras närmare i samband med fortsatt planering och inför byggande.

Vad beträffar kommunens syn på förekommande riksintressen och generella ställningstagande till hur dessa ska beaktas anser Länsstyrelsen att detta behöver tydliggöras för att översiktsplanen ska kunna vara vägledande i kommande planering samt prövningar enligt annan lagstiftning. Det är viktigt att i sammanhanget beakta att översiktsplanen är vägledande för andra myndigheter än kommunens egna. Ett tydligt ställningstagande i översiktsplanen om hur riksintressena ska bevaras och utvecklas är därför betydelsefullt.

Miljö kvalitetsnormer

Länsstyrelsen har inget att erinra mot planens ställningstaganden beträffande miljö kvalitetsnormer. Den i översiktsplanen föreslagna bebyggelseutvecklingen i anslutning till Sommen förutsätter att tillfredställande avloppshantering kan anordnas för såväl befintliga som planerade bostäder. Detta för att klara de beslutade normerna för vatten.

Mellankommunal samordning

Länsstyrelsen har inget att erinra mot förslaget vad avser mellankommunal samordning.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Kommunen har i planförslaget pekat ut 25 områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS). Länsstyrelsen anser att kommunen har motiverat utpekandet av dessa områden på ett bra sätt och att föreslagna områden är förenliga med kriterierna i miljöbalken. Med hänsyn till Bulsjöans mycket höga naturvärden kvarstår emellertid arbete för att kunna bedöma förutsättningarna för bebyggelseutveckling i område 19 a i Österbymo. Länsstyrelsen ser det som nödvändigt att inför en kommande planläggning eller dispensprövning närmare studera förekommande naturvärden för att utreda i vilken omfattning området kan byggas. För naturvärdenas bevarande och utveckling är det av yttersta vikt att ån även i framtiden har ekologiskt funktionella kantzoner varför utformning av den fria passagen är särskilt viktig.

Hälsa och säkerhet

Länsstyrelsen anser att de frågor som är relevanta för skydd av människors hälsa och säkerhet i allmänhet har behandlats på ett bra sätt i planförslaget, dock med följande påpekande.

I planen redovisas i en översiktlig karta de potentiellt förorenade områden som identifierats i kommunen. Några av dessa är belägna på platser som i översiktsplanen pekas ut som utvecklingsområden för bebyggelse/bostäder eller landsbygdsutveckling i strandnära läge. Med hänsyn till människors hälsa och säkerhet kommer det att krävas fördjupade utredningar som klargör föroreningssituationen för att planen ska kunna genomföras i dessa delar. Det är viktigt att utredningarna genomförs i tidiga skeden av planeringsprocessen samt att nödvändiga anpassningar och skyddsåtgärder säkerställs i kommande detaljplaner.

Övrigt

Strandskydd

Strandskyddets omfattning för Sommen har ändrats i och med Länsstyrelsens beslut rörande utvidgat strandskydd för Ydre kommun vilket fattades 2012-12-13. Detta beslut gäller omedelbart även om det har överklagats.

Konsekvensbedömning

Enligt 3 kap 6§ PBL ska översiktsplanen utformas så att innebörden och konsekvenserna av den tydligt framgår. Då det av den utställda handlingen inte går att utläsa vilka sociala och ekonomiska konsekvenser som följer av planförslaget anser Länsstyrelsen att planhandlingarna behöver utvecklas i denna del för att tillgodose PBL:s krav om en bred beskrivning av planens konsekvenser.

I handläggningen av detta yttrande har förutom undertecknad deltagit byrådirektörerna Göran Thunberg, miljöskydds-enheten och Emma Hagström, naturvårds-enheten samt lantbrukskonsulent Anders Eliasson och antikvarie Per Jernevad. Samråd har skett med Trafikverket som inte har något att erinra.

Jan Persson
Länsarkitekt

Sofia Bergvall
Byrådirektör

Kopia till:
Trafikverket
Länsledningen
NVE
MSE
LBE
KSE

UTLÅTANDE EFTER UTSTÄLLNING

Förslaget till översiktsplan har varit utställt under tiden 4 februari - 12 april 2013 enligt Plan- och bygglagen (PBL) 3 kap 12-13 §§.

Delgivna myndigheter, organisationer och sakägare

Planförslaget har varit utsänt på remiss till Länsstyrelsen, statliga och kommunala organ, sakägare och andra som kan ha ett väsentligt intresse av förslaget.

Andra intresserade har kunnat ta del av förslaget på kommunkontoret och biblioteket i Österbymo och på kommunens hemsida. Kungörelse om utställningen har införts i Smålandstidningen och Östgöta Correspondenten.

Följande sammanställning redovisar remissynpunkter. Remissinstanser och remissvaren i sin helhet kan fås på begäran av kommunen.

YTTRANDEN

Under utställningstiden har inkommit 9 stycken yttranden. Följande har inte haft något att erinra mot planförslaget:

- Aneby kommun
- Tranås kommun
- Försvarsmakten

Myndigheter, statliga verk m.fl.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen ser positivt på att en ny översiktsplan tas fram för Ydre kommun. En väl förankrad och genomarbetad översiktsplan skapar goda förutsättningar för fortsatt utveckling och förvaltning av kommunens resurser samt för fortsatt planering enligt plan- och bygglagen och annan lagstiftning. Planen utgör också en viktig grund för fortsatt regionala utvecklingsinsatser.

Enligt Länsstyrelsens bedömning uppfyller planförslaget i stort de krav som ställs i 3 kap PBL om översiktsplaners innehåll och tydlighet. Konsekvensbeskrivningen behöver emellertid utvecklas, genom komplettering med sociala och ekonomiska konsekvenser, för att tillgodose PBL:s krav på översiktsplaners innehåll.

Vidare påpekas att planen tydligare behöver beskriva kommunens syn på förekommande riksintressen för att planen ska kunna vara vägledande i kommande planering samt prövningar enligt annan lagstiftning.

Länsstyrelsen påpekar även att vissa frågor måste utredas vidare vid fortsatt planering, bl.a. bevarande av naturvärden vid LIS-område 19a, misstänkta markföroreningar i utvecklingsområden och natur och kulturvärden vid exploatering av vindkraft.

Kommentarer

Konsekvensbeskrivningen kompletteras med sociala och ekonomiska konsekvenser.

Åtgärder inom ett riksintresse ska vägas mot riksintresset så att riksintresset inte påtagligt skadas. Nya etableringar inom område av riksintresse bör alltid föregås av en dialog med länsstyrelsen.

Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen påpekar att naturvårdsavtal bör tas med som ett instrument för att formellt skydda mark.

Kommentarer

Planen kompletteras genom en redaktionell ändring.

Kommuner

Boxholms kommun.

Boxholms kommun önskar samråda med Ydre kommun vid eventuell exploatering på norra Torpön för att utreda ev. gemensam lösning av avloppslösning.

Kommentarer

Ydre kommun ställer sig positiv till att samråda om gemensam avloppslösning.

Enskilda och föreningar

Reinhold Castensson

Reinhold Castensson önskar att ett LIS-område förläggs till fastigheten Asby-Salvarp 1:1..

Kommentarer

Kommunen kan inte komplettera översiktsplanen med LIS-områden utan att planen på nytt ställs ut. Därför kommer inte det föreslagna LIS-området utredas i detta skede.

Torpa Lunds Vänner

Torpa Lunds Vänner ställer sig positiv till översiktsplanens förslag förutom förslaget att etablera en servering.

Kommentarer

Vid en eventuell etablering av en servering måste konsekvenserna av etableringen belysas i handläggning av bygglov alt. Planläggning.

SAMMANFATTNING OCH FÖRSLAG TILL FÖRÄNDRINGAR

Med anledning av synpunkter som inkommit under utställningstiden föreslås följande ändringar av översiktsplanen:

Konsekvensbeskrivningen kompletteras med sociala och ekonomiska konsekvenser.

Därutöver har översiktsplanen ändrats genom att angivna förtydligande har införts i som mindre redaktionella inslag.

Österbymo 2013-06-09

Peter Nordström
Byggnadsinspektör

Ydre kommun

Kommunfullmäktige

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Sammanträdesdatum

2013-06-24

Sida

53

Kf § 35

KS 2008/0125

Översiktsplan med Vindkraftplan för Ydre kommun**Kommunfullmäktige beslutar**

1. att anta översiktsplan med vindkraftsplan för Ydre kommun daterade 2013-06-09

Sammanfattning av ärendet

Översiktsplanen är kommunens långsiktiga handlingsplan som behandlar hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Den ska redovisa kommunens tankar och strategier om den framtida utvecklingen. Översiktsplanen ska främja en långsiktigt hållbar hushållning med resurser och goda miljöförhållanden. Planeringen ska tillgodose en god livsmiljö. Översiktsplanen för Ydre ska syfta till att skapa ett långsiktigt helhetsperspektiv på kommunens utveckling. Den ska fungera som en vision och ett handlingsprogram. Planen ska förenkla och vägleda dagliga beslut genom att ge kunskap och framhålla principer. Ydre kommun har valt att ge Översiktsplanen ett tidsperspektiv mot 2025.

Beslutsunderlag

- Förslag till Översiktsplan med Vindkraftplan under utställning daterade 2013-01-24.
- Antagandehandlingar daterade 2013-06-09.
- Utlåtande efter utställning 2013-06-09.
- Kommunstyrelsens förslag till beslut, Ks § 67, 2013-06-10.

Beslutet skickas till
Akten, Peter Nordström

Justerare

Utdragsbestyrkande